

Pohľady

Z OBSAHU:

**1. DEŇ NÁRODNOSTNÝCH SKUPÍN
V RAKÚSKOM PARLAMENTE**

**MOZAIKA SLOVENSKÝCH
OSUDOV V RAKÚSKU**

**STÁLA KONFERENCIA 2010
- SLOVENSKÁ REPUBLIKA
A SLOVÁCI ŽIJÚCI V ZAHRANIČÍ**

SLOVENSKÝ FOOD FESTIVAL VO VIENNI

VÝSTAVA - RÓMSKA PALETA

Transamerica Pyramid (206 m, 48 poschodí, 1972,
architekt William Pereira (Los Angeles),
o ceste rodiny Mlynárovcov po USA čítajte na strane 36

Rakúsky parlament - dejisko Dňa národnostných skupín

Fotografie: Ingrid Žalmeva, Jana Gregor

DER 1. VOLKSGRUPPENTAG IM PARLAMENT IM RAHMEN DER VERANSTALTUNGSREIHE „VIELFALT DEMOKRATIE“ 1. DEŇ NÁRODNOSTNÝCH SKUPÍN V RAKÚSKOM PARLAMENTE V RÁMCI PODUJATÍ „MNOHORAKOSŤ DEMOKRACIE“

„Die Gesellschaft ist Vielfalt. Das soll der Österreichische Volksgruppentag am kommenden Montag im Parlament ausdrücken (siehe Artikel links). Zum ersten Mal präsentieren sich im Haus die burgenlandkroatische, die slowenische, die ungarische, die tschechische und die slowakische Volksgruppe sowie die Volksgruppe der Roma. Sie alle sind Bestandteile unserer Gesellschaft und tragen wesentlich zu deren Buntheit bei. Überdies leisten die verschiedenen Volksgruppenvereine wertvolle Kulturarbeit.

Wir möchten den Volksgruppen einen Tag lang die Chance zur Präsentation bieten – das Parlament als Bühne der Vielfalt. In Wort und Musik, Theater und Film, Vorträgen und Diskussionen, Information und Unterhaltung wird sich ein breit gefächertes Spektrum widerspiegeln.

Ich freue mich sehr über diese Premiere, die Wertschätzung und Dank ausdrücken soll. Nicht zuletzt ist dieser Tag ein politisches Statement: Demokratie bedeutet Respekt gegenüber Minderheiten und generell gegenüber Anderen. Daran gilt es immer wieder zu erinnern.“

Barbara Prammer

Predsedníčka Úradu pre zahraničných Slovákov Viliama Prívarová (vpravo) s predsedami našich spolkov Ingrid Konrad (RSKS) a Vladom Mlynárom (SOVA)

Nationalratspräsidentin Barbara Prammer hat am Montag, den 18. Oktober 2010 gemeinsam mit dem Dachverband Österreichisches Volksgruppenzentrum die sechs österreichischen autochthonen Volksgruppen ins Parlament eingeladen. Parlament hat somit das 1. Mal seine Pforte denen geöffnet, die über die Jahrhunderte gemeinsam mit der Majorität auf diesem Gebiet leben und das gemeinsame Leben mitgestalten. Es trafen sechs Kulturen aneinander – Roma, Tschechen, Ungarn, Kroaten, Slowenen und die Slowaken. Die Volksgruppen haben ihre Vereine und deren Tätigkeit vorgestellt.

Prezidentka rakúskej Národnej rady Barbara Prammer pozvala v pondelok 18. októbra 2010 do rakúskeho parlamentu zástupcov šiestich národnostných skupín spolu s ich zastrešujúcou organizáciou, Rakúskym centrom národnostných skupín. Parlament tak prvý raz otvoril svoje brány tým, ktorí stáročia žijú spolu s majoritou na území Rakúska. V parlamente sa stretlo šesť kultúr – rómska, česká, maďarská, chorvátska, slovenská a slovenská. Národnostné skupiny predstavili svoje spolky a ich činnosť.

(Pokračovanie na strane 4)

Obsah

- 2 1. DEŇ NÁRODNOSTNÝCH MENŠÍN V RAKÚSKOM PARLAMENTE
- 3 EDITORIÁL
- 4 Rozhovor | **MOZAIKA SLOVENSKÝCH OSUDOV V RAKÚSKU** |
Ingrid Žalneva, Zuzana Lettner
- 12 **STÁLA KONFERENCIA** | *Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2010*
- 14 **MARTIN KUKUČÍN** | Človek „dépayés“ | *Alexander Halvoník*
- 16 **KORNEL HALÁT** | Slovenský misionár | *Kamila Halátová*
- 20 **KLIETKA Z ČERVENÉHO ZLATA** | Divadlo Astorka Bratislava | *Jozef Macura*
- 21 **KAMILA KAY STRELKOVÁ** | *Jozef Macura*
- 22 **S CHUŤOU SPOZNAJ SLOVENSKO!** | Prvý slovenský Food Festival
vo Viedni | *Ingrid Žalneva*
- 28 **RÓMSKA PALETA** | *Andrea Pitoňáková*
- 30 **FILMOVÝ KLUB** | *Martina Víglašská*
- 31 **OSTEOPORÓZA** | Zdravotná prednáška | *Jozef Macura*
- 32 **VIEDENSKÍ SLOVÁCI NA PRELOME STOROČÍ** | Prezentácia publikácie
- 34 **SVET FANTÁZIE ALBÍNA BRUNOVSKÉHO** | *Martina Víglašská*
- 36 **USA** | Cestopis | *Vlado Mlynár*
- 39 **PRECHÁDZKA NEZNÁMYMI VIEDENSKÝMI ULIČKAMI** | *Jozef Macura*
- 40 **MEDOVNIKÁRSTVO** | *Ingrid Žalneva*
- 42 **MARIAZELL** | Najznámejšie pútnické miesto Rakúska | *Jana Gregor*
- 44 **LIFE BALL 2010** | *Helena Steiner*
- 45 **PETER LIPA POKRSTIL NOVÉ CD** | *Jana Gregor*
- 46 **SNEHOVÁ KRÁĽOVNÁ** | *Hans Christian Andersen*
- 49 **PERLIČKY ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA**
- 50 **SPIEVANKA A ZAHRAJKO VO VIEDNI** | *Iveta Gregor*
- 52 **PRÁZDNINOVÉ NÁVRATY** | *Cecília Kersch*
- 54 **LISTÁREŇ**

V roku 2010 sme opäť vydali kalendár, tentokrát s poéziou Judith Krammer v slovenskom i nemeckom jazyku. Atmosféru veršov podfarbujú fotografie Cyrila Čepiššáka.

Niekoľko exemplárov kalendára máme ešte k dispozícii, sú k vyzdvihnutiu na:

Otto-Bauer Gasse 23/11
A-1060 Wien
Tel.: +43 (0)1 596 13 15
Email: rsk@slovaci.at

Milí čitatelia Pohľadov,

rok 2010 by mal byť jubilejný – začína sa nové desaťročie, tak som si položila otázku, čo priniesol začiatok 20. storočia Slovenkám a Slovákom za hranicami Slovenska. Nielen že sme o desať rokov starší, sme aj múdrejší a skúsenejší – a to sa týka aj detí a mládeže. Sme aj závislejší od počítačov a mobilných telefónov, máme pocit, že na všetko máme málo času, a keď

ho máme, nedisponujeme ním len sami, ale niekto nás nenápadne neustále manipuluje, tlačí do nás informácie, ktoré nestihneme spracovať, a ak nás zaujmú, ani si ich nevieme overiť. Alebo sme zavalení prácou a povinnosťami, alebo nezamestnaní – zlatá stredná cesta akoby neexistovala... Samozrejme, máte pravdu, keď namietate, že teraz píšem o ľuďoch všeobecne a nie o Slovákoch v zahraničí, ale k tomu sa prepracujem. V tejto súvislosti mi len prichádza na um, že aj v 21. storočí sme odkázaní na také isté samovzdelávanie a branie „rozumu do hrsti“ ako to bolo v storočí 20., 19. a vo všetkých ostatných storočiach predtým a že by sme na to nemali v našom každodennom zhone zabúdať.

Navyše my, Slováci v Rakúsku, k tomu všetkému patríme do skupiny ľudí, ktorí nežijú v materskej krajine, v krajine, ktorej jazyk od malička používajú, máme inú mentalitu a odlišnú kultúru od majoritnej, no zároveň ju obohacujeme. Ochrana národnostných skupín, ako sú definované v Rakúsku menšiny podľa Zákona o národnostných menšinách § 1 odsek 2, je ukotvená v Štátnej zmluve z 15. mája 1955 a v rakúskej ústave čl. 7 ods. 2 až 4 a od roku 2000 aj v čl. 8 ods. 2. Ústavné zákony sa dotýkajú ale len slovenskej a chorvátskej národnostnej skupiny v Korutánsku, Hradsku a Štajersku, ostatné národnostné skupiny – Maďari, Česi, Slováci a Rómovia nie sú v ústave zakotvené. Ešte ani v prvom desaťročí 21. storočia nezodpovedá úplne realita menšinovej politiky ústavným zákonom a zákonom o národnostných skupinách, na čo neustále poukazovali aj predstavitelia slovenskej národnostnej skupiny. Práve posledný menovaný zákon by si zaslužil revíziu.

V roku 2010 sa začala mravčia práca zákonodarcov a zástupcov národnostných skupín na novele tohto zákona, boli vytvorené pracovné skupiny na tému školstvo, menšinové právo, regionálna a hospodárska politika. Po prvý raz v dejinách Rakúskej republiky boli národnostné skupiny prizvané, aby sa aktívne spolupodieľali na tvorbe zákona, podľa ktorého budú aj v budúcnosti na území Rakúska rešpektované, chránené a podporované. Takže kruh mojich myšlienok sa uzatvára – aj v 21. storočí sme aj my – Slováci žijúci v Rakúsku – odkázaní na také isté samovzdelávanie a branie „rozumu do hrsti“ ako to bolo v storočí 20., 19. a vo všetkých ostatných storočiach predtým, s tým rozdielom, že vízia rozvoja európskeho spoločenstva so sebou v menšinovej politike prináša nové významné aspekty, ktoré majú vplyv na spolužitie národov a menšín v majoritných spoločnostiach v budúcej – a čo je vrúcnyim želaním nás všetkých – aj harmonickej a bezkonfliktnej Európe.

Vaša Ingrid Konrad

Na pôde rakúskeho parlamentu

Das Programm wurde mit den Vorträgen von Marjan Pipp -"Sprache und Kultur, Bestand und Erhaltung der autochthonen Volksgruppen sind zu achten, zu sichern und zu fördern", Gerhard Baumgartner -"Die Österreichischen Volksgruppen - Wandel durch Zeit" und Brigitte Entner -"Nichts sagen! Ethnische Minderheiten im Spannungsfeld von NS-Verfolgung und Widerstand" eröffnet. Das Thema Volksgruppen und deren Achtung und Akzeptanz in Österreich stand im Vordergrund.

Auch die Aktivität und Leid der österreichischen Volksgruppen im Widerstand während des Zweiten Weltkriegs wurden zum Thema, es wurde auch die slowakische Widerstandskämpferin Irma Trksak erwähnt und am Nachmittag der Film „Jahrzehnte des Vergessens“ von Milena Olip über den Widerstand der Kärntner Slowenen vorgeführt.

Weiter waren die Filme „Tore in die Stadt“ von Ingrid Konrad und Gisa Ruland, „Lungo Drom“ von Marika Schmiedt und eine Kurzfassung von „Mri Historija“ von Emmerich Gärtner-Horvath zu sehen.

Spannend waren die Lesungen der Volksgruppenliteratur - von Domokos Nagy, Hanna Moso und SchülerInnen der Wiener Ungarischen Schule, von Rezka Kanzian, Ana Schoretits und der Wiener Slowakin Judith Krammer.

Die Podiumsdiskussionen, die parallel zur Filmvorführungen, Musik, Puppentheater und Lesungen veranstaltet wurden, behandeln die Themen: „Vertretung der Volksgruppen“, „Perspektiven der Jugend“, „Schule und Bildung“ sowie „Wirtschaft und regionale Zusammenarbeit“.

Die Vorsitzende des Österreichisch-slowakischen Kulturvereins Ingrid Konrad wurde in der Podiumsdiskussion über die Rolle der Volksgruppen in der Wirtschaft und regionalen Zusammenarbeit am Podium. Sie unterstrich die Wichtigkeit der überregionalen Zusammenarbeit und den Potenzial der Volksgruppen, weil sie ihre Mitglieder nicht nur einfach zweisprachig sind, aber zwei Kulturen kennen - Eigenschaft, die zum wirtschaftlichen Erfolg beitragen kann.

Judith Krammer číta zo svojej zbierky básní

Ingrid Konrad a Vlado Mlynár odovzdávajú prezidentke rakúskej Národnej rady Barbare Prammer čerstvovytlačenú výročnicu nášho spolku

V rámci kultúrneho programu sa predstavilo aj slovinské detské divadlo s čarovnými bábkami

Program otvorila Barbara Prammer príhovorom a pokračoval príspevkami pozvaných hostí: Slovinec Marjan Pipp uviedol referát „Jazyk a kultúru autochtónnych národnostných skupín je potrebné vážiť si, chrániť a podporovať“, Gerhard Baumgartner „Rakúske národnostné skupiny – zmeny počas desaťročí“ a Brigitte Entner „Nič nepovedať! Etnické menšiny počas národného socializmu – prenasledovanie a odboj“. Všetky príspevky spájala základná téma: akceptácia národnostných skupín v Rakúsku. Ďalšou témou boli aktivity a utrpenie príslušníkov rakúskych menšín počas druhej svetovej vojny – bola spomenutá aj Slovenka v protifašistickom odboji Irma Trksak. Popoludní bol k tejto téme premietnutý film mladej slovinskej autorky Mileny Olip „Desaťročia zabudnutia“ o Slovincoch v odboji v Korutánsku.

Mladá rakúska režisérka slovinského pôvodu Milena Olip nechala vo svojom filme rozprávať svoju starú mamu. Jej spomienky na 2. svetovú vojnu a odboj rezonovali ako neskorá speveň ženy o časoch, ktoré sa vzdávajú, ale spomienka na ne možno bolí s časovým odstupom čoraz viac, ak sa zjaví... Milena Olip sa narodila v roku 1982 v Klagenfurte a študuje filmovú réžiu v Lubláne.

Boli premietnuté aj filmy „Tore in die Stadt/ Brány do mesta“ od Ingrid Konrad a Gisy Ruland, „Lungo Drom“ o osude rómskej umelkyne Ceije Stojky od Mariky Schmiedt a skrátaná verzia filmu „Mri Historija“ od Emmericha Gärtner-Horvatha.

Zaujalo čítanie z literárnej tvorby národnostných skupín – predstavili sa autori Domokos Nagy, Hanna Moso a žiačky Maďarskej školy vo Viedni, Rezka Kanzian, Ana Schoretits a viedenská Slovenka Judith Krammer.

Paralelne s čítaním sa uskutočnili pódiové diskusie na zaujímavé témy: „Zástupcovia národnostných skupín“, „Perspektívy pre mládež“, „Škola a vzdelávanie“ a „Hospodárstvo a regionálna spolupráca“. Medzi diskutujúcimi na pódiu vystúpila aj predsedníčka RSKS Ingrid Konrad. Podčiarkla dôležitosť nadregionálnej spolupráce v strednej Európe a potenciál národnostných skupín, ktorých dvojjazyčnosť je podporená znalosťou oboch kultúr – a to je vlastnosť, ktorá pri podnikaní vedie k hospodárskemu úspechu.

-Red.

Z pódiovej diskusie

Otvorenie podujatia - v strede prezidentka Národnej rady Rakúska Barbara Prammer

Ingrid Žalneva
Zuzana Lettner

MOZAIKA SLO

Keď som v septembri na nádvorí viedenskej radnice počas slovenského kulinárskeho festivalu sledovala ľudí okolo seba, opäť raz som žasla, koľko Slovákov je nás v hlavnom meste Rakúska. Niektoré tváre mi boli povedomé aj z iných podujatí nášho spolku, no uvedomila som si, že viem o týchto ľuďoch len veľmi málo. Čo ich viedlo k tomu, že opustili svoju rodnú vlasť? U každého to mohli byť úplne iné pohnútky... Cnie sa im ešte? Cítia sa tu ako doma? Dokázali sa uplatniť v novom svete? Redakčná rada Pohľadov sa už dávnejšie zaoberala myšlienkou zaviesť v našom časopise rubriku, v ktorej by sme predstavili osudy niektorých našich krajanov. Nemusia to byť osobnosti, ktoré „urobili diery do sveta“, ale skôr ľudia z našich radov, so svojimi každodennými starosťami a radosťami. Dnes kladieme prvé tri kamienky do tejto pestrej mozaiky príbehov našich slovenských krajanov.

Lic. theol. PAVOL DUBOVSKÝ

VŽDY SOM CHCEL BYŤ KŇAZOM

Veľkú časť nášho života vypĺňa očakávanie. Vianoce patria k udalostiam, ktorých hodnota narastá s časom venovaným pripravám na ne. Počas adventných dní sa tešíme na Vianoce, premýšľame – nielen o nich, ale aj o radošti a šťastí, ktoré prinesú iným aj nám. Nie náhodou sme sa práve počas adventu rozhodli navštíviť ako prvého človeka, ktorý má prípravu na Vianoce, na ich duchovné naplnenie a poslanie, takpovediac v popise práce – Lic. theol. Pavla Dubovského.

Je prvá adventná nedeľa. Spoločne s Jožkom Macurom kráčame po Jacquingasse v 3. viedenskom obvode, husto sneží, vločky nám sadajú na vyhrnuté goliere. Naším cieľom je popisné číslo 53 – kostol Muttergotteskirche, v ktorom sa každú nedeľu o 18.00 hod. koná slovenská svätá omša. Aj dnes je kostol takmer plný, je tu pomerne veľa mladých ľudí, pár rodín s deťmi. Jozef Macura je kronikárom nášho spolku, ale pokojne by mohol viesť aj kroniku osudov farára Pavla Dubovského,

Slovenský farár Pavol Dubovský

pretože v Žiline spolu vyrastali a na rovnakom trávniku behali za čierno-bielou loptou.

„Prezývali sme ho Angličan, pretože Angličania hrali tvrdý futbal, a to vystihovalo aj jeho spôsob hry,“ spomína Jožo, „a pamätám si aj na jeho strýka z Ameriky, farára, ktorý pravidelne chodil na Slovensko a vždy doniesol Paľovi nejaký zaujímavý darček. Prvé digitálne hodinky,

ktoré som v živote videl, boli od toho strýka. Dodnes si vybavujem, ako sme boli spolu v kine a tie hodinky svietili, takže sme kedykoľvek vedeli, koľko je hodín...“

Strýko z Ameriky však prinášal mladému Pavlovi nielen najnovšie technické novinky spoza veľkej mláky, ale aj pohľady zo slobodnej krajiny, kde ľudia neboli prenasledovaní pre svoj svetonázor.

„Kto vás ešte v mladosti najviac ovplyvnil?“

„Svojej viere som sa naučil v našej rodine. Moja mama a stará mama sa so mnou vždy modlili. Vždy som chcel byť kňazom...“

Napriek tomuto želaniu sa Pavol prihlásil na štúdium na Vysokú školu dopravnú v Žiline. Vydržal tam jeden rok. Túžba venovať sa teológii bola silnejšia, preto sa rozhodol emigrovať v roku 1978 do Rakúska a tu sa pripraviť na kňazské povolanie. Ďalších päť rokov pokračoval v štúdiu v Ríme, kde ho 14. septembra 1985 vysvätil biskup Dominik Hrušovský za kňaza. Presne pred 25 rokmi. Toto strieborné výročie si pripomenuli na jeseň aj vo farnosti na Jacquingasse slávnostnou svätou omšou.

„Výročie vysviacky som oslávil naozaj s vďačnosťou a radosťou. Som veľmi šťastný, že som sa mohol stať kňazom. Vždy

VENSKÝCH OSUDOV V RAKÚSKU

som chcel ľuďom pomáhať objavovať náboženskú dimenziu života. Ako nato, túto otázku si kladiem každý deň. Často sú ľudia osloviteľní práve v mimoriadnych situáciách.“

„Predpokladám, že za takúto mimoriadnu situáciu možno označiť aj emigráciu. Ako si spomínate na časy, keď ste sa stretávali s ľuďmi, ktorí opustili svoje domovy a nevedeli, či sa vôbec budú môcť ešte niekedy pozrieť do svojej rodnej krajiny?“

„Keď to porovnáam s dneškom, tak nás tu bolo podstatne menej, ale o to viac sme spolu držali. Najskôr sa stretávala len skupina 40 – 50 ľudí v kaplnke Stephanushaus na Ungarngasse. Boli to milé a zaujímavé stretnutia, veľa ľudských príbehov... Mám pocit, že dnes sa vytráca národné cítěnie, ľudia nie sú takí ochotní tento faktor podporovať a niečo pre to obetovať.“

„Sú vo Viedni ešte aj iní kňazi zo Slovenska?“

„Áno, sme tu asi štyria, možno piati. Rakúsko má chronický nedostatok kňazov, preto sú aj tí slovenskí víťani.“

„Pociťujete úbytok návštevnosti na svätých omšiach za posledné roky?“

„Úbytok? Tak by som to nedefinoval. Zmenila sa skôr štruktúra veriacich, ktorí prichádzajú do nášho kostola. Kedysi to boli celé rodiny s deťmi, dnes prevažujú mladí ľudia do 40 rokov, tzv. singles.“ Pavol Dubovský pokračuje ďalej v hodnotení dnešnej situácie: „Celkovo sa kedysi ľudia stretávali častejšie, dnes veľa Slovákov na víkend odbieha domov na Slovensko, veď teraz môžu bez problémov a po diaľnici je to na skok... Súčasný vývoj ma trápi a nepovažujem ho za najšťastnejší. Je tu veľa ľudí, ktorí sa ani nehodlajú naučiť poriadne po nemecky, len pár viet či výrazov, ktoré potrebujú pri svojej práci. Vedia, že dnes pracujú v Rakúsku, ale o mesiac možno vycestujú za prácou a dobrodružstvom niekam do Austrálie či Írska. Takíto ľudia pomaly starnú

a nielen že si nestihnú pri tomto spôsobe života vytvoriť rodinu, no nevytvoria si ani nikde svoj poriadny domov. Sú to takí nomádi moderného veku.“

Do miestnosti vo farskom centre vchádza práve skupinka mladých ľudí, Slovákov. Uvaria si čaj a debatujú o živote. Keď na nich ukážem, pán farár pokračuje:

„Áno, som rád, že aspoň tu sa trochu ľudia stretávajú. Každý utorok organizujeme stretnutia s mladými ľuďmi, večer o 19.30 hod. na fare. Spoločne si čítame zo Svätého písma, niekedy si pustíme film, približujeme si život niektorých svätcov, diskutujeme o rôznych témach. Som síce na jednej strane veľmi kritický, viem, že potrebujeme akési obrodenie, ale verím, že práve mnohé súčasné udalosti, ako napr. hospodárska kríza či

ekologické katastrofy, sa stanú výzvou pre ľudí, aby prehodnotili svoje hodnoty a aby sa skutočne zamysleli nad zmyslom svojho života.“

V roku 1990 sa Pavol Dubovský stal kaplánom fary An der Muttergotteskirche a v roku 1998 prebral túto farnosť ako farár. Od roku 1988 zabezpečuje aj duchovnú službu slovenskej komunity. Okrem pravidelných svätých omší v nedeľu a vo sviatok organizuje Lic. theol. Pavol Dubovský pravidelné stretnutia s mládežou, katechézu, nedeľnú školu, vyučovanie náboženstva, ale aj iné podujatia pre veriacich krajanov, napr. stretnutie detí s Mikulášom. Na Štedrý večer sa konáva tradičná polnočná svätá omša o 22. hodine. ■

IVETA GREGOR

AKTÍVNA AJ NA MATERSKEJ DOVOLENKE

Už neraz sme na stránkach nášho časopisu poukazovali na to, aké dôležité je pestovať v našich deťoch náš rodný jazyk.

Je potešiteľné, že sa medzi nami nájdu aj jednotlivci, ktorí vstúpajú lásku k slovenčine nielen svojim deťom, ale pomáhajú ju prehlbovať aj v iných deťoch a ich rodičoch. Meno Slovenky Ivety Gregor, ktorú chceme v rámci našej mozaiky predstaviť, čitatelia Pohľadov už poznajú. Dlhší čas žila v Nemecku, kde pracovala v pedagogickom odbore a získala bohaté skúsenosti s deťmi. Keď prišlo na svet prvé vlastné dieťa, nadobudla pocit, podobne ako mnohé iné mladé mamičky, že na takúto 24-hodinovú službu okolo dieťaťa a domácnosti nie je dostatočne pripravená. Preto začala navštevovať Eltern-Kind-Zentrum (EKZ), kde sa pravidelne organizovali stretnutia pre mamičky s deťmi. Ako sama dodáva: „Bolo to také príjemné, prísť niekam, kde ti nalejú kávu, poradia a povenujú sa aj deťom...“

„Do Viedne si prišla pred šiestimi rokmi. Ako si sa zžila s novým prostredím?“

„Keď sme sa s manželom presťahovali z Berlína do Viedne, bola to veľká zmena. Začínali sme v neútulných podmienkach v sivej štvrti, kde vypílili asi všetky stromy. Nemali sme žiadnych známych. Asi rok som nechápavo pozerala na ľudí, ktorí tvrdili, že Viedeň je mesto zelené a priateľské voči rodinám s malými deťmi. Keď som vychádzala z nášho domu, bola som hneď na trojprúdovej ceste, v strede ktorej prechádzali električky

Fotografie: Ingrid Žalheva a archiv Ivety Gregor

Iveta Gregor so svojou dcérou Natáliou

a netrpezlivo som utekala odtiaľ preč, čo ale nebolo celkom jednoduché. Kočík sa takmer nezmesť do starej električky a ani sa nenašiel nikto, kto by mi s ním pomohol po schodíkoch nahor. Odtvdy sme sa dvakrát presťahovali a našli optimálne riešenie bývania. Bývame síce na kraji Viedne, no máme okolo zeleň, krásne detské ihriská, milých rakúskych aj slovenských susedov a dobré spojenie do mesta, a dokonca aj do Bratislavy.“

„Naši členovia ťa poznajú ako hlavnú osobu slovenského Babyklubu. Čo ťa viedlo k jeho založeniu?“

„Po príchode do Viedne som bola práve tehotná a nepoznala som tu nikoho. V EKZ som sa spoznala s jednou mamičkou, ktorá mi dala kontakt na Školský spolok SOVA vo Viedni. Vysvetlila som jeho predsedovi, že mám vážny záujem organizovať stretnutia

„Stretnutia pre mamičky s deťmi sú aj pre mňa vždy zaujímavé. Niekedy stačí len jedno také stretnutie a zrazu máte inšpiráciu alebo dobrý tip. A dieťa nového kamaráta. Mamičky s dobrým nápadom sa môžu ozvať a ponúknuť ďalšie aktivity. Zmysluplná činnosť a trocha sebarealizácie nielenže dodajú sebavedomie, no niekedy je to krok k ďalšej činnosti či dokonca novej pracovnej príležitosti.“

Iveta Gregor

V Babyklube pri hrách so slovenskými pesničkami

slovenských mamičiek a oteckov s deťmi, ktoré majú mať podobný program ako EKZ v Nemecku, no s tým rozdielom, že budeme hovoriť po slovensky. Samozrejme, tešila som sa na to, že nielen ja, ale aj moje deti spoznajú nových slovenských priateľov, že si spolu pospomíname na slovenské detské pesničky a riekanky, že si s deťmi zatancujeme a zahráme sa.“

„Aké aktivity ešte vyvíjaš okrem Babyklubu a povinností ženy v domácnosti?“

„Momentálne pracujem ako súkromná opatrovatelka detí (Tagesmutter), keďže mám pedagogické vzdelanie a pracujem rada samostatne. Zo začiatku som si myslela, že sa to dá spojiť so starostlivosťou o vlastné deti, aj som to tak robila. Časom som však zistila, že tak pre mňa, ako i pre moje deti je lepšie, keď pôjdu do škôlky. Kým sú doma, som ich mamou, keď odídu do škôlky, som vychovávateľkou cudzích detí. Až keď tieto odídu, idem vyzdvihnúť zo škôlky moje deti. Som takto vyrovnanjšia a aj deti sú spokojnejšie.“

Kolobeh ustavičnej zodpovednosti za malé deti si Iveta kompenzuje ďalšou prácou, ktorá je zároveň jej koníčkom. Popri materskej dovolenke sa začala venovať najskôr predaju opotrebovaných vecí po svojich deťoch cez internet. Spolu s bratom, ktorý žije v Bratislave a mal väčšie skúsenosti so spracovaním internetovej stránky, urobili si vlastnú stránku najskôr s detským bazárom, neskôr otvorili e-shop s novými, pedagogicky hodnotnými a kvalitnými hračkami, ktoré na Slovensku neboli dostať. Po roku a pol zistili, že na Slovensku je veľký dopyt práve po takýchto produktoch, a tak otvorili v Bratislave predajňu, kde sa snažia ponúkať hodnotné vecičky pre najmenšie deti.

Na záver nášho rozhovoru Iveta Gregor konštatuje: „Je správne snažiť sa integrovať v krajine, v ktorej sme sa rozhodli žiť. No podľa mňa je nesprávne, keď pritom pozabudneme rozvíjať náš materinský

jazyk a naše slovenské tradície. Slovenský školský spolok SOVA a Rakúsko-slovenský kultúrny spolok sa snažia ponúkať rôzne spoločenské podujatia pre slovenskú menšinu a určite je zmysluplné navštíviť s deťmi divadielko v slovenčine alebo sa prihlásiť na kurzy slovenčiny, aby dieťa ovládalo jazyk aj z gramatickej stránky. Dúfam, že k tomuto rozvíjaniu rodnej reči prispievam aj ja svojou troškou. Stretnutia pre mamičky s deťmi sú aj pre mňa vždy zaujímavé. Niekedy stačí len jedno také stretnutie a zrazu máte inšpiráciu alebo dobrý tip. A dieťa nového kamaráta. Mamičkys dobrým nápadom sa môžu ozvať a ponúknuť ďalšie aktivity. Zmysluplná

činnosť a trocha sebarealizácie nielenže dodajú sebavedomie, no niekedy je to krok k ďalšej činnosti či dokonca novej pracovnej príležitosti. Žiaľ, moje podnikanie mi v poslednom čase zaberá veľa času. Raz alebo dvakrát do týždňa musím cestovať na Slovensko, aby som mohla poradiť slovenským mamičkám, aké hračky sú najvhodnejšie pre rozvoj ich dieťaťa. Okrem toho moje deti pomaly vyrastajú a ojedlho budú potrebovať iné aktivity. Veľmi by som si priala, keby sa našla mamička, ktorá by prevzala organizovanie stretnutí pre mamičky s malými deťmi – slovenský Babyklub vo Viedni. Záujemkyne rada zaučím do tajov tejto milý činnosti.“ ■

Slovenský babyklub - mamičky a deti vo veku od dvoch týždňov až po šesť rokov

ZUZANA KLEMBAROVÁ

NAJVIAC SOM UTRÁCALA ZA ŠPORTOVÉ OBLEČENIE

Život bez telesného pohybu si už dnes vôbec nevieme predstaviť. Ak by sme sa narodili pred 200 rokmi, nemohli by sme si ho – my ženy – dopriať. Naše predchodkyne sa museli obliekať do tesných korzetov a zakazovala sa im prílišná telesná námaha, teda aj šport, aby sa náhodou nepoškodila ich schopnosť rodiť deti. O svoje práva museli tvrdo bojovať a trvalo dlho, kým sa šport dostal do ich každodenného života. Masovou záležitosťou sa však stal až v 70. a 80. rokoch minulého storočia, keď začali telocvične navštevovať naraz aj tri vekové generácie žien. Podobne to bolo aj v rodine Zuzany Klembarovej, ktorá chodievala najskôr cvičiť spoločne so svojou mamou.

Fotografie: Ingrid Žalneva, Jozef Macura

Vždy vysmiata Zuzana Klembarová

„Spočiatku som sa venovala gymnastike, ale nešiel mi veľmi výmyk...“, smeje sa Zuzana pri našom rozhovore, ktorý sa odohráva v prostredí jedného z najmodernejších a najluxusnejších fitness centier vo Viedni. „Potom ale nastal boom aerobiku aj ja som tomu úplne podľahla, všetky peniaze som utratila za športové oblečenie. V Prievidzi sme založili v roku 1992 Klub rekreačnej telesnej výchovy a športu a ja som sa stala jeho predsedníčkou. Organizovali sme workshopy po celom Slovensku, ale napríklad aj aerobicový maratón.“

„Ako si sa ocitla vo Viedni?“

„Moja sestra tu pracovala ako opatrovatelka detí. V roku 1997 som sem prišla za ňou, s dosť naivnými predstavami, ako tu rýchlo zarobím peniaze, z ktorých si založím fitko na Slovensku... Po roku sa sestra vrátila domov, a ja som tu ostala, s mojimi vysnívanými predstavami a bez znalosti nemčiny...“

Zuzanu však nič neodradilo, aj dnes z nej energia doslova srší. Okrem toho,

Pri sledovaní výkonnosti svojej klientky vo fitness centre

že sa zdokonalila v nemčine, doplnila si svoje vzdelanie ako trénerka aerobiku a fitness, v Linzi, ale aj na Slovensku úspešne absolvovala trénerské skúšky na fitness štúdio, ako aj na cvičenie so seniormi. Začiatky neboli ľahké, pokúšala sa aj podnikať – s nemeckou športovou výživou či slovenským energetickým nápojom. Dnes pracuje ako trénerka nielen v modernom fitness centre (ako jediná Slovenka!), ale trénuje aj gymnastiku v Clube Danube, na VHS, v jednom spolku a dokonca pomáha udržiavať telesné zdravie a kondíciu aj zamestnancom Volksoper.

„Od minulého roka sa tiež intenzívne venujem masážam. Možno ma niektorí čitatelia ako masérku už poznajú, pretože som svoje schopnosti ponúkla aj ako cenu do tomboly na minulom plese. Veľmi ma to baví – napríklad LOMI LOMI – havajská masáž, ktorá je „kráľovnou“ medzi masážami. Je to energetická masáž, dochádza pri nej k harmonizácii tela aj duše. Ďalej poskytujem thajskú bylinnú masáž, čo sú vlastne také „bylinkové štemple“, masáž tváre alebo aj hlavy podľa starého indického spôsobu a tak ďalej.“

„Žiješ v Rakúsku, ponúkaš rôzne exotické masáže... nezabúdaš popri tom všetkom, že si Slovenka?“

„Vôbec nie, naopak, som hrdá, že som zo Slovenska. Moji klienti to vedia. A snažím sa aj určitým spôsobom Slovensko propagovať. Dvakrát do roka organizujem 5-dňové wellnessové pobyty v Patinciach. Najprv som si to sama vyskúšala nanečisto, niektoré veci a služby som navrhla vylepšiť. Spočiatku na mňa pozerali ako na „premúdrelú Viedenčanku“, ale našťastie si dali poradiť a dnes som veľmi rada, že sa na Slovensku dokážeme vyrovnáť rakúskemu štandardu. Rakúski klienti si pobyt v Patinciach pochvaľujú, veľmi im chutí tamojšia kuchyňa.“

V závere nášho rozhovoru Zuzana priznáva, že dvere na Slovensko za sebou definitívne nezatvorila, hoci Viedeň miluje, je tu šťastná a má tu veľa priateľov,

na ktorých sa môže spoľahnúť. Má prácu, ktorá je zároveň jej koníčkom. Veľmi ju to však ťahá k masážam. A tak si raz, ak vraj vyhrá v lotte, otvorí masážne štúdio, kde

bude okrem masáží ponúkať aj športový tréning, kozmetiku, pedikúru... Štúdio, z ktorého by ľudia vychádzali zrelaxovaní a zároveň krásni. ■

ŠTATÚT GRANTOVEJ KOMISIE

ŠTATÚT
medzirezortnej Komisie pre
schvaľovanie projektov na
pomoc krajan­ským spolkom
a organizáciám v zahraničí

Článok I.

Vznik Komisie
Komisia pre schvaľovanie
projektov na pomoc krajan­
ským spolkom a organizáciám
v zahraničí (ďalej len Komisia)
vznikla na základe uznesenia
vlády Slovenskej republiky
č. 438, bod. B.4. zo dňa
24. apríla 2002.

Článok II.

Názov a sídlo Komisie
1. Komisia pre schvaľovania
projektov na pomoc krajan­
ským spolkom a organizáciám
v zahraničí
2. Sídlo: Bratislava
3. Adresa Komisie: Úrad pre
Slovákov žijúcich v zahraničí
Radlinského 13
817 80 Bratislava 15
Slovenská republika

Článok III.

Čas trvania a pôsobnosť
Komisie
Komisia sa zriaďuje na dobu
neurčitú s pôsobnosťou pre
krajan­ské spolky a organizácie
v zahraničí.

Článok IV.

Účel Komisie
1. Účelom Komisie je odborné
posudzovanie projektov na
pomoc krajan­ským spolkom
a organizáciám, ktorých cieľom
je zachovanie ich národno-kul­
túrnej identity a posilňovanie
ich prirodzených väzieb na
Slovensko ako pôvodnú mater­
skú krajinu.
2. Účelové rozpočtové
prostriedky určené na krytie
aktivít Slovákov žijúcich v za­
hradičí predstavujú doplnkový
zdroj štátneho systému sta­
rostlivosti o Slovákov žijúcich
v zahraničí, ktorý umožňuje
v odôvodnených prípadoch
realizovať pomoc Slovákom
žijúcim v zahraničí v súlade
s ich reálnymi potrebami
a štátnopolitickými záujmami
Slovenskej republiky.
3. Štátna podpora Slovákov ži­
júcich v zahraničí je zameraná
na oblasť
a) vzdelávania,
vedy, a výskumu,
b) kultúry,
c) informačnú,
d) médií.

STÁLA KONFERENCIA SLOVENSKÁ REPUBLIKA A SLOVÁCI ŽIJÚCI V ZAHRA NIČÍ 2010

ZA RAKÚSKYCH SLOVÁKOV SA KONFERENCIE ZÚČASTNILI INGRID KONRAD
A VLADIMÍR MLYNÁR. PRINÁŠAME VÁM, MILÍ ČITATELIA, ICH PRÍSPEVKY, AKO
BOLI PREDNESENÉ NA KONFERENCII A AKO BUDÚ UVEREJNENÉ V PUBLIKÁCIÍ
O KONFERENCII.

Milí priatelia, krajan­ ia a „podtatranskí“ Slováci!

Môj príspevok má tri body, ktoré sú v zmysle
témy nášho dňa: môj pojem domova, komunika­
cia medzi krajan­skými organizáciami a Sloven­
skom a tretí bod – slovenčina ako materinský
jazyk.

Mám trochu iný názor na to, kde je domov.
Možno práve obraz Vianoc dobre vysvetlí, čo
tým myslím. Pre mňa boli Vianoce vždy rodinný
zážitok. Keď som žil na Slovensku v 70. rokoch –
výlučne rodinný. Keď ste vyšli na ulicu, Vianoce
boli manifestované nákupnou nedeľou a vyzdo­
benými výkladmi, alebo postavou Deda Mráza.
Kradmo sme sa blížili na vianočné bohoslužby,
žiadne sviečky, príjemná vôňa škoric. Ruku na
srdce, moje terajšie Vianoce v Rakúsku sú celkom
iné, tu je miesto, kde sa rád vraciam – tu som
doma. Čo neznamena, že nie som Slováč. Samo­
zrejme, k Vianociam patrí aj celý štedrovečerný
obrad s obľáčkami a kaprom, taký ako sme vždy
zachovávali v našej rodine.

Pokiaľ ide o komunikáciu, tak ako príklad
zlej komunikácie môže slúžiť spomínaná anketa
„Prezentácia SR v zahraničí“ – takto jednosmerne
naozaj nemožno komunikovať. Koľkokrát sme už
vyplňovali podobné dotazníky na rozličné témy,
ale ani raz som výsledok nevidel. Čo z toho bolo?
Potreboval to niekto? Nevie, nikdy som nič
o tom nepočul. A aké sú skúsenosti s propagač­
nými materiálmi? V skratke – buď sú zastarané

(niektoré pochádzajú ešte z doby totality), alebo
ako sme to zažili tento rok na podujatí Slovak Food
Festival. Mali sme k dispozícii najlepšiu adresu vo
Viedni – viedenskú radnicu. Ale propagačný mate­
riál nebol! Neprišiel, nestihol sa včas pripraviť. Na
otázky Rakúšanov sme mohli len „profesionálne“
mykať plecami. Kde je koncept lobizmu SR? Ak
existuje – prečo o ňom nevieme? Poznám len kon­
cept agentúry SARIO – ale je ekonomika všetko?

Pre mňa, ako predsedu Slovenského školského
spolku SOVA vo Viedni, je zachovanie slovenčiny
ako materinského jazyka ústredným snažením
tak osobne, ako aj celého spolku. Čo je v našich
silách, robíme, ale nestačíme na všetko. Čo nám
chýba, sú napríklad spoločné podklady na výuč­
bu, napríklad na dejepis, hudobnú výchovu. Všetk
kde nájdeme expertov, keď nie na Slovensku? Pre
zachovanie kvality a napojenie na výučbu sloven­
činy na Slovensku by sme veľmi prijali „pedago­
gickú kontrolu“, alebo formu inšpektorátu ako
feedback k vyučovaniu.

Nakoniec musím zopakovať apel na zachova­
nie detských letných táborov, ktorý som bezúspeš­
ne spomenul pred 3 rokmi na tomto fóre. Každé
euro investované do našich detí sa vráti 100-krát
naspäť. Myslím, že naše deti stratia záujem o kraji­
nu, keď ju nepoznajú. Zároveň spoznávajú svojich
slovenských rovesníkov z iných krajín – však ži­
jeme v „globálnej dedine“. Nedajme si túto šancu
ujasť a investujme do budúcnosti, do našich detí.

Ďakujem za pozornosť. 29. 11. 2010 Vlado Mlynár

GRANTOVÁ POLITIKA SR VOČI SLOVÁKOM ŽIJÚCIM V ZAHRA NIČÍ A VZÁJOMNÁ PREZENTÁCIA SLOVENSKA Z POHĽADU Z RAKÚSKA

Milí rodáci, vážení hostia!

Problematika grantovej politiky Úradu pre Slo­
vákov žijúcich v zahraničí je na konferencii vždy
diskutovanou témou, ale mám pocit, a to platí aj
do našich radov, že sme o nej často diskutovali len
z veľmi úzkej prizmy jednotlivé krajiny, z pohľa­
du konkrétneho projektu. Čiže buď ako ukrivdení,
že na taký dobrý projekt sme dotáciu nedostali,
alebo ako vďační, že sme s pomocou Slovenskej
republiky niečo pre našich krajanov mohli urobiť.

Chcela by som trochu zmeniť uhol pohľadu
a koncentrovať sa na vznik projektov za hranicami
vlasti a výber dotovaných projektov na Slovensku
a v tejto súvislosti upozorniť na rozdielne priority
pri posudzovaní a výbere projektov. A „last but
not least“ otvoríť tému aktívnej a pasívnej politiky

Úradu na Slovensku a krajan­ských organizácií vo
svete v zmysle zúročenia projektov v prospech
Slovákov doma i vo svete.

Som presvedčená, že na tomto poli sa zásluhou
krajan­ských organizácií a materskej krajiny už
veľa urobilo, ale počet Slovákov žijúcich v zahra­
ničí predstavuje pre materskú krajinu potenciál,
ktorý má podľa môjho názoru ešte veľké rezervy.

Slovák v zahraničí

Pohľad na krajinu, z ktorej pochádzame, sa po
odchode z vlasti vyvíjal.

Prvým aspektom bol pocit ťažkej straty. Vždy
to, čo je vám odopreté, naberie na cene. Otázka je
len, či je to úsudok skreslený túžbou po odopre­
tom, alebo je to proste tak, že s vlasťou vás spája

veľmi hlboký neopísateľný cit. Ja si myslím, že to spolu súvisí – len ten cit, čo pre vás veľa znamená, sa jeho stratou znásobuje. Je to veľa pozitívna energia, ktorú treba využiť.

Druhým aspektom je skúsenosť nadobudnutá za hranicami domoviny a s ňou súvisiaci nový pohľad na starú domovinu – skúsenosť ľudská či odborná.

Keď spojíte tieto dva aspekty, vzniká fenomén, ktorý na Slovensku ešte nenašiel odozvu – našinec žijúci v zahraničí chce prirodzene odovzdať svoje skúsenosti rodákovi, zúročiť ich v prospech vlasti. A robí to s láskou. To je ten pocit vlastenectva, ktorý si prehadzujeme v dlaniach ako horúci zemiak, ktorý nám komunistický vodcovia spatetizovali natoľko, že ním nevieme zachádzať. Ale nech je to už akokoľvek, ten pocit tu je a verte, že je úprimný a že Slováci žijúci v zahraničí sú s ním oveľa intenzívnejšie konfrontovaní ako doma.

Dve úrovne zhodnocovania dotácií

Ako to súvisí s politikou dotácií pre Slovákov žijúcich v zahraničí? Jednoducho. Pri rozhodovaní treba brať oboidva tieto aspekty do úvahy a využiť pozitívny potenciál v prospech Slovákov doma i v zahraničí. Zhodnocovanie slovenských peňazí na podporu Slovákov žijúcich v zahraničí vo svete prebieha na dvoch úrovniach:

1. v tej krajine, kde Slováci žijú
2. v materskej krajine

Ad.1. V tej krajine, kde Slováci žijú, treba podporiť všetky ich aktivity, nech už sú kdekoľvek vo svete, ak slúžia na pestovanie slovenského jazyka a kultúry. Teda treba podporiť vydavateľskú a mediálnu činnosť, lebo tá Slovákov v zahraničí zviditeľňuje, a tým zviditeľňuje aj slovenský národ ako taký. Tu som sa osobne stretla – a sledujem to aj inde vďaka chvályhodnej transparentnosti rozdeľovaných dotácií – často s nepochopením pôvodných požiadaviek, pretože ich prehodnotenie z pohľadu komisie je mentálne na míle vzdialené od reality krajiny, kde vznikli. Príklad, ktorý som už predostierala na tejto pôde aj ja, aj pán Mlynár: filmový projekt o slovenskej protifašistickej bojovníčke vo Viedni Irme Trksak, ktorý sa v komisii stretol s nepochopením. Samozrejme, propagácia antifasizmu v bývalej komunistickej krajine sa zdá na prahu 21. storočia prinajmenšom divná, ale keď si uvedomíme, že my žijeme v krajine, kde sa 8. máj neoslavuje a až v roku 1986 sa vtedajší rakúsky kancelár Franz Vranitzky ospravedlnil za rolu Rakúska v druhej svetovej vojne, dostáva sa projekt o viedenskej Slovenke vo viedenskom odboji, o jej ťažkých rokoch v koncentračnom tábore Ravensbrück a živote po vojne snáď do iného svetla. Nedávno sme to pocítili na významnom podujatí v rakúskom parlamente, kde jeho prezidentka usporiadala Deň národnostných skupín a kde téma protifašistického odboja bola jednou z nosných. Áno, tento film by nás v tento deň veľa zviditeľnil – veď máme byť na čo hrdí. Žiaľ, slovenská strana niekoho rokov odmietla tento projekt z neznámych dôvodov podporiť a doteraz získané dotácie z rakúskej strany ho neumožnili dokončiť.

Ďalším okruhom problematických dotácií sa nám javia projekty jednotlivcov verzum projekty

organizácií. Kým organizácie združujú početné skupiny krajanov a o projektoch rozhodujú veďúce grémiá organizácií, teda prejdú diskusiou a hlasovaním, jednotlivec podá projekt samozrejme sám. Zaoberá sa komisia do detailu kvalitou toho či onoho umeleckého dielka, ktoré zažiadalo o dotáciu a nakoniec dostalo toľko peňazí, aké by umožnili 20 deťom ísť do slovenského tábora? Možno podľa niekoho z vás príklad pritiahnutý, ako sa hovorí, za uši, ale u nás v Rakúsku sa stal a značne rozvíril ináč pokojné vody našej pospolitosti.

Ad 2. V materskej krajine by malo byť základným cieľom aktívne využiť potenciál Slovákov žijúcich v zahraničí, dať im možnosť prezentovať sa na odborných grémiách a konferenciách. Malo by byť samozrejmosťou, že existuje databáza slovenských odborníkov, vedcov, politikov, umelcov a pod. pôsobiacich vo svete. Úrad by mal mať v réžii ich evidenciu, mal by ich vyhľadávať, byť s nimi v kontakte, kooperovať s orgánmi vlády, štátnej správy, s inštitúciami štátnymi či súkromnými pre vedu a výskum a iniciovať, aby sa tento odborný, kultúrny a spoločenský potenciál Slovákov žijúcich v zahraničí využil v prospech Slovenska. V súkromnom sektore sa to iste už deje. Ale v štátnom je táto oblasť nielen zanedbávaná, ale aj podceňovaná.

Aktívna rola USZZ

Podľa nás by konferenciu popri základných témach koexistencie krajských spolkov a združení vo vzťahu k Slovenskej republike a opačne, ako to bolo doteraz, mohla sprevádzať ústredná odborná téma z rôznych oblastí vedy, výskumu, kultúrneho i spoločenského života, ktorá by v Bratislave sústredila slovenských odborníkov z celého sveta s ich hosťami a iniciovala podporné tematické projekty s ňou spojené. Podčiarkujem, že na takéto projekty a činnosť je ročná perióda krátke obdobie. Vypisovanie tém by súviselo s požiadavkou slovenskej spoločnosti, s aktuálnymi témami z vedy a techniky, spoločenských vied a pod. Príklad: slovenský turistický ruch v zrkadle trendov 21. storočia; postsocialistický urbanizmus na Slovensku v porovnaní s trendmi vo svete atď. atď...

Milí krajanovia, vážení hostia,

Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí urobil pod vedením pani Prívarovej kus práce. My, Slováci žijúci v Rakúsku, ďakujeme a tešíme sa na ďalšiu konštruktívnu spoluprácu.

Dovoľte, aby som svoju úvahu ukončila citátom o téme, ktorá je spoločným menovateľom našich aktivít, aktivít Slovákov žijúcich v zahraničí a aktivít Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Palestínsky básnik Mahmúd Darwish na otázku, čo je to vlasť, napísal: „ Nikto sa s touto otázkou nestretá tvárou v tvár tak často ako Palestínec. To nie je otázka, na ktorú si letmo odpovieš a ideš ďalej. Ide o tvoj život ... každopádne ide o tvoju totožnosť. Nie je nič jednoduchšie ako povedať: Vlasť mám tam, kde som sa narodil. Ale veď narodiť sa môžeš kdekoľvek. Niektorí svoju vlasť nikdy nevideli a zomreli milostnou túžbou po nej.“

Ďakujem za pozornosť.
Ingrid Konrad

Článok V.

Zloženie Komisie
1. Komisia svoju činnosť koordinuje s ďalšími ústrednými orgánmi a organizáciami ústrednej štátnej správy.

2. Komisia je zložená z 12 členov vrátane predsedu a podpredsedu. Členov Komisie vymenúva a odvoláva predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí na návrh Úradu vlády a nasledujúcich ministrov:

- Úrad vlády SR (1)
- Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí (2)
- Ministerstvo zahraničných vecí SR (1)
- Ministerstvo kultúry SR (1)
- Ministerstvo školstva SR (1)
- Ministerstvo vnútra SR (1)
- Ministerstvo hospodárstva SR (1)
- Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR (1)
- Ministerstvo spravodlivosti SR (1)
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (1)
- Ministerstvo zdravotníctva SR (1)

3. Štatutárnym zástupcom je predseda Komisie. Riadi jej činnosť a zodpovedá za ňu predsedovi úradu. Do funkcie je menovaný predsedom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí z radov zamestnancov Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

4. Komisia spomedzi svojich členov volí a odvoláva podpredsedu Komisie. K jeho zvoleniu prípadne odvolaniu je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny Komisie. Podpredseda zastupuje predsedu počas jeho neprítomnosti.

5. Pre organizačné a technické zabezpečenie rozhodnutí Komisie menuje zriaďovateľ na návrh predsedu Komisie tajomníka Komisie. Tajomník je zamestnancom Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Nie je členom Komisie, zúčastňuje sa však jej rokovaniu bez hlasovacieho práva. Za svoju činnosť zodpovedá Komisii.

Článok VI.

Rokovanie Komisie
Rokovanie Komisie sa riadi Rokovacím poriadkom Komisie pre schvaľovanie projektov na pomoc krajským spolkom a organizáciám v zahraničí, ktorý je súčasťou tohto štatútu.

Článok VII.

Záverečné ustanovenie
Tento štatút bol schválený dňa 1.3. 2006
Štatút nadobúda účinnosť dňom schválenia.

ČLOVEK „DÉPAYSÉ“

150. výročie narodenia Martina Kukučína sa stalo výročím, ktoré si vo svojom kultúrnom programe pripomína aj UNESCO. Je to výročie osobnosti, ktorej literárna činnosť na prelome 19. a 20. storočia bola pre slovenskú literatúru kľúčová, hoci jej mentalita bola pomerne dlho aj pre Slovákov zahalená rúskom všelijakých tajomstiev práve preto, že sa realizovala mimo svojej vlasti.

Pre seba som si nazval Martina Kukučína spisovateľa, či Mateja Bencúra, charizmatického filantropického lekára, ktorý svoju veľkú dušu rozdával mimo svojej vlasti, človek „dépaysé“. Tento francúzsky termín, ktorý nemá ani v slovenčine ani v nemčine adekvátny ekvivalent, som si vypožičal od významného vedca svetového mena bulharského pôvodu, Tzvetana Todorova. Todorov takmer po polstoročí prežitom vo Francúzsku vo svojej knihe *Človek dépaysé*, publikovanej na sklonku 20. storočia, konštatuje: „Nikdy nebudem môcť byť Francúzom, ako sú iní Francúzi (...). Mój súčasný stav nezodpovedá ani dekulturnácii, ani akulturácii. Zodpovedá skôr akejsi transkultúracii, prijatiu nového kódu, pričom ten starý nestratil svoju platnosť“ (citované z knihy Tz. Todorova *L'Homme dépaysé*, Paris, Seuil 1996). Nazdávam sa, že proces transkultúracie je dnes, po kataklizmických otrasoch 20. storočia, celkom normálnym javom a stretávame sa s ním bežne nielen u moderných spisovateľov, povedzme, od Roberta Musila cez Ernesta Hemingwaya po Jean-Marie Le Clézia. Stal sa však aj súčasťou životného štýlu jednotlivcov i kultúrnych pospolitostí, povedzme aj takých, akým je národ. Za čias M. Kukučína to však nebolo také samozrejmé. Podstúpiť osudovú skúšku „transkultúracie“ znamenalo v strednej Európe a na Slovensku obzvlášť vyčleniť sa z národného spoločenstva, a tým stratiť podstatnú časť svojej identity, ktorá bola v tých časoch priam podmienkou spisovateľstva.

Kukučínovský osud charakterizuje niekoľko paradoxov. Prvým bolo, že Kukučínov odchod zo Slovenska nebol vynútený nejakými zjavnými príčinami, napríklad mocou, ale bol osobným rozhodnutím so všetkými dôsledkami. Druhým paradoxom bolo, že Kukučínovo literárne dielo vonkoncom nebolo na Slovensku „cudzincom“, od počiatkov požívalo nesmiernu úctu vrcholiacu v kukučínovskej legende, ktorá sa síce neskôr stala trňom v oku modernistom a avantgardistom, ale napriek tomu pretrvala dodnes prinajmenej vo forme nedotknuteľnej úcty ku klasikovi. Autor gigantického diela, ktoré je zobrahané v 22 zväzkoch, sa naproti tomu cítil oveľa väčším „cudzincom“ vo svojej vlasti než ďaleko za jej hranicami a vlastne celý život utekal pred vlastným cudzincetvom. A možno tretím paradoxom je, že v jeho poviedkach, črtách, novelách a románoch niet onej nevráživosti, ničoty a vzbury, ktorá poznamenala literatúru jeho doby a často vyúsťovala do revolučnej zloby. Naopak, nájdeme v nich až priveľa lásky, porozumenia a ľudskej solidarity. Aj tieto tri paradoxy sa však zrejme rovnakou mierou podieľajú na tom, že v kukučínovskom odkaze, napriek jeho relatívnej nadinterpretovanosti, je ešte stále veľa tajomstiev a neprebádaných miest, ktoré sa z dnešného pohľadu možno javia ako čudáctva, naivity či zhody náhod, no som presvedčený, že pohľadom menej zaťaženým tradičnými slovenskými interpretačnými praktikami sa raz podarí odkryť vzácnu integritu kukučínovského diela a kukučínovskej osobnosti a ukázať Kukučína ako jednu z ciest, možno nedokončenú, možno hľadajúcu, k literárnej i myšlienkovj suverenite.

Martin Kukučín

Kukučín vyrastal v rodine nie veľmi zámožného roľníka a remeselníka zo severského regiónu Slovenska, z Oravy, z dedinky Jasenová. Podľa miestnych tradícií musel ako tretie dieťa odísť z rodného domu. Študoval na niekoľkých slovenských gymnáziách, na ktorých pocítil na vlastnej koži pretlak maďarizácie. Pôvodne sa volal Matej Bencúr, no zošit, do ktorého si zapisoval prvé literárne pokusy, mal už názov *Múzy Martina Kukučína*. Tieto dve mená predznačili celú jeho životnú dráhu: Martin Kukučín v literatúre, Matej Bencúr v občianskom živote. Žartovný a roztopašný spisovateľ Martin Kukučín a láskavý, seriózny, pracovitý a vážený lekár, absolvent chýrnej Karlovej Univerzity v Prahe Matej Bencúr. Ani blízki ľudia často netušili, že ten veľkorysý a zbožňovaný lekár je i spisovateľ, pretože sám to pred nimi tajil. Obidve polovice jeho osobnosti však boli poznačené „znepokojením z doby, zo spoločenských premien, z premien morálky, z meniacej sa hierarchie hodnôt v ľudskom živote, vo vzťahoch medzi ľuďmi.“ „Vnútorne sa stotožniť už nevedel dokonca ani s Oravou a Jasenovou, kde sa narodil občiansky ako Matej Bencúr i literárne ako Martin Kukučín.“ Takto ho vidia slovenskí odborníci Július Noge a Oskár Čepan. Príčinou jeho vystahovalectva boli zaiste sociálne dôvody, ale nemenej práve toto znepokojenie nad všeobecným stavom sveta, ktoré presvitá z každého riadku jeho úsmevných a harmonizujúcich literárnych prác.

Jeho pútnickú odyseu však do značnej miery osudovo inšpirovalo niekoľko žien. Prvá bola milovaná matka, po ktorej má spisovateľské meno, ktorá chcela mať z neho kňaza a azda pred jej láskou utiekol do Prahy. Druhá bola bohatá pražská krásavica Maruša Neureutterová s dobrými stykmi s pražskými Chorvátmi, ktorá inšpirovala celý jeho štrnásťročný pobyt na ostrove Brač v Dalmácii. Tretia dáma bola Dorica Dodoličová, ktorá sa stala jeho doživotnou, avšak bezdetnou manželkou a s ktorou odišiel do Južnej Ameriky, keď sa jej rodina

dostala do konfliktu s inou zámožnou bračskou rodinou. A štvrtou bola mladučká Verica Krzrnarovićová, dcéra majiteľky penziónu v chorvátskom Lipiku, kvôli ktorej Bencúr už v abrahámovskom veku nezostal napriek naliehaniu priateľov a literárnych obdivovateľov na Slovensku, ale vrátil sa do Chorvátska, do kúpeľného mestečka Lipik, kde jeho pútnický život ukončil v apríli 1928 zápal pľúc.

Takže Chorvátsko sa Matejovi Bencúrovi stalo prvou osvojenou vlasťou Slováka „dépayssé“ a Chorváti na celý život zostali jeho osudovými bratmi. Dá sa povedať, že spolu s nimi prežíval svoje osobné šťastie. Mal v nich nielen stálu klientelu, možnosti zapájať sa do života domácej pospolitosti a s tým i záruku stálych príjmov. Medzi nimi však našiel i priestor na uplatnenie svojej šlachetnosti i svojej napohľad jednoduchej filozofie altruizmu, pravdepodobne inšpirovanej pražskými štúdiom diel ruských klasikov – najmä Gogola, Turgeneva a Tolstého, i priateľstvom so Slovákami s podobným životným pocitom vydedenca a tvorcu nového sveta zároveň – Albertom Škarvanom, šéfom tolstojizmu, a Dušanom Makovickým, osobným lekárom L. N. Tolstého. Prišiel tu však rovnako silno inšpirovaný pozitivizmom, darvinizmom a zolizmom. V každom prípade medzi Chorvátmi na Brači našiel to, čo sa mu nepodarilo nájsť na Slovensku: „skúmať a žiť sám seba“, ako raz sformuloval svoje životné krédo. Chorvátski spisovatelia a chorvátsky literárny život v jeho bračskom období pre neho takmer neexistovali. Zato udržiaval stály korešpondenčný styk so slovenskou domovinou, z ktorého neustále presakuje túžba vrátiť sa. Usilovne literárne tvorí a píše po slovensky, hoci sa dobre naučil po chorvátsky i taliansky. Z množstva literárnych prác a konceptov väčších diel boli iba niektoré publikované v krajanskej tlači, ostatné vychádzajú na Slovensku. A najmä jeho vrcholné dielo, „senzualistický román“ (Ivo Pospíšil) Dom v stráni. Matej Bencúr „dépayssé“, občan s rakúskym štátnym občianstvom, ostáva stále Martinom Kukučinom visiacim na slovenskom sedliakovi a jeho literárne výtvory tematicky zakotvené v chorvátskom prostredí sú vždy pohľadom Slováka. Očarenie morom, podnebním, jadranským životným štýlom je vždy komparáciou so slovenskými vrchmi, horskými plesami, hoľami a lazmi.

Kukučinov pobyt v Čile a Argentíne má nielen pragmatické, ale zaiste aj svetonázorové pozadie. Matej Bencúr ide do Buenos Aires a do Santiaga de Chile po morálnej roztržke s bračským prostredím a usadí sa v mestečku Punta Arenas, kde, mimochodom, pôsobila i čilská nositeľka Nobelovej ceny Gabriela Mistralová. Naučí sa po španielsky a vykonáva svoju lekársku prax najmä medzi chorvátskymi vysťahovalcami. On, „dépayssé“, sa s nimi plne solidarizuje do takej miery, že po ňom pomenujú nemocnicu, ktorá nesie jeho meno dodnes. Stáva sa spoluvlastníkom ovčiarkej farmy v argentínskej Patagónii, pri jazere Argentino, s veľavravným názvom Qién sabe (kto vie) a s prístavom, v ktorom bol do skaly vytesaný nápis Matej Bencúr. Farmu, z ktorej chcel očividne urobiť akýsi patagónsky transkulturovaný slovenský salaš, musí po pätnástich rokoch pobytu so stratou predať, pretože vypukla rebélia, ktorá po potlačení zvrátila jeho predstavy o zasľubenej zemi. Vo svojom exotickom cestopisnom diele Prechádzky po Patagónii, napísanom opäť v slovenčine, i v románe Mať volá, ktorý sa na Slovensku stretol s viac-menej

Alexander Halvoník je dlhoročným spolupracovníkom Slovenského rozhlasu, kde publikoval množstvo literárnokritických a publicistických prác o slovenskej a svetovej, najmä francúzskej literatúre. Prekladá z francúzskej literatúry (Nicole du Buron, Juliette Benzoniová, Michel Buto). Knižne debutoval autorským prerozprávaním Rozprávok z tisíc a jednej noci (1994). Svoj prozatočský talent prezentoval v novele Svrbenie krvi (1996), mapujúcej citové a intelektuálne rozpory muža na prelome režimov.

zdvorilým mlčaním, je Kukučin opäť tým, čím bol na Brači a na Jadrane: Slovákom diváujúcim sa na juhoamerické reality cez prizmu slovenskej reality. Najmä do románu Mať volá prenikli idey utopizmu inšpirované francúzskym filozofom Saint-Simonom (jedna z postáv sa volá Simon), ale vždy tmené po kresťansky formulovanou myšlienkou o láske, „všemocnej láske, ktorá má preniknúť celý okršlek zemský a zasiahnuť všetkých bez výnimky“. Krajinu a jej sociálny status však opísal tak hodnoverne a autenticky, že generácia patagónskych a magellanských spisovateľov, ktorá začala v 30. a 40. rokoch 20. storočia formovať regionálny kultúrny program, zaradila Martina Kukučina medzi pionierov patagónskej literatúry, spolu napríklad s Victorom Hugom, Julom Vernom či Anoinom de Saint-Exupéry. Podľa encyklopedického diela Ernesta Livačica Gazzana Historia de la literatura de Magellanes Kukučin dokonale zodpovedá profilu patagónskeho či magellanského spisovateľa. Podobného Kukučina nachádzame aj v Dojmoch z Francúzska, ktoré napísal pri návrate z Južnej Ameriky cez Paríž a v ktorých podľa francúzskeho slovakistu Viviena Consculuelu „hľadá to, čo už pozná, v tom, čo poznáva“.

O Kukučinovom ľudskom zástoji v Južnej Amerike svedčia napríklad rozlúčkové slová čilského spisovateľa Luisa Swart-Chulbotta: „Ak Jehova jedného dňa pošle svojho strašného anjela a odkáže nám, že stvoriteľ sa rozhodol zničiť toto mesto, lebo hriechy Punta Arenas už presiahli mieru, odpustí nám, pretože Jehova je milosrdný, ak mu ukážete človeka spravodlivého – nebojme sa hnevu strašného Boha, lebo môžeme ukázať doktora Bencúra a jeho vzácnu družku pani Bencúrovú.“

Kukučinovo literárne dielo by sa dalo porovnávať s viacerými súčasníkmi v strednej Európe i na Západe, ktorí mali viac šťastia a možno sa výraznejšie zapísali do svetovej literatúry. Vývinový oblúk tvorby M. Kukučina i jeho životné a názorové peripetie napríklad nápadne pripomínajú tvorbu francúzskeho generačného spolupútnika, kultového spisovateľa francúzskej mládeže na prelome 19. a 20. storočia Maurica Barra s jeho individualizmom, vykorenenými ľuďmi a napokon i s jeho tézou nezrádzať mŕtvych, či jeho s „národnou energiou“.

Po juhoamerickom pobyte a vlastne až po smrti autora vyšli na Slovensku Kukučinove veľké „utopické“ romány Lukáš Blahosej Krasoň a Bohumil Valizloš Záboj, kde sa vracia k osobnostiam štúrovského hnutia, aby Slovensku predstavil svoju víziu národného života. Slovensko, vtedy už súčasť povojnového československého štátu, však v tom čase malo iné problémy a na jeho konzervatívny sociálny utopizmus akosi nemalo čas. Škoda, lebo možno práve dovysvetlením tejto jeho tvorivej fázy by sa ukázala celosť Kukučinovho pohľadu na svet, v ktorej by obraz Kukučina ako „prozaika životnej harmónie a intelektuálneho nepokoja“ nadobudol modernejšie, a teda i svetovejšie dimenzie. ■

Prvý kňaz slovenskej evanjelickej cirkvi a. v. pôsobiaci ako misionár – zvestovateľ evanjelia a učiteľ bohoslovestva v Kamerune a Benine, doktor teologických vied na Univerzite v Štrasburgu, pastor a generálny vikár francúzskej lutherskej a reformovanej protestantskej cirkvi, profesor Univerzity Paula Valéryho v Montpellier vo Francúzsku

**„CHOĎTE TEDA
A ČIŇTE MI UČENÍKMI
VŠETKY NÁRODY ”**

(Matúš, 28, 19)

Dr. Kornel I. Halát, 80. roky

Dr. KORNEL

V decembri roku 2010 uplynulo 87 rokov od narodenia Dr. Kornela Ivana Haláta, slovenského evanjelického kňaza, ktorý pôsobil ako misionár a učiteľ v neľahkých koloniálnych pomeroch rovníkovej Afriky, v Kamerune a neskôr v Benine (býv. franc. kolónia Dahome). Bez finančnej pomoci z vlastnej krajiny nielenže zvestuje evanjelium, spoluzakladá misijné školy, učiteľský ústav a nemocnicu (Kamerun), ale zúčastňuje sa na zakladaní teologického školstva (Kamerun a bohoslovecký seminár v Benine). Tejto práci predchádza príprava v misijnej škole v Paríži. Po ukončení prvej 11-ročnej misie v Kamerune sa vracia do Francúzska, slúži ako farár a pokračuje v štúdiu na Univerzite v Štrasburgu, kde získava doktorát teologických vied. Znovu odchádza na viac ako 2 roky do Afriky, zúčastňuje sa na zakladaní bohosloveckého seminára v Benine a po návrate pôsobí ako generálny vikár v Niort a vyše 17 rokov pracuje ako profesor na univerzite v Montpellier. Po celý plodný život i napriek tomu, že ho vlastná cirkev vtedy odsunula na okraj svojho záujmu a vlastná krajina ho vzhľadom na politický systém kriminalizovala, zostáva verný aj svojej slovenskej cirkvi a Slovensku. Až do roku 1990 dobrovoľne organizuje a vedie na univerzite v Montpellier semináre slovenského a českého jazyka, kultúry a histórie, hoci opäť bez podpory svojej krajiny.

Kornel s rodinou a deťmi kolegovi, s ošetrovateľkami a nosičom vody pred ošetrovňou a kuchynňou misie

IVAN HALÁT, Th.D.

Kornel Ivan Halát sa narodil 29. 12. 1923 v Gočove pri Rožňave ako tretí syn po bratoch Pavlovi a Gabrielovi. Jeho otec, Pavol Halát, sa narodil roku 1892 v niekdajšom slobodnom kráľovskom banskom meste Lubietovej v rodine Hallát (Hallath), ktorá realizovala banské stavby. Po absolvovaní učiteľského ústavu a pedagogie demobilizoval v roku 1918 ako nadporučík jazdeckta a po vzniku Československej republiky začal učiť na Gemeri, roku 1922 prišiel za učiteľa do obce Gočovo. Kornelova matka Jolana, rodená Matthaidesz, bola tiež učiteľka. Narodila sa v roku 1894 v Báčskom Petrovci (v provincii Vojvodina, terajšie Srbsko), bola dcérou Pavla Matthaidesza, riaditeľa Meštianskej školy a Gymnázia v Novom Sade, ktorý – snáď aj v duchu Matthaidesovskej (v matrikách z predchádzajúcich storočí tiež ako Matthegeczy de Revisne) pedagogickej tradície – napísal prvú príručku slovenskej gramatiky pre Slovákov žijúcich vo Vojvodine a Banáte.

Mladí manželia s deťmi bývali v jednom z učiteľských bytov pri škole, v susedstve evanjelického kostola. Pán učiteľ, okrem toho, že vyučoval v jednej triede doobeda aj popoludní okolo 70 detí, bol aj kantorom v tejto evanjelickej obci, zakladateľom spevokolu, detského divadla, hasičského zboru a potravného družstva, ktoré až do odchodu viedol. Donedávna ešte žili pamätníci, ktorí si s úctou a vďakou naňho, ako striedmeho a múdreho človeka, spomínali. Ako to už v učiteľských rodinách bývalo, Halátovcov preložili z Gočova do Plavých Vozokan v okrese Levice a po pár rokoch ďalej do Budče v okrese Zvolen. Potom nasledovala Banská Bystrica, kde bol Pavol Halát riaditeľom školy na Lazovnej ulici, neďaleko evanjelického chrámu. Pôsobil ako kantor a venoval sa svojej veľkej láske, hre na organe, na ktorom sprevádzal služby Božie vykonávané jeho bratom, Cand.theol. Jánom Hallátom. Poslednou „štáciou“ učiteľov Halátovcov bola prípravná škola pre zahraničných študentov na hrade v Slovenskej Ľupči, kde bol otec Pavol riaditeľom.

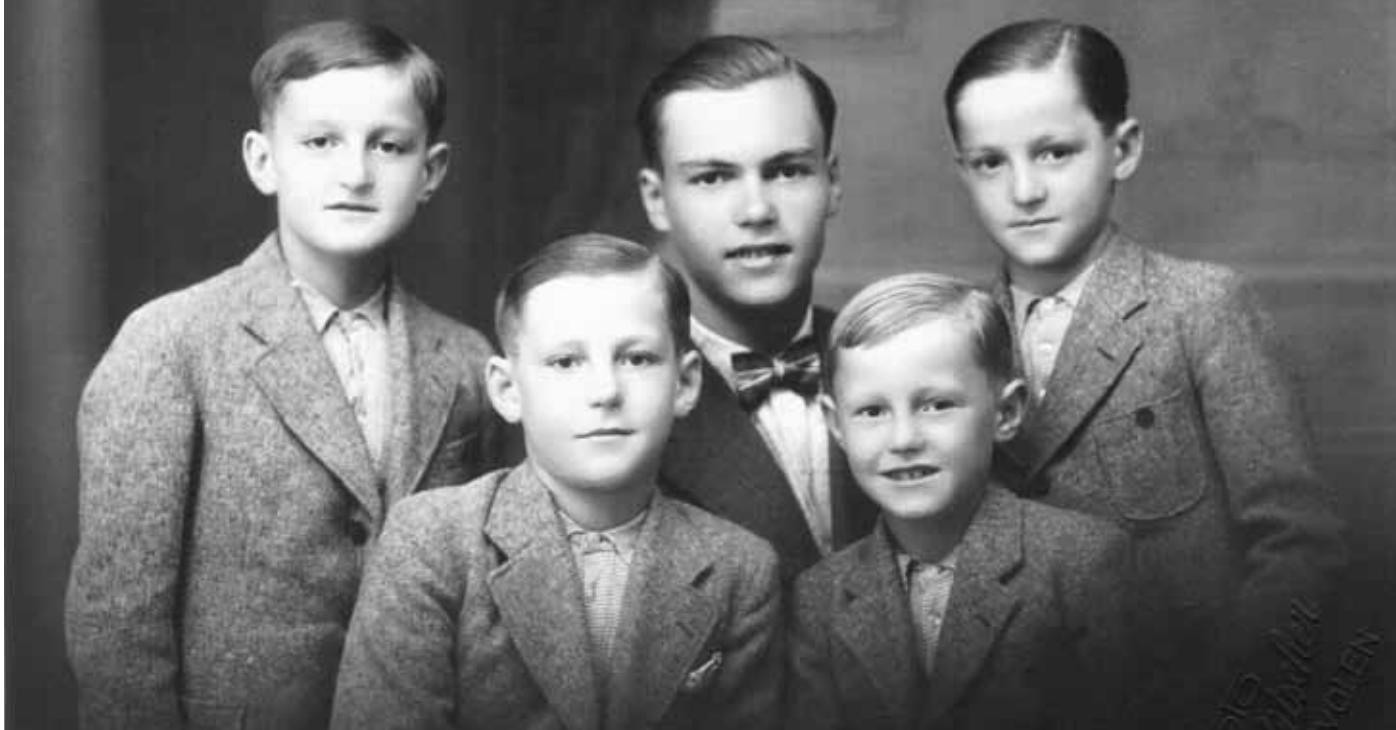
Kornel (delatinizovaná forma latinského Cornelius) študoval na Gymnázium vo Zvolene, kde roku 1942 maturoval. Zvažoval, čo ďalej, lákalo ho aj lesné inžinierstvo, ale bolo to len krátke zaváhanie. Rozhodol sa kráčať v jednej z línii rodinných tradícií z otcovej i matkinej strany (pozri Evanjelická encyklopédia Slovenska, Bratislava 2001), a tak trochu mu bol vzorom aj strýko Ján Hallát, ktorý bol evanjelickým kňazom v Ratkovej a neskôr seniorom v Banskej Bystrici. Zapisuje sa na Slovenskú evanjelickú teologickú fakultu v Bratislave.

Vzhľadom na situáciu na Slovensku počas 2. svetovej vojny to preňho neboli ľahké časy. Koncom prvého ročníka prežíva hlbokú duchovnú krízu, ale Božím riadením sa z nej dostal, o čom sám napísal: „Pán ma viedol a ukázal mi svoje zámery.“ V roku 1946 úspešne vykonal štátne skúšky a podáva žiadosť o ordináciu, príkladá k nej svoj životopis končiaci sa slovami: „Tak vychoďím, spoznajúc biedu a omilostenie, do práce v cirkvi Evanjelickej a. v. na Slovensku s tým, že je to predovšetkým a výlučne práca pre môjho Pána, Jeho kráľovstvo, vedomý si, že z milosti Božej som, čo som.“

Po ordinácii nastupuje za kaplána Liptovského seniorátu v Liptovskej Porúbke. Podobne ako jeho bratia Pavol a Ján, ktorí v rokoch 1947 – 1948 odišli do zahraničia, pretože doma nenašli

V areáli misie Baofoussam, Kamerun

Kornel I. Halát s bratmi (prvý napravo)

profesionálne uplatnenie, aj on zvažuje odísť do sveta a venovať sa misijnej službe. S mladším bratom Gabrielom, vtedy nedávno promovaným lekárom, s ktorým trávili veľa času v horách ako členovia organizácie Woodcraft, snívajú o niektorých oblastiach Afriky. Myšlienka na misijné služby postupne dozreva, tak ako stojí v Písme: „Koho pošlem a kto pôjde? Nato som odpovedal: Tu som ja, mňa pošli.“ Kornel v tom čase uzavrel manželstvo s pani Emiliou Boháčovou z Bošáce, kvalifikovanou zdravotníčkou a sociálnou pracovníčkou, s ktorou prežili celý život a ktorá sa na práci v misii významne podieľala.

Evanjelická cirkev na Slovensku v tom čase, po Gottwaldovom komunistickom puči v roku 1948, ale ani predtým, nebola na takúto činnosť pripravená koncepčne ani skúsenostne, či finančne a personálne. Napriek tomu odchádza liptovský kaplán z vlastného rozhodnutia v júli 1948 spolu s manželkou do Paríža, kde navštevuje Misijnú prípravnú školu a zároveň duchovne zaopatruje slovenských evanjelikov žijúcich vo Francúzsku. Vedenie evanjelickej cirkvi prakticky neodsúhlasilo jeho odchod, viedlo o tom iba rozpačitú korešpondenciu poukazujúcu na to, že odchod K. I. Haláta je im úplne neznámy a že z Francúzska s nimi nik nerokoval. A tak ostáva Kornel sám, bez akejkoľvek finančnej a organizačnej podpory. Bolo to obdobie núdze, no napriek všetkým útrapám a ťažkostiam sa po skončení misijného kurzu spolu s manželkou pripravuje na prácu v Afrike. V jednom zo svojich listov na jeseň 1948 píše: „Lod' vypláva z Marseille 21. decembra a na Troch kráľov budeme v Kamerune.“

Kornel opúšťa Európu a mieri do Kamerunu ako prvý slovenský misionár, šíriteľ evanjelia a zároveň aj vlastne samozvaný reprezentant krajiny (vtedajšieho Československa), z ktorej prišiel. Žiaľ, ani v ďalšom období nevznikol štatút, ktorý by vypracoval vzťah s jeho misijnou stanicou v Kamerune, kam by sa boli posielali príspevky či milodary z cirkevných slovenských evanjelických zborov. Neskôr po roku 1949 cirkev takúto snahu možno aj prejavila, ale vtedajšia vláda „pracujúceho ľudu a jeho strany“ všetky takéto aktivity zamietla. Nielenže nedostal žiadnu podporu pre misijnú činnosť, ale režim ho považoval za personu non grata a je zaujímavé, že jeho korešpondenciu s príbuznými a priateľmi sledovali až do roku 1990. Po faktickom uzatvorení hraníc sa odrazu ocitol v kategórii emigrantov, rovnako ako bratia Pavol a Ján, a to so všetkými dôsledkami. V neprítomnosti ich odsúdili a ich majetok doma konfiškovali. Oproti pôvodnému plánu ostal v Afrike sám, lebo brat Gabriel nestihol pred uzatvorením hraníc dokončiť 3-ročnú prax v epidemiológii, čo bolo podmienkou dohody o jeho nasadení v Etiópii.

Nasledovali roky problémov pre rodinných príslušníkov doma. Brat Gabriel, lekár, musel odísť z univerzity v Košiciach, kde bol asistentom. Nepomohlo mu ani vyznamenanie za účasť v SNP

udelené v roku 1946. „Pochádzal z farárskej rodiny“, nechodil na politické vzdelávanie, mal bratov emigrantov v kapitalistickom zahraničí, a vraj „zlý vzťah k robotníckej triede“. Najmladší brat Mirko, veľmi nadaný mladý muž, bývalý väzeň koncentračného tábora Mauthausen, zajatý počas SNP pri bojoch medzi Martinom a Vrútkami, si odpýkával trest za pokusy o ilegálne prekročenia hraníc republiky. Jeho rodinu neustále sledovali. Situácia sa periodicky pritvrdzovala pri rôznych príležitostiach, napríklad keď sa brat Pavol stal profesorom na Univerzite Štrasburg, keď mu udelili titul Rytier Rádu čestnej légie a neskôr Rádu zlatých paliem Francúzskej republiky, alebo keď brat Ján, právnik v Melbourne (Austrália), založil pobočky svojej advokátskej praxe aj v Európe. Prečo sa tak dialo, je vari aj ťažko pochopiť.

Do misijnej školy treba prísť patrične vystrojený – Bafoussam, marec 1958

Novým domovom manželov Halátovcov sa teda stal Kamerun s 230 až 280 etnickými a lingvistickými skupinami. Na severe žijú prevažne populácie Sudáncov, Fulanov a Shuwa Arabov, ktorí sú moslimovia (asi 20 % obyvateľstva). Inak sú to najmä skupiny Bantu a semi-Bantu, kresťania a obyvatelia vyznávajúci pôvodné náboženstvo animizmus, niekedy zmes oboch. Animistov je dnes okolo 40 %, takmer toľko ako kresťanov, ktorí aj vďaka Kornelovi prijali vieru v Pána Ježiša Krista. Prvou skutočne dlhodobou zastávkou jeho misijného pobytu bol Bafooussam, hlavné mesto provincie Západ v horách Bamboutous, kde pôsobil šesť rokov. V tomto období sa im narodil prvý syn, Bohumil. Počas takmer jedenástich rokov pôsobenia v Kamerune sa Kornel intenzívne venoval štúdiu miestnych náboženstiev a miestnych jazykov a preložil Lutherov Malý katechizmus do semi-Bantu z jazykovej skupiny Bamiléké, používaného ako lingua franca na severozápade.

O svojej práci písal na Slovensko: „... nenašiel som porozumenie u našich predchodcov, ... tu vo francúzskej misii sme stále len „cudzincami“, ... postavili sme si misijný domček, otvorili sme v Bafoussame biblickú školu pre katechéty a teologickú pre farárov, kde máme 58 žiakov, ... pri Bafoussame je už učiteľský ústav – tiež naša práca, ... založili sme malú nemocnicu – má len dvoch lekárov, ale je to veľká pomoc pre tunajšie obyvateľstvo, ... po šiestich rokoch máme stovky pokrstených detí a katechuménov, ktorí sa pripravujú na krst a máme vyše 300 katechéty a 11 farárov, vychovali sme aj mladého muža Njikého, ktorý bude študovať teológiu v Európe (na foto), ... Pán požehnal našu prácu a prijal si použiť služobníka aj z našej slovenskej luteránskej cirkvi.“ Je to odpočet práce misionára, ktorú vykonal na duchovnom, ale aj kultúrnom poli národov Kamerunu.

Keď vypuklo v Kamerune povstanie proti francúzskej koloniálnej vláde, cudzinecká légia musela misionárov evakuovať. Nasledoval vyčerpávajúci transport džungľou a trávnatými planinami (Kamerun Grassland), ktorý manželia s päťročným synom Bohumilom zvládli, ale v dôsledku stresu a neúmernej záťaže sa tehotnej manželke narodil mŕtvy chlapec, Igorko.

V septembri 1959 prišli Halátovci späť do Francúzska a usídlili sa v Štrasburgu, s pomocou brata Pavla a jeho rodiny Kornel pokračoval v doktorandskom štúdiu na Univerzite Štrasburg, kde mu udelili titul doktora teologických vied. Tam sa manželom narodili dvojčatá Jaroslav a Ľubomír. Krátko po získaní doktorátu posielala francúzska misia Kornela I. Haláta na rok do Remeša pri La Rochelle, jednej z historických bašt francúzskeho protestantizmu.

V nadväznosti na to odchádza rodina nazad do Afriky, tentoraz do Republiky Dahomey, dnešného Beninu. Kornel tu spoluzakladá bohoslovecký seminár, stáva sa jeho dekanom. Tu prednášal systematickú teológiu, dogmatiku, biblické jazyky a ako sám píše: „... učím aj všetko ostatné, čo kolegovia nechcú vyučovať.“ Zotrvával vyše dvoch rokov, až keď bola funkčnosť školy zabezpečená, odchádza späť do Francúzska. „Podnebie neprospevalo ani deťom, ani manželke,“ píše v liste na Slovensko. Pani Emília a dvojčatá mali v Benine vážne zdravotné problémy.

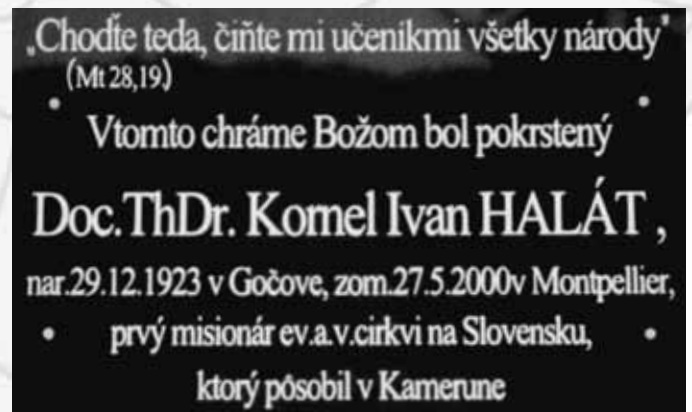
V rokoch 1964 až 1973 pôsobí ako pastor a generálny vikár reformovanej protestantskej cirkvi v Niort, kde sa im narodila dcéra Milena.

Od roku 1974 pôsobil Dr. Kornel I. Halát na Univerzite Paula Valéryho v Montpellier ako docent teológie, filozofie a lingvistiky. S láskou a dobrovoľne vyučuje na tamojšej fakulte v rámci letných kurzov slovenskú a českú literatúru, históriu a kultúru. V tejto „novej misii“ opäť nemá žiadnu podporu, Slovensko (okrem zopár priateľov) o neho nemá záujem. Zase je samozvancom. Tak si tieto kurzy financuje výlučne z poplatkov za ne a nájde pochopenie u francúzskej vlády, ktorá mu poskytne prostriedky na pomoc v jeho úsilí. Tak to bolo aj v Kamerune.

Kornelov syn, Bohumil Halát (1952 – 2007), zomrel a je pochovaný v Eques a Piscis Aureo, post mortem zriadená webová stránka www.halat-bohumil.com. Narodil sa v Dschang v Kamerune, pôvodne pracoval v oblasti financií, väčšinu svojho života

však pôsobil ako maliar-výtvarník a republikánsky politik, bývalý zástupca primátora mesta Niort pre kultúrne záležitosti a predseda Federácie republikánskeho a občianskeho hnutia oblasti Poitou-Charentes (Francúzsko). V životopise ku svojej výstave obrazov v New Yorku (datovanom 27. mája 2000) a v eseji o filozofii a umeleckej koncepcii svojej maľby, často nesúcej africký akcent, napísal: „Bol som spolupútnikom cesty Dr. Kornela Ivana Haláta, môjho otca, humanistu, filozofa, doktora teologických vied Univerzity Štrasburg (Docteur des Sciences religieuses de l'Université de Strasbourg), pastora slovenskej cirkvi augsburského vyznania, misionára v čiernej Afrike (Afrique Noire), pastora francúzskej luteránskej a reformovanej protestantskej cirkvi (l'Eglise Luthérienne et de l'Eglise Réformée de France), profesora dogmatiky, profesora klasickej gréčtiny, profesora slavistiky na Univerzite Paula Valéryho v Montpellier (Francúzsko).“

Oboch – otca teológa, filozofa a lingvistu a syna umelca, ekonóma a politika – spájala „konceptia protestantizmu v duchu Théodora Monoda, poňatie morálky a etiky, ako aj oduševnenie pre Afriku a jej divočinu a púšte, ktoré boli inšpiráciou ich spoločných úvah a meditácií o kráse“ (cit.: Serge Wüthrich, Eglise réformée de Niort, 2. októbra 2007, Niort).

Pamätná tabuľa Dr. Kornelovi Ivanovi Halátovi odhalená 5. októbra 2003 v Gočove na evanjelickom a. v. chráme, v ktorom bol pokrstený

Dňa 27. mája 2000 umiera v Montpellier prvý misionár Evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku, ktorý sa prácou vo francúzskej misii zaslúžil o evanjelizáciu obyvateľstva v dvoch krajinách Afriky. Kornel aj jeho manželka osobne veľmi trpeli tým, že celých 40 rokov ako kriminalizovaní emigranti nemohli prísť na Slovensko, navštíviť rodičov, príbuzných a priateľov. Nemohol sa vrátiť do slovenských hôr, ktoré od detstva tak miloval. Vo svojej viere odpustil toto príkorie spáchané na ňom a jeho rodine. Slovenská evanjelická cirkev a. v. prehodnotila svoje postoje z minulosti a hlási sa k Dr. Kornelovi I. Halátovi ako k zvestovateľovi evanjelia zo svojich radov, ktorý bude inšpiráciou pre jej prácu v budúcnosti. ■

Kamila Halátová

POUŽITÉ MATERIÁLY :

- Rodinné archívne materiály, korešpondencia, fotografie (Mag. Dr. Gabriel J. C. Halát, PhD.)
- Église Réformée de Niort, Val de Sèvre et Mougou: Histoire du 1er temple de Niort (Brochure – bicentenaire), 2005: Les protestants à Niort - deux siècles d'histoire 1805 – 2005
- Pôvodná verzia textu scenára k filmu Kornel Ivan Halát, prvý slovenský misionár. Autor: Prof. Ing. Ondrej Hronec, Dr.Sc., námet: Mgr. Michal Hreško a Prof. Ing. Ondrej Hronec, Dr.Sc.
- Evanjelická encyklopédia Slovenska (Bratislava, 2001)

Jozef Macura

KLIETKA Z ČERVENÉHO ZLATA

Nestáva sa často, aby sa divadelná premiéra konala mimo krajiny, odkiaľ pochádzajú autor a herci. Takouto výnimočnou premiérou pred zahraničným publikom uviedli členovia bratislavskej Astorky hru *Klietka z červeného zlata* 11. marca 2010 v La MaMa Theatre v New Yorku. Bola súčasťou programu divadelného festivalu venovaného 20. výročiu revolučných udalostí v strednej Európe.

Petra Vajdová zaujala svojím výkonom

Hlavní protagonisti - Petra Vajdová a Silvester Lavřík

Po početných reprízach na domovskej scéne v Bratislave hosťovalo Divadlo Astorka Korzo '90 s hrou slovenského prozaika, dramatika a v tomto prípade aj režiséra Silvestra Lavříka 18. novembra 2010 na pozvanie Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku vo Viedni. Autor hry sa viedenským Slovákom predstavil aj ako herec. Jeho partnerkou bola mladá, talentovaná a sympatická herečka Petra Vajdová...

Hru tvoria dve monodrámy spojené do jedného celku. Obe hlavné postavy sú po celý čas na javisku. Počas prvej monodrámy *Slepá láska* sedí Silvester Lavřík na stoličke v úlohe šepkára a režiséra a sleduje, dopĺňa alebo opravuje text – monológ mladej, nešťastnej ženy.

Dej hry sa odohráva po novembri 1989, po eufórii a vlne nadšenia zo slobody. Hanka sa s povesťou a utrpenia z lásky, zo svojho šťastia, hoci v jej prípade sa utrpenie a šťastie často a rýchlo striedajú. Petra Vajdová podala výborný herecký výkon. Zvládla udržať pozornosť divákov len zmenou intenzity a zafarbenia hlasu. Gestami a pohybom postupne, s pomocou stále prítomného partnera na javisku – Silvestra Lavříka, odkrýva divákovi svoju slepotu. Hanka bola nevidiaca, ale operácia v zahraničí jej navrátila zrak. Divák sa nedozvie hneď počas prvých minút, s akým handicapom sa postava musí vyrovnávať. Svoj príbeh odkrýva retrospektívnymi fragmentmi, tie v niektorých okamihoch pôsobia takmer hekticky a mátku. Ich skladaním si divák postupne uvedomí a pochopí, o čom postava rozpráva. Muža, ktorého miluje, nazýva len *Láska*. Odchádzajú

spolu do New Yorku, aby sa Hanka stala profesionálnou hudobníčkou, ale pre ňu sú najdôležitejšie pocity. Jej *Láska* však nie je skutočnou láskou a len málokedy je pri nej, keď ho najviac potrebuje. Hanka svoju sľavu neustále nahráva a kontroluje na diktafóne, píše maily, stačí jej aspoň virtuálne objatie na facebooku. Priamo na javisku sa prezlieka do jeho šiat, aby ho cítila a sprítomnila aj na javisku. Napokon sa z mužských šiat vyzlečie, dupe po nich, keď cíti, že jej ublížil. V závere sa vyzlieka aj zo svojich večerných šiat, len v bielizni sa z nej stáva najkrajšia netancujúca strip-térka na Manhatane. Zbaví sa nielen šiat, ale vyslobodí sa z citového putá k mužovi, stáva sa z nej emancipovaná žena. Bez muža, ale vďaka mužovi. Odchádza z javiska tak rýchlo, až v divákovi rezonuje pocit, či jej neublížil svojou prítomnosťou.

Na javisku zostáva Silvester Lavřík a Hanka – Petra Vajdová scénu len pozoruje. Autor a režisér si naleje do pohára šampanské a začína čítať autobiografický text – po prečítaní hodí každý prečítaný list na zem. Bol pán Cukor – hlavná postava druhej časti monodrámy – Hankiným priateľom? Postupne sa dozvedáme, ako získal prácu, ktorá zničila jeho vzťah. Ako si sám uvedomuje svoje chyby a ako ju stále miluje.

Cukor patrí medzi masu tých, ktorí síce neboli presvedčení, ale predsa boli komunisti. Silvester Lavřík sa touto postavou za mnohých vyrovnáva s tzv. prevracaním kabátov a divákovo provokuje k zamysleniu nad fungovaním spoločnosti pred a po páde komunizmu. Vo vzduchu ostáva visieť otázka: A ako to funguje dnes? ■

Lavřík má snahu odhaliť často kritizované prevracanie kabátov a príznačnú postkomunistickú ľahostajnosť v hodnotovej orientácii porevolučného Slovenska. Zamýšľa sa nad tým, čo takéto lavírovanie a hľadanie životných hodnôt, často aj za hranicami vlasti, za posledných 20 rokov prinieslo slovenskej spoločnosti a jej jedincom. Téma na prvý pohľad jasná – ale na zobrazenie na javisku náročná. Na malej ploche dvoch monodram, ktoré by sa možno mohli aj v skutočnosti stať, by sa mali premietat závažné ľudské i spoločenské problémy. Dva sledované ľudské osudy presvedčia o problémoch postáv a sú iste modelové v spektre postkomunistickej spoločnosti. Nakoniec sa im však nepodarí diváka presvedčiť o prepojenosti ich príbehov, ktorá sa na prvý pohľad javí umelo vykonštruovaná. Cieľ hry zobrazí všetky problémy a javy novodobého Slovenska koncentrovane na malej ploche dvoch rozdielnych osudov tak ostáva nedosiahnutý. Nepomohol tomu ani výborný výkon mladej Petry Vajdovej. Čítanie textov v podaní samého autora uvrhlo hru do atmosféry besedy (s tým rozdielom, že forma besedy ostala v jednostrannej podobe, keďže divák sa do nej nemohol zapojiť), z ktorej sa inscenácia až do konca predstavenia nespamätala...

Ingrid Konrad

Jozef Macura

KAMILA KAY STRELKOVÁ

Fotografie: Jozef Macura

Pani Kamila diskutovala aj po skončení besedy

Mnohí lekári tvrdia, že je to najúčinnjší liek, známy spevák Ján Lehotský zase spieva, že to nie je „žiadna šifra, iba malá výhra líc“. Slovenská spisovateľka Kamila Kay Strelková mu venovala knihu a jednu svoju Letenku. Tým zázračným, magickým slovom a spoločným menovateľom jej poslednej knihy je ÚSMEV.

Pred niekoľkými rokmi sme pani Kamilu Kay Strelkovú mohli spoznať aj vo Viedni v RSKS. Vtedy zavítala medzi nás, aby nám predstavila svoju prvú knihu Letenka do raja. Medzitým napísala ďalšie Letenky – do sveta, minulosti, za hviezdami a do Bratislavy. O svojej najnovšej knihe Letenka úsmevov nám rozprávala 7. októbra 2010 v rámci klubových večerov.

Kniha je, ako sama autorka hovorí, bilanciou vďaky, dobrých pocitov a pohody. Ale aj toho, čo nám často chýba: úsmev, priateľstvo, láska a úcta človeka k človeku. Kto knihu už čítal, ten vie, že je naplnená životným optimizmom, a autorka v nej odhaľuje všetko, čo jej vyvolalo úsmev na tvári. O tom, že úsmev môže byť aj trpký, sa tiež dočítame na stránkach jej knihy.

Ťažiskom jej rozprávania boli cesty do šireho sveta. Tentoraz nás pozvala až do ďalekého Japonska. Svoje zážitky z Krajiny

vychádzajúceho slnka dokumentovala aj fotografiami, ktoré nám premietala na plátno. Hoci na prezentáciách nerada číta zo svojich kníh, tentoraz urobila význu výnimku: prečítala nám práve tú pasáž, ktorú sme uverejnili aj v našich Pohľadoch. Aj to jej vyvolalo úsmev na tvári...

Pani Kamila Strelková veľa cestuje, ale vždy je to cesta za svojimi blízkymi, rodinou, alebo v ich sprievode, najčastejšie s vždy usmiatej vnučkou Katarínou. Napokon, práve jej venovala túto knihu úsmevov. ■

Úsmev bol aj na tvárach poslucháčov

1. SLOVENSKÝ FOOD

S chuťou spoznaj Slovensko!

Fotografie: Ingrid Žalneva

Temperamentné vystúpenie detského súboru Rozmarín

12. septembra 2010 sa vo Viedni hovorilo o Slovensku nielen v súvislosti s návštevou slovenskej premiérky Ivety Radičovej. Viedenčanov lákala do arkádového nádvorja radnice vôňa pečenej husaciny, lokší a iných typických slovenských pochúťok.

Počas celej septembrovej nedele, preteplenej slnkom, sa v priestoroch radničného nádvorja konal Prvý slovenský Food Festival. Podobná akcia sa uskutočnila vlni v máji na Bratislavskom hrade a jej organizátori preniesli nápad aj na pôdu rakúskej metropoly. Požiadali o spoluprácu Velvyslanectvo SR vo Viedni, ako aj Rakúsko-slovenský kultúrny spolok. Spomínanú nedeľu mali teda celú organizáciu v rukách tri silné ženy – PhDr. Viera Polakovičová (riaditeľka Slovenského inštitútu), Ingrid Konrad (predsedníčka RSKS) a Martina Luknárová (spoločnosť Slovak Food Festival).

Cieľom podujatia, ako už naznačoval jeho podtitul „S chuťou spoznaj Slovensko!“, bolo predstaviť návštevníkom niektoré slovenské kulinárske špeciality,

vína a iné nápoje. „Priniesť späť do Viedne slovenské kuchárske umenie, ktoré sa tu preslávilo hlavne v 30. rokoch minulého storočia,“ ako sa vyjadrila hlavná iniciátorka projektu, naša predsedníčka Ingrid Konrad v správach na STV1. „V Bratislave, ktorá bola v tom čase malým mestom, bolo veľa kvalitných reštaurácií a hotelov, kam Viedenčania radi chodili...“ A znovu nadviazať na túto starú tradíciu bolo práve jedným z hlavných zámerov festivalu.

Priestor radničného nádvorja bol rozdelený do troch zón. V prvej ponúkali vybrané hotely a reštaurácie nielen tradičné slovenské špeciality, ale sčasti aj novú, modernú kuchyňu. V druhej zóne boli zastúpení slovenskí výrobcovia z potravinárskeho segmentu, vinárstva, páleníc,

FESTIVAL VO VIEDNI

Aj takto chutí Slovensko!

pekárstva, cukrárstva a pod. V tretej sa predstavili turistické lokality Slovenska, hlavné mesto Bratislava, ako aj zaujímavosti z jednotlivých regiónov. Prezentácia upriamila pozornosť návštevníkov na tradičné historické a kultúrne pamiatky, ale aj na agroturistiku a gastroturistiku. Na pódium priamo pod nádhernými arkádami

Bryndzové halušky sa rýchlo míňali

radnice sa striedali rôzne kuchárske a someliárske „live show“. Návštevníci sa mohli naučiť napríklad, ako sa správne pripravujú lokše. Festival sprevádzal kultúrny program, v ktorom sa postupne predstavili: detský folklórny súbor pri RSKS Rozmarín s fujaristom Mariánom Plavcom, v hre na flautu sestry Petra a Marcela Lechtové a jazzová formácia Martin Uherek trio. Celé dianie na scéne moderoval spevák a najmä známy gurmán Peter Justin Topolský. Činnosť Slovenského inštitútu a Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku priblížili ich vedúce predstaviteľky – Viera Polakovičová a Ingrid Konrad, Slovensko ako turistickú lokalitu predstavil v krátkom vstupe zástupca Slovenskej agentúry pre cestovný ruch Daniel Lukáč. Festival pozdravila aj

slovenská speváčka Marcella Molnárová, ktorá pri tejto príležitosti uviedla medzi čitateľov aj svoju knižku pre deti. Keďže išlo o kulinárske podujatie, aj knižka je samozrejme o jedle, čo je jasné už z jej názvu: Hamko Mňamko. Najplnšie nádvorie sme zaznamenali okolo poludnia, keď sa prichádzajúci návštevníci rozhodli dať si na nedeľňajší obed niečo slovenské, a všetkých prítomných roztlieskali tancujúce deti z Rozmarínu.

Zorganizovať takéto podujatie nebolo vôbec jednoduché. Mnohé firmy odmietli prezentovať svoje výrobky vo Viedni (preto napríklad na festivale chýbalo pivo). Medzi tým, ako sme začali pripravovať toto podujatie, až po jeho uskutočnenie, sa na Slovensku konali

Z pestrej festivalovej ponuky

Vôňa husacinky sa niesla celým nádvorím

Lokše, lokše, samé lokše...

parlamentné voľby, a ako býva zvykom, v mnohých štátnych inštitúciách došlo k výmene vedenia. Žiaľ, viacerým sa potom do pripravovanej akcie nechcelo. Našťastie to neodradilo organizátorov, dokonca sa nezlakli ani obrovskej konkurencie – veď v čase konania festivalu si návštevníci Viedne mohli vybrať z takmer 40 podujatí podobného typu. Veľmi nás potešilo, že veľa účastníkov priamo na mieste pozitívne hodnotilo slovenský Food Festival, niektoré firmy na základe svojej prezentácie už dostali objednávky z Rakúska. Aj v pomerne rozsiahlej diskusii na našej webovej stránke sa našli nielen kritické pripomienky, ale aj pochvalné príspevky. Určite by sa dalo mnohé vylepšiť, hlavne propagácia, ale to už tak býva, keď sa niečo robí prvýkrát. Kritizuje sa vždy veľmi ľahko, omnoho ťažšie sa nachádza podpora a pomoc, a to nielen pri organizovaní takéhoto veľkého podujatia.

Z OHLASOV NA FOOD FESTIVAL NA INTERNETE:

Dobrý deň, touto cestou by som sa rada poďakovala za nádherne prežitú nedeľu všetkým organizátorom tohto podujatia! Dúfam, že sa festival bude opakovať. Prezentácia slovenských produktov,

kulinárskych výrobkov, pestrý program a moderovanie Petra Justina Topolského zaujalo mnoho mojich rakúskych priateľov, ktorí sa festivalu zúčastnili. I keď naše národy majú veľa spoločného, ale predsa existujú malé rozdiely, ktoré sa nám pomocou tohto festivalu podarilo zviditeľniť. Ešte raz ďakujem. Einen grossen Dankeschön!

Adriana

AJ TOUTO CESTOU BY SME SA CHCELI POĎAKOVAŤ VŠETKÝM VYSTAVOVATEĽOM A ZÁROVEŇ ICH NAŠIM ČITATEĽOM TROCHU PRIBLIŽIŤ:

Reštaurácia Modrý dom, Bratislava-Vajnory

Reštaurácia ponúka posedenie v prostredí typickom pre lokalitu Vajnory – v pravom vajnorskom dome, ktorý zdobia miestne ľudové kroje, výšivky a klenbové stropy. Súčasťou reštaurácie je aj pravá vajnorská pivnica. V letných mesiacoch sa ponad terasu tiahne vinič, ktorý vytvára príjemný chládok. Kuchynia ponúka široký výber typických slovenských jedál, ale aj jedlá medzinárodnej kuchyne, ktoré dopĺňa široký výber slovenských vín z rôznych vinohradníckych oblastí. Celoročne sú v ponuke husacie a kačacie špeciality.

Bagel & Coffee STORY, Bratislava

Výnimočný zážitok pre chuťové pohárik v 100-percentne slovenskej sieti Bagel & Coffee, ktorá sa zaraďuje do najvyššej kategórie fast casual. To znamená nielen rýchle, ale aj štýlové a zdravé najedenie v príjemnom prostredí s trendy dizajnom a milou obsluhou.

Husacina u Gálíka, Slovenský Grob

Originálna a štýlová reštaurácia Husacina u Gálíka sa nachádza v obci Slovenský Grob, ktorú preslávila viac ako 100-ročná tradícia husacích hodov. Funguje už vyše pätnásť rokov a vysoký kredit si vybudovala stabilne vynikajúcim jedálnym lístkom a jedinečnou atmosférou. Je zameraná na prípravu a podávanie skutočných gurmánskych lahôdok, akými sú pečené husi, pečené kačice, husacia pečienka a lokše. Jedlá sa pripravujú podľa rokmi overených receptúr vychádzajúcich z tradície a chrumkavé husi sa pečú v hlinených pekáčoch.

Reštaurácia HRAD, Bratislava

Živá a štýlová reštaurácia pod Bratislavským hradom s veľkolepým výhľadom

Predsedníčka RSKS Ingrid Konrad víta návštevníkov festivalu

Varilo sa aj priamo na pódiu

na starú Bratislavu. Bratislavčania a turisti si môžu pochutnať v dvoch častiach reštaurácie. Úchvatný výhľad na starú Bratislavu, obľúbené slovenské a medzinárodné jedlá, profesionálny prístup a v neposlednom rade nádherné reprezentatívne priestory – to všetko ponúka Reštaurácia HRAD.

Sharkam VIP catering, s. r. o.

Spoločnosť Sharkam VIP catering, s. r. o., bola založená v roku 1998 a za 12 rokov svojho pôsobenia sa vyvinula na jednu z popredných cateringových spoločností full-servisového typu. Kvalita servisu, dostatočné množstvo jedál a nápojov, ako aj stabilný tím zamestnancov sú kľúčom k spokojnosti klientov. Zabezpečovanie gastronomických služieb na spoločenských podujatiach má veľa foriem a prináša celý rad rôznych špecifik. Pri organizácii náročného banketu, bohatého rautu, cocktailového večierka či jednoduchého občerstvenia pri coffee breakoch je nevyhnutná premyslená logistika a dostatočné technické a personálne vybavenie.

Roland café, Bratislava

Reštaurácia Roland café sa svojou neopakovateľnou atmosférou stala jedným z najobľúbenejších miest posedenia obyvateľov i návštevníkov Bratislavy. Reštaurácia má svoju tradíciu od roku 1911, keď bola postavená budova pre účely banky. V štyridsiatych rokoch sa prvýkrát objavila kaviareň na prízemí tejto budovy. Odvtedy, s krátkymi prestávkami, slúži prízemie budovy na kaviarenské a reštauračné účely dodnes. Od roku 1999, keď Roland café zrekonštruovali terajší majitelia, reštaurácia ponúka obnovený secesný interier pôvodného bankového trezoru, delenú elipsu ako symbol novej kaviarne. Dominantou reštaurácie je bronzová plastika Pegas od Tibora Bártfaya a šachový automat od vynálezcu Wolfganga Von Kempelena.

Kofola, a. s., Bratislava

Kofola patrí už niekoľko desaťročí k najznámejším a zároveň aj najobľúbenejším slovenským nealkoholickým nápojom. Tajomstvo jej úspechu je ukryté vo výnimočnej chuti sirupu KOFO, ktorý spoločnosť Kofola vyrába podľa pôvodnej receptúry. Tento sirup obsahuje extrakt zo 14 látok prírodného charakteru, zmesí bylín a ovocných štiav, okorených príchutou sladkého drievka. Táto lahodná kombinácia dáva Kofole nezameniteľnú osviežujúcu chuť a charakteristickú arómu. Kofola bola prvýkrát vyrobená už v roku 1960. Má takmer o 1/3 menej cukru ako bežné kolové nápoje a neobsahuje kyselinu fosforečnú

Zaplnené nádvorie

Z kuchárskej live show o príprave lokši

Fundus Regius – víno z východného Slovenska

Fundus Regius vyrába víno z produkcie vinohradov v Sobraneckom vinohradníckom regióne. Produkcia firmy je zameraná na extraktívne vína s prívlastkom. Pozemky vinárstva obkolesené panenskou prírodou sú jedinečné svojím rozložením na svahoch vyhasnutej sopky. Firma používa najmodernejšie obrábacie stroje a postrekové látky, ktoré konvenujú s ekologickým chápaním pôdohospodárstva. Rovnaké odrody z rôznych viníc sa spracovávajú separovane, aby sa zachovali odlišné teritoriálno-klimatické vplyvy na konkrétnu úrodu. Práve vďaka tomuto prístupu vznikajú krásne a osobité vína, vhodné na ďalšiemu zrenie vo fľaši.

CARAT DISTILLERY, spol. s r. o.

Výrobná spoločnosť CARAT DISTILLERY, spol. s r. o., začala výrobu alkoholických nápojov v roku 2005. Počas uplynulého obdobia vedenie spoločnosti výrazne investovalo do moderných výrobných a obalových technológií, veľkokapacitných skladovacích priestorov a výberu tých najlepších surovín na výrobu produktov s vysokým štandardom kvality, založených na pôvodných receptúrach starých majstrov.

Andrej Hornáček – slamové a ľadové víno

Andrej Hornáček AHA založil spoločnosť na predaj vysokokvalitných vín. Po dohode so známym výrobcom vína Oldřichom Drápalom st. sa špecializuje na slamové víno a má exkluzívne zastúpenie

Predstavuje sa Slovenský inštitút - riaditeľka Dr. Polakovičová a A. Pitoňáková

kvásenie a destilácia pomocou najmodernejšej technológie vdychujú destilátom dušu, ktorá sa potom naplno rozvinie ich zrením. Výsledkom sú ušľachtilé destiláty, ktorých jemná chuť harmonizuje s lahodnou vôňou konkrétnej odrody ovocia.

Malec-Kúpeľné oblátky

Firma Malec-Kúpeľné oblátky je rodinná firma, ktorá sa zaoberá výrobou oblátok od roku 1996.

Výrobky sú známe vo väčšine kúpeľov na Slovensku. Vyznačujú sa dobrou chuťou rôznych náplní a originálnym obalom, na ktorom sa prezentujú rôzne kúpeľné motívy, preto sú vyhľadávaným suvenírom kúpeľných hostí. Od roku 2004 firma vyrába aj rôzne druhy cukroviniek, tureckých medov a kokosových pochúťok.

CORNER Sk, s. r. o.

Spoločnosť bola založená v roku 1994, je lídrom na trhu prémiových vín z celého sveta v gastronómii. Okrem iného prevádzkuje aj najväčší e-shop s vínami a doplnkami WinePlanet.sk. Portfólio tvoria exkluzívne značky zo Slovenska a všetkých významných vinárskych oblastí sveta, ako aj neodmysliteľné doplnky k vínu. Špičková kvalita uznávaná odborníkmi i milovníkmi vína a starostlivá selekcia zaručujú, že víno nepochybne splní očakávaná aj tých najnáročnejších vínnych nadšencov. Zásoby viac ako 150 tisíc fliaš vína v sklade umožňujú, aby spoločnosť mohla byť dostatočne promptná a flexibilná. Snahou je obchodovať s vínami, ktoré patria k špičke na celom svete a spolupracovať vždy s najlepším producentom vín v danej krajine.

CACAOTICA – výroba čokolády a pralínok, Pezinok

V roku 1996 firma začala s výrobou ručne vyrábaných čokoládových bonbónov a pralínok z vysoko kvalitných belgických čokolád od jedného z najväčších svetových výrobcov čokolád – belgickej firmy CALLEBAUT, ktoré majú vysoký obsah kakaových súčastí a kakaového masla. Hlavný rozdiel medzi týmito a priemyselne vyrábanými bonbónmi spočíva nielen v prvotriednej čokoláde, ale aj v zložení náplní, ktoré si firma tiež vyrába sama z čerstvých surovín.

Drevenice Terchová

Areál drevodomov Drevenice Terchová je situovaný v obci Terchová, v tesnom susedstve Národného parku Malá Fatra, približne 23 km od mesta Žilina. V areáli sa nachádza 29 drevodomov s celkovým počtom 52 apartmánov. Súčasťou areálu je Penzión Vřšky, v ktorom sa nachádza reštaurácia s terasou, kaviarňou

Na fujare zahral Marián Plavec

pre Slovenskú republiku. Pán Drápal je producentom veľmi kvalitného vína a momentálne patrí medzi najväčších a podľa množstva ocenení aj medzi najkvalitnejších producentov tohto druhu vína. V ponuke sú ľadové vína, výber z cibéb, neskoré zbery, výber z bobúl a darčekové kazety podľa vlastného výberu zloženia vín.

Fruit Distillery Cooperation

Založenie pálenice v Marcelovej v roku 2006 môžeme smelo označiť za významnú udalosť v oblasti gastronómie na Slovensku. Spoločnosť Fruit Distillery Cooperation kladie dôraz na maximálnu kvalitu, preto sa venuje produkcii limitovaných sérií čistých odrodových destilátov a výrobkov spracovaných z destilátov – všetko pod značkou Marsen. Situovanie prevádzky do najúrodnejšieho regiónu Slovenska, do blízkosti ovocných sádov, umožňuje získať prvotriedne plody optimálnej zrelosti. Poctivý prístup, ručné triedenie, optimálne

Roztancované deti z Rozmarínu

Bohatá ponuka slovenských vín

Peter Justin Topolský vysvetľuje prípravu ďalšej pochúťky na javisku

a vinárňou. Penzión poskytuje ubytovanie v 8 apartmánoch v podkrovnej časti a súčasne poskytuje služby recepcie pre hostí ubytovaných v penzióne a v samostatných drevodomoch.

Kúpele Brusno

Kúpele Brusno ležia v srdci stredného Slovenska, v údolí Slovenského rudohoria na úpätí severných svahov Vepra a v ústí doliny Peklo, obklopené zamatoanou vôňou ihličnatých lesov. Minerálne vody sú liečivé, vhodné na indikácie niektorých zažívacích chorôb, najmä obličiek, pečene, žalúdočných a črevných porúch. Okrem zažívacích ťažkostí sa v Brusne môžu liečiť aj srdcovocievne choroby a choroby pohybového ústrojenstva.

Pri vymenúvaní vystavovateľov treba spomenúť aj Gourmet Klub, Gerlach likér, Bratislavu a Bratislavský samosprávny kraj. ■

Slovenská speváčka Marcela Molnárová so svojou knižkou pre deti

SLOVENSKÉ ŠPECIALITY Z FOODFESTIVALU:

Zemiakové lokše plnené hydínovou paštétou a ovčím syrom so zeleninou

Suroviny na 4 porcie: 800 g zemiakov, 400 g polohrubej múky, 1 vajce, 160 g husacieho tuku, soľ, 150 g ovčieho syra, 100 g paradajok, pažitka
Paštéta z hydínovej pečene: 300 g hydínovej pečene, 150 g bravčového bôčiku, 30 g cibule, 45 g husacej masť, 15 g brandy, 30 g smotany (12 %), trochu paštétového korenia, 56 g slaniny

Pracovný postup: Zemiaky uvaríme v šupke, vychladíme a ošúpeme. Na pomúčenej doske zemiaky nastrúhame alebo prelisujeme. Pridáme múku, vajce, soľ a vypracujeme cesto, ktoré vyformujeme na hrubý valec, z neho nakrájame rovnomerné diely. Z jednotlivých porcií vyvalkáme guľaté cca 2 mm hrubé pláty. Lokše sa opečú na rozohriatej platni na sucho a hotové sa potrujú husacou masťou.

Lokšu naplníme hydínovou paštétou. Podávame s ovčím syrom a paradajkou.

Hydínová paštéta: Na cibulke orestujeme na malé kocky nakrájaný bôčik a očistenú hydínovú pečeň. Podlejeme, osolíme a ochutíme paštétovým korením. Za občasného podlievania dusíme do mäčka. Vychladnutú zmes zomelieme alebo rozmixujeme najemno. Podľa chuti pridáme paštétové korenie, brandy a smotanu.

Poriadne vyšľaháme do peny a necháme vychlaďiť.

Poznámka: Upečené lokše sa používajú ako príloha najčastejšie k husacine a k pečenej kačke. Môžu sa však podávať aj plnené bryndzou alebo nasladko – s makom, tvarohom alebo lekvárom.

Bryndzová polievka

Suroviny na 4 porcie : 252 g bryndze, 120 g cibule, 240 g zemiakov, 120 ml mlieka, 30 g masla, biele korenie, soľ, pažitka

Pracovný postup: Nakrájanú cibuľu orestujeme na masle dosklovitá, pridáme vodu, zemiaky a necháme variť. Keď sú zemiaky uvarené, pridáme bryndzu, mlieko a všetko rozmixujeme ponorným mixérom. Chuť polievky môžeme vylepšiť pridaním smotany. Pri podávaní sa do polievky vloží nakrájaná čerstvá pažitka.

Tip na obmenu: Pri príprave môžeme do cibulkového základu pridať červenú mletú sladkú papriku. Do hotovej polievky môžeme vložiť rôzne druhy krutónov, opraženú nakrájanú slaninu, cibuľku alebo huby.

Viete niečo o rómskej kultúre? Poznáte rómskych maliarov? Položte si podobné otázky, kým bezmyšlienkovite vyslovíte bezduché kliše o kultúrnosti či skôr „nekultúrnosti“ Rómov.

Výstava Rómska paleta v Slovenskom inštitúte vo Viedni ponúkla návštevníkom od 6. októbra do 2. novembra 2010 čisté umenie. Obrazy reflektujúce hĺbku detských duší, rómsky svet s rozihnanou farebnosťou a bezhraničnou slobodou.

Výstava predstavila ukážky výtvarných prác rómskych žiakov 1. základnej školy z Jarovnic z východného Slovenska. Ich život priblížil krátky dokumentárny film *Deti* (2007, réžia Anna Nemogová-Kolárová) inšpirovaný veršami rómskeho básnika Dezidera Bangu. Snímku premietli počas vernisáže výstavy. Program hudobne oživil mladý rómsky huslista Patrik Žigmund.

Cieľom výstavy bolo upozorniť na rozmanitosť rómskej kultúry, priblížiť jej osobitosť očami rómskych detí. Výstava sa uskutočnila pri príležitosti predsedníctva Slovenskej republiky v Stredoeurópskej kultúrnej platforme a v období, keď je situácia Rómov v Európe alarmujúca.

Malý talentovaný maliar z Jarovnic

Andrea Pitoňáková

RÓMSKA PALETA...

Učiteľ Ján Sajko so svojimi žiakmi

Jarovnice. Táto malá dedinka ležiaca v Šarišskej vrchovine je najväčšou rómskou osadou na Slovensku. Prvé písomné zmienky o Jarovniciach siahajú až do roku 1260. V 17. – 19. storočí ju vlastnil rod Szinyeiovcov. Najvýznamnejším potomkom tejto rodiny je Pál Merse Szinyei (1845 – 1920), priekopník impresionizmu európskeho formátu. S jeho dielami sa môžeme stretnúť v Národnej galérii v Budapešti a sú aj v iných kultúrnych zbierkach. Od roku 1986 pôsobí na 1. základnej škole v Jarovniciach učiteľ výtvarnej výchovy Mgr. Ján Sajko, ktorému sa uprostred rómskej komunity podarilo rozbehnúť pozoruhodný, pritom veľmi jednoduchý a „ľudský“ projekt. V školských laviciach objavuje a ďalej rozvíja umelecký talent rómskych detí cez ich kresby. Jeho práca bola značne zviditeľnená prostredníctvom detských kresieb v roku 1998, keď (nielen) východné Slovensko zasiahli ničivé záplavy a len v Jarovniciach zahynulo 50 ľudí, z toho

10 žiakov 1. základnej školy. Ján Sajko priznáva, že štandardné metódy výučby nemožno aplikovať na rómske deti. Tieto deti potrebujú individuálny prístup a motívy z prostredia, v ktorom žijú. Len takto sú schopné plne sa stotožniť so školskými aktivitami. Výučba tejto skupiny má celkom iné „pravidlá“ než štandardné vyučovanie. Učiteľ kladie prvoradý dôraz na aktivity žiakov, ich kreativitu a ponúka im širokú škálu možných prístupov k zadaniam. Naplnenie predpísaných učiteľských syláb a z toho plynúci časový tlak na učiteľov, ako aj na žiakov, je vedľajšie. Žiak potrebuje počuť slová uznania, povzbudenia – ide vlastne o postupné formovanie osobnosti, často od úplných základov. Pomocou tejto metódy učí Ján Sajko svojich žiakov vidieť to hlavné – len tvrdou prácou je možné zmeniť svoj život a nebyť odsúdený na život v chudobe a izolovanosti.

Práce rómskych detí pod vedením Jána Sajku sa stali také slávne, že obleteli takmer celý svet – India, Japonsko, USA,

Fotografie: Archív autorky

Obrázky plné postáv a žiarivých farieb

SVET RÓMSKÝCH DETÍ

Irán, Portugalsko, Maďarsko, Švédsko, Fínsko, Nórsko, Macedónsko, Slovinsko. Získali niekoľko medzinárodných ocenení, z ktorých spomeňme aspoň tie najprestížnejšie: zlatá medaila P. Bilého na 14. Medzinárodnej výstave detských kresieb v Číne (2006), zlatá medaila

E. Bilej, J. Kalejovej a R. Husárovej na 3. Medzinárodnej výstave umenia v Indii (2005), zlatá medaila M. Popušovej, T. Giňu a J. Kaleja na 3. Medzinárodnej výstave umenia pre deti a mládež v Iráne (2003). Zaujímavé na oceneniach je aj to, že niektorí porotcovia ani netušia, že

ide o kresby rómskych detí. Práce boli použité aj na ilustrácie rôznych kníh, kalendárov, pohľadníc, obalov kaziet či gramoplatní a sú dlhodobo zapožičané do priestorov Rady Európy. V roku 2009 udelila Slovenská asociácia pedagógov výtvarných a estetických predmetov v Bratislave Jánovi Sajkovi titul Výtvarný pedagóg roka 2009. V tom istom roku získal aj Cenu Jawaharlal Nehru za kultúru v Indii.

Znie to veľmi prosto a jednoducho, ale možno nám Ján Sajko výstavou svojich žiakov a osobitným prístupom ukazuje cestu k riešeniu toľko skloňovanej rómskej problematiky. Pri pohľade na detské rómske kresby mi napadá, či nenastal čas, aby sme osvietenský pojem tolerancie, ktorý má v základe predstavu trezrlivého znášania niečoho neprijemného, nahradili iným cieľom, oveľa náročnejším. Znamenal by radosť a vďačnosť, že odlišnosť už dokážeme chápať nie ako hrozbu, ale ako doplnenie a obohatenie našej identity. ■

Z otvorenia výstavy v Slovenskom inštitúte

Martina Víglašská

FILMOVÝ KLUB

Juraj Nvota - režisér filmu Muzika

Scéna z filmu Muzika

Milí priatelia,
po dlhšej prestávke sme vlni
na jar obnovili v priestoroch
Rakúsko-slovenského
kultúrneho spolku činnosť
Filmového klubu.
Dosiaľ ste mali možnosť vidieť
filmy slovenských režisérov.
Ako prvého sme uviedli Ella
Havettu a jeho pestrú mozaiku
príbehov z vinárskej dediny
Babindol vo filme Slávnosť
v botanickej záhrade, ďalším
bol výnimočný dokument
Dušana Hanáka o porušovaní
ľudských práv v období
komunizmu Papierové hlavy
a pred začiatkom prázdnin
oddychovú komédiu Juraja
Herza Sladké starosti
o šikovnom a poctivom
cukrárovi Šimonovi.

Po letnej prestávke sme na jeseň pokračovali vo filmovom klube prvou časťou diptychu zo Stratenej doliny režiséra Martina Hollého filmom Medená veža, ktorý sa vlni premietal aj na festivale horských filmov v Poprade a aj po 40 rokoch od svojho vzniku zožal veľký úspech. Nasledoval historický koprodukčný veľkofilm Juraja Jakubiska Bathory, inšpirovaný historickou postavou šľachtickej Alžbety z rodu Báthoryovcov, ktorej osud, spájaný s legendou krvilačnej grófký, už stáročia zamestnáva historikov. Dej filmu nás preniesol na prelom 16. a 17. storočia, keď vrcholili snahy Habsburgovcov o mocenskú hegemoniu v strednej Európe. Napínavý dokumentárno-dobrodružný film Pavla Barabáša Tajomné Mamberamo nás zaviedol na ostrov Papua Nová Guinea, ktorá je vďaka prírodnej a politickej nedostupnosti jedným z posledných miest na Zemi, kde sa civilizovaný človek môže dotknúť primitívneho sveta. Posledným filmom, ktorým sme ukončili tohtoročné filmové večery, je tragikomédia odohrávajúca sa na konci 70. rokov – film Muzika režiséra Juraja Nvota. S týmto titulom sme vás už v Pohľadoch oboznámili pri príležitosti jeho ocenenia, keď mu roku 2008 udelili „slovenského Oscara“ – Cenu za najlepší slovenský celovečerný film.

Od budúceho roka budeme premietiť filmy na našom novom projektore, pripravujeme pre vás ďalší z radu filmových dokumentov od Pavla Barabáša

a ďalšie rozmanité filmové delikatesy nielen zo slovenskej, ale aj českej či svetovej kinematografie.

Radi by sme sa poďakovali za vašu podporu vo forme dobrovoľného vstupného, vďaka ktorému môžeme dopĺňať našu filmovú databázu. Dúfame, že sa nám i v budúcnosti podarí osloviť medzi vami čo najviac nových filmových priaznivcov.

Začiatok predstavení je vždy o 19:00 hodine v priestoroch Slovensko-rakúskeho spolku na Otto Bauer Gasse. ■

Pavol Barabáš

Z Barabášových ciest

ČO JE OSTEOPORÓZA?

Osteoporóza - vykrádač vápnika z kostí

**Ako si udržať zdravie?
Nejesť do sýtosti
a nebáť sa námahy.**

Hippokrates

Marec je Mesiac zdravia a preto sme si pozvali do nášho spolku našu „domácu lekárku“ a dlhoročnú členku RSKS Dr. Tonku Jančuškovú. Zdravotné besedy s doktorkou Jančuškovou majú už viacročnú tradíciu. Hoci v sále bolo viac „skôr narodených“, zastúpenie mali aj mladí, ktorým správna životospráva vôbec nie je ľahostajná a rovnako ich zaujali rady skúsenej lekárky.

Zatiaľ čo predminulý rok sme diskutovali o tom, ako dosiahnuť „ideálnu postavu“ a ako sa správne stravovať, vlani si pani doktorka vybrala oveľa závažnejšiu tému: osteoporóza.

O OCHORENÍ A AKO MU PREDCHÁDZAŤ

Osteoporóza je chronické ochorenie, ktoré má s pribúdajúcim vekom za následok tzv. rednutie kostí alebo kostnej drene. Vzniká pomaly a nenápadne. Prvé viditeľné prejavy osteoporózy sú časté fraktúry kostí, vtedy je však choroba už v pokročilom štádiu. Vznik osteoporózy závisí nielen od veku, ale aj pohlavia. Štatisticky sa vyskytuje viac u žien, trpia ňou takmer štvrtina žien starších ako 60 rokov.

Dr. Jančušková použila prirovnanie so špongiou: približne po štyridsiatke až päťdesiatke začína kosť byť pórovitá, zvetraná a následkom toho sa ľahko môže zlomiť. Ubúdanie vápnika je však

prirodený proces, keď telu chýba, berie si ho zo svojich zásob a tie má práve v kostiach. Nesprávne návyky, ako fajčenie alebo konzumácia alkoholu, môžu výskyt osteoporózy výrazne negatívne ovplyvniť.

Existujú rôzne metódy, ako zabrániť vzniku osteoporózy, alebo aspoň jej proces spomaliť. Jednou z vyšetrovacích metód je meranie hustoty kostnej drene. Pani doktorka nás vyzvala, aby sme si tento test dali urobiť. Osteoporóza, ak je včas diagnostikovaná, dá sa pomerne úspešne liečiť.

Najdôležitejším faktorom zabraňujúcim vzniku osteoporózy je slnečné žiarenie. Pohyb na čerstvom vzduchu a zdravé opaľovanie má za následok prirodzený prívod vitamínu D do organizmu, ktorý je dôležitý na výstavbu a stabilitu kostí, zdravé zuby a zohráva významnú rolu v imúnnej systéme. Ďalej treba obmedziť alebo úplne prestať fajčiť a rovnako obmedziť konzum alkoholických nápojov, zvýšiť telesnú aktivitu (bicyklovanie a plávanie), alebo si dopriať aspoň krátke denné prechádzky na čerstvom vzduchu.

Diskusia po prednáške nemala konca, publikum malo na doktorku Jančuškovú množstvo otázok. Večer sa nenápadne vyvinul do voľnej debaty o zdraví a o tom, ako si pevné zdravie udržať na dlhé roky. ■

Im Dezember wurde die lang vorbereitete Publikation über die Geschichte des ÖSKV in Wien vorgestellt. Die deutsch-slowakische Publikation ist im Eigenverlag der ÖSKV erschienen, gefördert durch BKA Österreich.

Ihre Präsentation wurde mit der Ausstellung der slowakischen Künstlerin Gabriela Medveďová aus Wien begleitet, welche wesentlich zum graphischen Erfolg der Publikation beigetragen hat.

ÖSTERREICHISCH-SLOWAKISCHER KULTURVEREIN

Wiener Slowaken an der Jahrtausendwende 1999

AUS DEM VORWORT

Man schreibt das Jahr 2009 und der Österreichisch-slowakische Kulturverein hat hinter sich 27 Jahre seiner Existenz, seiner Präsenz in Wien, in Österreich. 27 Jahre sind aus dem Blickwinkel der Geschichte eine kurze Zeit, für das menschliche Leben bedeuten sie aber eine lange Periode. Dort, wo die erste Chronik aufhört, sollte die zweite beginnen. In dieser Publikation findet man aber Verknüpfungen zum ersten Buch, wir haben uns auf die Genres der bunten Vereinstätigkeit konzentriert, auf Veranstaltungen, die zur Tradition wurden und welche von Jahr zu Jahr neue Qualitäten bringen. Nur so konnten wir die jüngere Generation, die die Arbeit fortsetzen soll, begeistern, nur mit eigenem Beispiel. Ich denke, daß auch Ihr, liebe LeserInnen dieser Publikation, mein Gefühl bestätigen könnt, dass der Österreichisch-slowakische Kulturverein in den letzten zehn Jahren zu einer kulturellen Institution gewachsen ist und neben der Präsentation der Kultur der slowakischen Volksgruppe in Österreich auch zum Spiegel der slowakischen Kultur ausserhalb der Grenzen der Slowakei wurde.

Das hat auch der Fall des eisernen Vorhangs ermöglicht, fortgesetzte Öffnung der Grenzen, Beitritt der Slowakischen Republik zur Europäischen Union und zuletzt auch das Ende des Schengens Abkommens an der österreichisch-slowakischen Grenze. Der kulturelle Austausch wurde so einfach, so selbstverständlich, als wäre er schon immer so möglich gewesen. In diesem Jahr sind 20 Jahre seit der Zeit der kommunistischen Unterdrückung, die mehrere Tausend Landsleute aus der Heimat vertrieben hat, vergangen. Ohne Vision, irgendwann das Land, die Familie und Freunde zu sehen... heute unvollstellbar. Auch diese Leute bilden unsere gegewärtige Volksgruppe, in der dritten Generation leben sie in Österreich. Gemeinsam mit den Nachkommen der SlowakInnen aus dem 19. Jhdt.

Und hauptsächlich diesen SlowakInnen, die so nah an der Grenze der alten Heimat leben, ist die Publikation gewidmet. Wie auch allen Landsleuten in Europa und in Übersee, unseren Familien und Freunden in der Slowakei, allen Künstlern und interessanten SlowakInnen, die uns in den vergangenen Jahren in Wien besucht haben und in uns ein wunderbares Gefühl der Zusammengehörigkeit hinterlassen haben, einen Stolz auf unsere Herkunft.

Ingrid Konrad

Interessenten können sich die Publikation bestellen direkt bei ÖSKV- die Mitglieder gegen Spende, die Nicht – Mitglieder und Organisationen gegen Unkostenbeitrag € 10,-.

Ingrid Konrad

*a autorský tím
und AutorInnen team*

Osobitná vďaka patrí

Ingrid Žalnevce za všestrannú pomoc pri vzniku publikácie v dobrych i horšich časoch.

Za spoluprácu, podnety a rešerše patrí vďaka

Vladovi Mlynárovi, Edith Veith, Jozefovi Macurovi, Helene Steiner, Andrei Čepiššákovej, Cyrilovi Čepiššákovi, Martine Víglašskej, Sabine Mlynárovej, Konradovi Duellimu, Marte Bábikovej a Gabrielovi Štrbovi

oeskv@slovaci.at, Otto-Bauer-Gasse 23/11, A-1060 Wien

V decembri sme predstavili dlho pripravovanú publikáciu o histórii Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku vo Viedni za posledné desaťročie jeho činnosti. Slovensko-nemecká publikácia vyšla vo vydavateľstve ÖSKV Wien

a jej prezentáciu sprevádzala komorná výstava slovenskej výtvarníčky žijúcej vo Viedni Gabriely Medvedovej, ktorá prispela ku grafickému stvárneniu publikácie tým, že mohli byť v nej použité jej práce.

RAKÚSKO-SLOVENSKÝ KULTÚRNY SPOLOK

- 2009 Viedenský Slováci na prelome tisícročí

Z PREDSLOVU

Píše sa rok 2009 a Rakúsko-slovenský kultúrny spolok má za sebou 27 rokov svojej existencie, svojho pôsobenia vo Viedni, svojho pôsobenia v Rakúsku. 27 rokov je z pohľadu histórie krátka doba, z pohľadu života človeka však doba veľmi dlhá. Kde sa prvá kronika končí, mala by sa začať druhá. V tejto publikácii sa niektoré udalosti a projekty prelínajú s publikáciou minulosťou, sústredili sme sa na žánre našej pestrej činnosti, na podujatia, ktoré sa stali už tradíciou a ktoré z roka na rok prinášajú novú kvalitu. Len takto sa nám podarilo nadchnúť ďalších, pritiahnúť mladých ľudí a pokračovať. Myslím, že aj vy, milí čitatelia tejto útlej pamätnice, mi po jej prečítaní budete môcť potvrdiť môj narastajúci pocit, že Rakúsko-slovenský kultúrny spolok sa za posledných vyše desať rokov stal dôležitou kultúrnou inštitúciou a popri prezentácii kultúry slovenskej komunity v Rakúsku aj zrkadlom slovenskej kultúry za hranicami Slovenska.

Toto umožnil aj pád železnej opony, postupné uvoľňovanie hraníc, vstup Slovenskej republiky do Európskej únie a v neposlednom rade aj koniec Šengenu na pomedzí Rakúska a Slovenska. Kultúrna výmena sa stala takou jednoduchou, takou samozrejmosťou, ako by to bolo tak vždy. V tomto roku však uplynulo 20 rokov od čias komunistického útlaku, ktorý vyhnal tisíce našich krajanov za hranice rodnej vlasti bez vidiny možného návratu. Dnes je to nepredstaviteľné a pre mnohých nepochopiteľné... Aj títo krajanovia tvoria našu národnostnú skupinu v Rakúsku, kde žijú už v tretej generácii. Spolu s potomkami Sloveniek a Slovákov z konca 19. storočia.

A najmä týmto Slovenkám a Slovákom žijúcim tak tesne za hranicami svojej vlasti, ako aj všetkým našim rodákmi v Európe i za morom, našim rodinám a všetkým priateľom na Slovensku, umelcom a všetkým zaujímavým Slovenkám a Slovákom, čo nás za tie roky vo Viedni navštívili a zanechali nám pocit spolupatričnosti a hrdosti na náš pôvod, je venovaná táto publikácia.

Ingrid Konrad

Záujemcovia si môžu publikáciu objednať cez internet alebo v sídle spolku, členovia za dobrovoľný príspevok, nečlenovia a organizácie za poplatok 10,- €.

Martina Víglašská

SVET FANTÁZIE

Rozprávkové krajiny, kde zo stromov vyrastajú ľudské hlavy, zvieratá vyzerajú raz ako roztomilé mačičky a inokedy ako divoké šelmy, to je osobitý svet mýtov a snov maliara, grafika, ilustrátora Albína Brunovského. V decembri minulého roku by sa dožil 75 rokov.

„VYRASTAL SOM MEDZI ZELENINOU“

Albín Brunovský sa narodil v Prvý sviatok vianočný roku 1935 v Zohore. Detstvo a mladosť prežité v prostredí Záhoria zalesnenom borovicovými hájmi sa vryli vnímavému chlapcovi hlboko do duše. K dojmom z mladosti sa už ako zrelý umelec neustále vracal, z atmosféry pokojného vidieka čerpal a zasadoval doň príbehy svojich výtvarných diel.

„Vyrastal som medzi zeleninou,“ hovorieval neskôr o sebe so štipkou humoru, ale aj s puncom vážnosti a úcty k práci svojich bližných, ktorí boli zaneprázdnení každodennými poľnými prácami. Na základe príbehov rozpovedávaných rodákmi po

Labyrint sveta

v Bratislave pokračoval v rokoch 1955 – 1961 v štúdiu grafiky u Vincenta Hložníka na Vysoké škole výtvarných umení. Po ukončení riadneho a postgraduálneho štúdia na VŠVU ho v roku 1966 vymenovali na jeho alma mater za odborného asistenta. O šesť rokov neskôr dosiahol hodnosť docenta a v roku 1981 sa stal vysokoškolským profesorom.

UMELECKÝ ZÁBER

Zdroje imaginatívnosti Albína Brunovského, hlavného predstaviteľa fantazijného realizmu druhej polovice 20. storočia, siahajú až do jeho detstva: „Moje najsilnejšie spomienky sa viažu k večerom. Moja mama a stará mama boli priam posadnuté rozprávaním o bosorkách. O nich sa im najlepšie rozprávalo večer.

Vždy spomenuli množstvo podrobností a príhod. Niekedy dokonca vyslovili meno tej-ktorej bosorky...“ Pre Albína Brunovského sa fantazijné zameranie stalo tvorivým programom, ktorý mohol najlepšie využiť práve pri ilustráciách kníh. Už počas štúdií ilustroval detské časopisy Zornička a Ohník, čo ho priviedlo k spolupráci s vydavateľstvom Mladé letá a k blízkeho kontaktu s básnikmi a spisovateľmi.

Knižná ilustrácia sa stala jednou z jeho ťažiskových domén. Postupne vďaka mnohým zahraničným oceneniam za knižné ilustrácie získal Brunovský už v šesťdesiatych rokoch medzinárodné uznanie. To mu pomohlo pri spoluzakladaní a organizovaní prvého ročníka Bienále ilustrácií Bratislava (BIB) v roku 1967. Odvtedy sa neustále podieľal na organizácii a príprave jeho ďalších ročníkov.

Umelcovo sústredenie pri práci

návrate z robôt v cudzine ho priťahovalo cestovanie do ďalekých a exotických krajín. Túžil vidieť Mezopotámiu aj polárne oblasti, ale ako školákovi mu neostávalo iné, len rozvíjať svoju predstavivosť. Rád chodil aspoň na krátke výlety do okolitých lesov. Po štúdiách na oddelení grafiky Strednej umeleckopriemyselnej školy

ALBÍNA BRUNOVSKÉHO

Bol predseda medzinárodnej poroty BIB, v osemdesiatych rokoch viedol medzinárodný workshop pre mladých ilustrátorov organizovaný ako spoločný projekt BIB, UNESCO a Vysokiej školy výtvarných umení v Bratislave.

Inšpiroval sa jednak súčasnosťou a jednak antickou mytológiou, Starým zákonom a kresťanskými reformátormi Erazmom Rotterdamským, Janom Amosom Komenským, legendami a v neposlednom rade rozprávkami. Bol to svet, ktorý sa rodil a existoval v oblakoch a krajine bez pevného horizontu – tam, kde žijú bohyne a satyrovia. Tam, kde bol bližšie zemi a svojmu rodnému Záhoriu, a kde, ako hovorí, „kedysi lietali všetci“.

Ďalším umeleckým záberom Brunovského bola grafická tvorba poštových známok. Prvé návrhy vytvoril v roku 1962

a sporadicky sa im venoval počas celej svojej tvorby. Do roku 1990 ich vyšlo tridsaťštyri. Okrem filatelistickej tvorby sa v oblasti úžitkovej grafiky venoval i tvorbe Ex libris, návrhom plagátov, scénografií a návrhom bankoviek. V roku 1977 zvíťazil v súťaži o novú československú sústavu bankoviek. Jeho bankovky s nominálnou hodnotou tisíc, sto, päťdesiat, dvadsať a desať korún prichádzali do obehu postupne v rokoch 1985 až 1989. Za tieto návrhy získal vo Francúzsku v roku 1989 ocenenie Najkrajšia bankovka sveta.

V roku 1980 bol menovaný zaslužilým umelcom, v roku 1985 bol ocenený titulom národný umelec. Koncom osemdesiatych rokov prednášal na amerických univerzitách vo Washingtone, San Franciscu, Clevelande, Chicagu, či Pittsburghu.

Albín Brunovský vo svojom ateliéri

HARMÓNIA SVETA

Albín Brunovský bol však predovšetkým grafikom. Jeho kompozície sú vzájomným prelínaním ľudského, prírodného a živočíšneho sveta. Venoval sa historickým odkazom, hľadaniu syntézy ducha a tela človeka, vzťahu človeka a vesmíru a najmä človeka a prírody.

V jeho grafickej i maliarskej tvorbe došlo v polovici sedemdesiatych rokov k výraznému posunu. Prejavoval sa odlišným prístupom v zobrazovaní ľudských figúr. Tie sa stali realistickjšími, zasadenými do prírodného rámca, farebnosť malieb začala byť výraznejšia a predimenzovaná. Vo svojich kompozíciách s motívmi aktov žien a mužov zasadených do prostredia záhrad snov hľadal harmóniu, súlad a pokoj ideálneho obrazu sveta. Opieral sa o silné dojmy z mladosti, vôňu zeme, dokonalosť kvetov, často sa vo svojej tvorbe vracal

k antickým inšpiráciám a interpretáciám mytologických príbehov.

V roku 1990 ukončil svoje pedagogické pôsobenie a venoval sa voľnej umeleckej tvorbe. Zomrel 20. januára 1997 v Bratislave. ■

Spracované podľa:
Lubomír ŠIMNA, Mgr. Martin Vančo, PhD.
www.civil.gov.sk
www.tyzden.sk
www.osobnosti.sk

TAKE A ROAD TRIP

Fotografie: Archív autora

Bryce Canyon, National Park

Dlho sme sa rozhodovali, či ísť do USA, alebo nie. Po udalostiach z 11. septembra a hystérii okolo teroristických útokov sme nemali takmer nijakú motiváciu stráviť dovolenku za Atlantikom. Nakoniec sme sa vlni v lete predsa len odhodlali.

Chcem sa podeliť o dojmy a skúsenosti z našej rodinnej dovolenky v krajine neobmedzených možností, s úchvatnou prírodou, o stretnutia s Američanmi a reminiscencie na môj prvý pobyt pred 18 rokmi. Samozrejme, nie je mojím cieľom rozdávať rozumy, ide skôr o subjektívny pohľad. USA je krajina s nádhernou prírodou a rôznorodou kultúrou. Navštívili sme jednu z turisticky najobľúbenejších častí USA – západné pobrežie, štáty Kaliforniu, Nevadu a Utah.

Hneď po prilete do Los Angeles sme sa na letisku postavili do dlhého radu. Nasledovali odtlačky prstov, fotky, formuláre so super otázkami – Prišli ste do USA za účelom nelegálnej činnosti? Prišli ste do USA za účelom teroristických útokov? Boli ste niekedy trestaný? Ak ste na ktorúkoľvek z otázok odpovedali áno, neznamená to, že vám bude vstup na územie USA zamietnutý. Zaujíma ma, či niekto pozná takého človeka, ktorý odpovedal YES a dostal sa ďalej ako k úradníkovi s fotoaparátom? Množstvo formulárov sa za posledných 20 rokov nezredukovalo, práve naopak, už doma som musel vyplniť na internete vízum a jeho číslo som si musel zapamätať. Byrokratický aparát v USA je dokonalý. No a, prosím vás, nezabudnite sa poriadne postaviť do radu – Queueing patrí ku kultúre ako bryndzové halušky k nám Slovákom.

Nie že by sme sa chceli predbiehať – ale „zipsový princíp“ nepoznajú. Viackrát som sa pokúšal o tom presvedčiť... Treba povedať, že pre našinca našli riešenie v Universal Studios, kde si môžete kúpiť tzv. A-Pass a s touto vstupenkou sa môžete predbehnúť na každej atrakcii a postaviť sa dopredu. Zaplatíte dvakrát toľko, ale máte niečo, na čo sa nezabudne. Fascinovali

San Diego

TO THE ROUTE 66...

San Diego - Port Village

ma niektoré high-tech atrakcie, ako 3D-projekcia, v ktorej King-Kong naháňa dinosaurov a myká celým autobusom, v ktorom sedíte. Achterbahn na projekčnej stene je taká adrenalínovo realistická, že musíte zavrieť oči. Úžasné. Chcel som sa večer stretnúť s priateľom, ktorý tu v L. A. pracuje, ale keď sme porovnali koordináty, kde sa nachádzame, tak sme zistili, že by musel v podvečernej hustej premávke prejsť niekoľko kilometrov. Podľa danej dopravnej situácie by to trvalo aspoň 2 – 3 hodiny. L. A. je jedno obrovské parkovisko. Tak počkáme na ďalšie stretnutie vo Viedni, kde existuje funkčná verejná doprava.

Na druhý deň sme boli v Disneylande – niečo pre deti, alebo skôr pre Američanov. Mne sa ten park teda nepáčil, bolo to pre mňa „old fashioned“ – skôr pre tých najmenších alebo pre penzistov. Ak by som si mohol vybrať, tak radšej dva dni v Universal Studios, alebo možno vedľajší park California Adventure, ktorý otvorili pred 9 rokmi. Na fotku s charakteristickými predstaviteľmi Disneyho sveta sa musíte – správne – postaviť do radu. Pred každou figúrkou sa čakalo dosť dlho, okrem jednej, tak sme sa tam postavili – na to nám povedal posledný v rade – zamestnanec parku – že máme prísť za pol hodinu, ON je vlastne prestávka. Nedal sa odbiť ani informáciou, že sme pre túto fotku prišli až z Európy a že už ideme domov. Queueing.

Naša ďalšia atrakcia bol Seaworld v San Diegu. Už o desiatej ráno som tam bol celkom mokrý a hoci bolo pekné počasie, nevyšol som do večera. Predstavenia, show v pravom zmysle, ktoré sme videli – či s delfínmi alebo orkami boli úžasné.

Po troch dňoch sme sa vybrali do Las Vegas, nekonečnými rovnými cestami, popri domoch, ktoré čakajú na ďalší hurikán. Nevieť si predstaviť tam žiť... V metropole hráčov sme prehrali pár dolárov, požičali sme si na hodinu „strech-limo“ a cítili sme sa ako superstars – čo sa hneď deťom zapáčilo a sľúbili, že keď budú veľkí, tak nám tiež dajú k dispozícii takéto autíčko, aby sme mohli chodiť u nás v dedine nakupovať. Zatiaľ si nerobím veľké starosti s tým, že u nás by sa to auto ani neotočilo. Najkrajší výlet sme si spravili lietadlom ku Grand Canyonu, odtiaľ helikoptérou ku Colorado River a rieke s jednou pravou spievajúcou Indiánkou s nádhernými výhľadmi na tento svetový zázrak.

Za tri týždne sme prešli 3 300 míľ v aute s chladenými sedadlami (vyhrievanie sme nezapínali), videli sme niekoľko národných parkov a národných pamiatok – rozdiel je v tom, že národnú pamiatku môže vyhlásiť prezident USA a národný park musí odhlasovať kongres. Prechádzali sme cez púšte rozličných farieb až po krásne alpské krajinky s lúkami a priezračnými plesami vo výške 3 000 metrov nad morom. Videli sme pelikány, tulene, srnky, a rôzne ďalšie zaujímavé zvieratá ako bielych tigrov (nikoho tentoraz nezožrali). Ťažko je rozhodnúť, ktorý park je krajší. Každý má niečo unikátne, výnimočné. Je niečo krajšie ako východ slnka v Bryce Canyon, keď sa oprie o ružové bizarné skaly? Kde inde človek vidí pasúce sa srnky na šťavnatých lúčach s pozadím krásnych skalnatých kopcov formovaných ľadovou dobou – akoby na polovicu rozrezaných (Half-Dome) – ako v Yosemite? Alebo Death Valley s farbami púšte, s pieskovými dunami, s „diabolským golfovým“ ihriskom s ostrými soľnými skalami, kde 88 metrov pod úrovňou mora je slané jazierko s teplotou vodou takmer 50 stupňov Celzia (Badwater). Ostanú nám v pamäti aj obrovské sekvoje, ktoré sú najstaršie žijúce organizmy na našej planéte – 1 800 rokov staré a ešte stále so zelenou korunou. To všetko bolo pre mňa motívom na niekoľko stoviek záberov, to sú pre mňa zážitky, na ktoré si rád budem spomínať.

Odlietali sme zo San Francisca, kde bolo tak chladno, že sme konečne vytiahli aj naše svetre a vetrovky. Je to mesto poprepájané kilometrami chodníkov, mohli by ste ho prejsť celé peši, ale ešte som nestretol Američana, ktorý by prešiel peši cez Golden Gate Bridge na druhú stranu do Sausalito.

Pelikán pri San Diegu

Joshua Tree, National Park

Nanajvyš na bicykli alebo elektrickým Segway – to zvládne aj jedna tretina „zaoblených“ Američanov. V tomto meste si Európan určite ľahšie zvykne na americké prostredie ako inde. Sú tu milé kaviarničky, kde dostanete k dobrej káve aj niečo pod zub. Apropos káva – to je jedna z pozitívnych zmien za posledných 20 rokov – turisti už nie sú odkázaní na „refill coffee“, ale môžu si dať ráno dobré capuccino, alebo večer silné espresso u Taliana za rohom, alebo v Coffee Shope, ktorých je neúrekom – v mestách, na vidieku i vo veľkých shopping parkoch.

Na ulici sa človek stretáva s priateľskými a slušnými ľuďmi. Každý rozhovor sa začína štandardnou otázkou: „How are you?“ a ani nečakajú na odpoveď (jednoducho očakávajú, že je nám dobre) a pustia sa do rozprávania. O to radšej, keď zistia, že ste z Európy. Niektorí Kalifornčania, ktorí nás oslovili, poznali Rakúsko a nielen, že vedeli, odkiaľ pochádza ich guvernér (ináč nám ho odporučili zobrať nazad domov), dokonca sme stretli viacerých, ktorí už Rakúsko navštívili. Možno k lepšej rozhladenosti prispieva používanie internetu, aj keď prvoradá záujem je vždy lokálneho charakteru – o počasí sa človek dozvie viac ako o európskej politike. Veľké nadšenie s voľbou Baracka Obama už pominulo. Peniaze vládnu – nezávisle od toho, či sú pri vláde republikáni alebo demokrati. Ani Obama nemôže robiť zázraky, ktoré si jedni vybásnili a druhí sa ich obávali. Kapitál si svoje

pozície fixuje pod každou vládou – treba si len pozrieť top desať sponzorov volebného boja o prezidenta – nad 50 percent to boli banky a investičné spoločnosti – na oboch stranách, čiastočne tie isté. Myslím, že netreba vysvetľovať, čo to znamená. Určite nie, že „malý človek z ulice“ sa bude mať značne lepšie. A chlapi z Wall Street sú opäť na koni, všetko beží akoby sa nikdy nič nestalo a v roku 2009 dostali o 17 percent viac bonifikácie. Na koho účet to ide? Treba si uvedomiť, že posledný rok každý siedmy hypotekárny kredit viedol k vydraženiu financovanej nehnuteľnosti. Jedno percento obyvateľstva kontroluje 42 percent finančného bohatstva. V USA je v obehu 631 miliónov kreditných kariet, to znamená viac ako dve karty na jedného obyvateľa. V minulosti boli úroky na týchto kartách okolo jedného percenta, teraz žiadajú banky až 15 percent za otvorené dlhy. To je špirála, ktorá neveští nič dobré.

Keď prídem opäť do USA na dovolenku, tak len kvôli krásnej prírode – a nemusí to byť Yosemite alebo Yellowstone – človek nájde toľko krásnych miest ako nikde inde v rozsahu len niekoľkých míľ v rámci denného výletu. A určite opäť zažijeme kuriozity alebo okamihy, keď si hovoríme – to je možné len v Amerike! Žene v Minnesote hrozí väzenie, ak si oblečie kostým Mikuláša ... a keď pôjdem na Floridu, tak nesmiem zabudnúť, že pískanie pod vodou je zakázané. ■

San Diego – ďalšia tvár USA

Chladný, ale slnečný deň 3. októbra 2010 vylákal do ulíc starého mesta Viedne mnoho návštevníkov. Hlavné námestia a obchodné ulice sa podobali na obrovské mravenisko. Vo vzduchu sa vznášal závan kávy, bolo počuť vravu jazykov z celého sveta a ten zvláštny šum pešej zóny prerušoval len potlesk pre pouličných umelcov. Presne tak to poznáme a vnímame z prechádzok našim mestom.

Fotografie: Jozef Macura

Skupinka záujemcov o históriu Viedne v jednej z úzkych uličiek hlavného mesta

Jozef Macura

PRECHÁDZKA NEZNÁMYMI VIEDENSKÝMI ULIČKAMI

Sprievodkyňa Janka odpovedala na všetky zvedavé otázky

Toto nedeľné popoludnie sa do mesta vybrala aj skupinka Slovákov žijúcich vo Viedni – členov RSKS, pre ktorých bolo v rámci klubových akcií pripravené zaujímavé podujatie – prechádzka mestom s certifikovanou viedenskou sprievodkyňou Ing. Janou Gregor. Naším cieľom však neboli ulice a námestia plné ľudí. Sprievodkyňa nám ukázala celkom inú tvár mesta, než akú dôverne poznáme. Len niekoľko krokov od rušných ulíc a námestí sa totiž nachádzajú zastrčené uličky a dvory – miesta, o ktorých si myslíme, že ich poznáme, možno okolo nich dokonca denne chodíme, ale pritom vôbec netušíme, aké historické udalosti a zaujímavosti sa tam v priebehu rokov odohrali. Mnohé pamätne

tabule dokonca pripomínajú prepojenie na Slovensko a významných Slovákov, ktorí v meste žili ešte v čase monarchie a prispeli tak k rozvoju kultúry vo Viedni. Vyhľadať tieto miesta a vysvetliť historické okolnosti bolo náročnou úlohou našej sprievodkyne. Ing. Janka Gregor s takou profesionálnou precíznosťou pútavo

rozprávala o dejinách mesta, že v ten deň sme zažili takmer dovolenkovú atmosféru. Veľmi nás potešilo, že podobné prechádzky mestom sa budú pravidelne opakovať, a tak budeme môcť znova vychutnávať nielen krásu nášho mesta, ale dozvieme sa aj niečo nové z jeho bohatej histórie. ■

Jana Gregor presvedčila všetkých účastníkov prechádzky o svojich bohatých znalostiach viedenskej histórie

MEDOVNÍKÁRSTVO

ALEBO MEDOVNÍKY, HONIGKUCHEN, PFEFFERKUCHEN, LEBKUCHEN, PERNÍKY A INÉ

Ak by ste niekomu na Slovensku položili otázku, aká vôňa je najtypickejšia pre Vianoce, určite by k najčastejším odpovediam patrili: vôňa ihličia, vôňa vyprážanej ryby a vôňa medovníkov. Medovníkárstvo má na Slovensku veľmi dlhú tradíciu a dnes ho vnímame ako výtvarne náročné remeslo.

JEDEN Z NAJSTARŠÍCH POKRMOV

V Európe sa pečú medovníky už po celé stáročia. Oddávna si ľudia dokázali v hlinenej miske zamiesiť múku s medom divých včiel a upiecť sladký koláč. Medové pečivo sa našlo v egyptských hrobkách, Gréci ho rozdávali pri významných slávnostiach, Rimania ho piekli ako ploché placky. Niekde ich poznajú ako chrumkavé, ploché kekсы, inde sa pečie mäkký, jemne korenistý koláč alebo hrubý tmavý, ktorý sa servíruje ešte teplý s pohárom citrónovej šťavy alebo so šľahačkou. Medovníky môžu byť svetlé, ale aj tmavé, sladké i korenisté.

MED A KORENINY

Najdôležitejšou zložkou pri výrobe medovníkov je med, od ktorého je aj odvodené slovenské pomenovanie tohto druhu pečiva. V nemčine tomu zodpovedá označenie Honigkuchen, avšak poznáme aj iné názvy, ako napr. Pfefferkuchen, Pfefferzelten, Pfeffernisse. Tieto pochádzajú zo stredoveku, keď sa do cesta začali pridávať exotické koreniny, spoločne nazývané Pfeffer. Podobne sa dá vysvetliť aj francúzsky názov pain d'épices (korenistý chlieb) a anglický – gingerbread (závorový chlieb). Aj české perníčky pochádzajú z pôvodného pomenovania pepník (pepř). Odkiaľ ale vznikli Lebkuchen? Jazykovedci sa zatiaľ celkom

Krehká voňavá krása

nedohodli, každopádne to nemá nič spoločné so slovom Leben, ale je to zrejme odvodené od latinského slova libum, čím sa rozumie plochý, okrúhly, nekvasený obetný koláč.

MEDOVÉ KOLÁČIKY A PÔST

Za predchodcov súčasných medovníkov možno považovať medové koláčiky, ktoré piekli mnísi v kláštoroch, no nie na Vianoce, ale pred Veľkou nocou, pretože boli súčasťou pôstneho jedálnička. Pečivo dlho vydržalo, a tak mohlo poslúžiť aj ako rezerva na horšie časy. V 11. storočí priniesli križiaci zo svojich ciest z Blízkeho východu rôzne druhy korenia, mandle, citrusové plody. Kuchári v bohatých panstvách a domácnostiach ich začali rôzne kombinovať, až kým nevytvorili unikátnu arómu, typickú pre medovníky. Žiaden div, že prvé medovníkárske dielne vznikali v mestách, ktoré boli významnými križovatkami starých obchodných ciest. Za kolísku remeselného medovníkárstva sa považuje Norimberg, kde v roku 1530 vznikol prvý cech medovníkárov (Lebkuchner). Ďalšími strediskami boli Pulsnitz, Ulm, Augsburg, Kolín, Bazilej a Mnichov. Umeleckejší význam nadobudli medovníky teda až v 16. storočí. Keď sa postupne znížila cena exotických prísad, medovníky sa stali prístupné aj pre širšie vrstvy, vrchol rozkvetu nastal v 17. – 18. storočí, pokračoval až do polovice 19. storočia, keď sa výroba medovníkov rozšírila

po celej Európe. K popularizácii tohto pečiva určite prispela aj známa rozprávka Hänsel und Gretel od bratov Grimmovcov. Na motívy príbehu o chudobných deťoch, ktoré zablúdili v hustej hore a našli záchranu v medovníkovom domčeku, skomponoval nemecký hudobný skladateľ Englebert Humperdink operu, ktorá mala premiéru pred Vianocami 23. decembra v roku 1893.

MEDOVNÍKÁRSTVO NA SLOVENSKU

Medovníkárske manufaktúry sa čoskoro z Nemecka rozšírili cez Linz a Viedeň až do Bratislavy, kde bol v roku 1619 založený ako prvý v Uhorsku cech – jediný, ktorý produkoval nielen predmety každodennej potreby, ale predovšetkým krehké pochúťky určené na predaj na jarmokoch. V tom čase bratislavský cech podliehal generálnemu cechu (hlavnej láde) vo Viedni, od ktorého sa v roku 1681 odlúčil, a tak sa stal hlavnou ustanovitzňou

Vianočný motív

všetkých medovníkárov v celom Uhorsku. Ďalšie samostatné cechy začali vznikať takmer vo všetkých väčších mestách, v Trnave, Modre, Banskej Bystrici, Kremnici, Banskej Štiavnici, Levoči a Košiciach. Združovali remeselníkov, tovarišov a učnov. Po štyroch učnovských rokoch a schválení tzv. hlavnou ládou sa mladí adeпти na toto remeslo zdokonaľovali ako tovariši u ďalších majstrov, nezriedka vo vzdialených mestách. Takto si rozširovali vedomosti po celej krajine a vymieňali skúsenosti. Zároveň si však jednotlivé medovníkárske rodiny svoje unikátne recepty žiarlivo strážili.

Porušenie cechových predpisov sa prísne trestalo. Tak sa cechy postarali o zaručenú kvalitu medovníkov a pozdvihli toto remeslo na vysokú úroveň. Spočiatku výroba uspokojovala najmä dopyt mestského obyvateľstva, až neskôr rozšírila svoj záujem aj na okolitý vidiek. Poznať to podľa toho, že najskôr prevládali pomerne veľké a komplikované motívy – zložité náboženské výjavy, svätci, králi a postavy v šľachtických odevoch. Neskôr pribudli srdcia, husári, bábiky, koniky. Medovníky sa predávali na púfch, hodoch, trhoch, ale hlavne na jarmokoch, známou sa stala veta: „To bol slabý jarmok, ani medovníkára nebolo...“

MED A PRÍPRAVA MEDOVNÍKOVÉHO CESTA

Pre kvalitu cesta je najrozhodujúcejšou zložkou med, obsah cukrnatosti a hustota vareného medu.

Med je viskózna sladká a lepkavá kvapalina. Obsahuje jednoduché cukry, bielkoviny, minerálne prvky, ale aj vzácne enzymatické a antibakteriálne látky. Ako základná zložka pri výrobe medovníkov sa skupoval od vidieckych včelárov zároveň s plástmi, takže sa medovníkári často venovali aj voskárskej remeslu – výrobe sviečok, fakiel a ďalších, najmä votivných výrobkov z vosku. Med sa musel ďalej spracovať, očistiť a uložiť do drevených sudov. Pred samotnou prípravou cesta sa med najprv povaril s malým množstvom vody, ešte teplý sa vylial do dreveného koryta, potom sa primiešala múka, väčšinou ražná, ale niekedy sa kombinovala aj s pšeničnou.

Vzniklo riedke cesto, ktoré po vychladnutí stuhlo. Potom sa uložilo do drevených debničiek a na tmavom mieste čakalo na ďalšie spracovanie niekoľko týždňov, či dokonca mesiacov, ba aj rokov! Existuje zmienka, že jedna vydávajúca sa medovníkára dcéra dostala do vena aj takto odležané cesto! Dlhším skladovaním cesto nestrácalo na kvalite, naopak – mierne kyslo, a tak sa dextrín, nachádzajúci sa v múke, pretváral na cukor. Pred pečením sa odobral kus cesta a premiesil sa s ďalšími prísadami, hlavne koreninami. Zmesi aromatických korenín sa začali do medovníkov pridávať pre príťažlivú vôňu a príjemnú chuť. Ďalším dôvodom bolo chuťovo svoje výrobky odlišiť od konkurencie. Každý výrobca mal svoj recept, ktorý si úzkostlivo strážil a ktorý sa dedil z otca na syna. Jeden z najjednoduchších, no nie vždy najšťastnejších spôsobov, ako sa dostať k takémuto receptu, bolo požiadať o ruku medovníkára dcéru... Profesionálni ani amatérski medovníkári sa dodnes celkom nezhodli na tom, čo všetko, okrem medu a múky, do voňavých medovníčkov patrí. Spomína sa až 90 druhov korenín – najčastejšie škorica, klinčeky, citrónová kôra, aníz, zázvor, muškátový orech, nové korenje, badián a kardamon.

FORMY NA MEDOVNÍKY

Medovníkové cesto sa vyvaľkalo na polcentimetrovú hrúbku a rukou sa vtlačalo do plytkých drevených foriem. Jednotlivé tvary sa opatrne vyklopili, uložili na plech, 1 – 2 dni odpočívali a potom sa piekli pri miernom ohni. Dobrý medovníkársky remeselník sa teda musel dokonale vyznať aj v rezbárskom umení. Mnohé zachované exempláre drevených medovníkových foriem sú umeleckými skvostami rezbárskeho ľudového umenia. Medovníky sa piekli v rôznych podobách a tvaroch, podľa toho, komu boli určené. Pre deti sa piekli koniky, ryby, zvieratká, rozprávkové postavy, bábiky. Pre mládež a dospelých sa robili srdcia, jelene, sedliacke figúry, dámy s vejárom, rytieri, husári, čerti, kolisky atď. Na vrchole medovníkárskeho rezbárskeho umenia sa piekli námety zo spoločenského a náboženského života, napr. dáma s pánom na koči, srdcia so zamilovaným párikom, muzikanti. Z náboženských výjavov to boli Adam a Eva, narodenie Krista, Traja králi a pod. Symbolizmus medovníkov sa stále formoval, obsahovo rozširoval a dopĺňal. Rezbárstvo bolo teda pridruženým remeslom v medovníkárskej dielni, medovníkári si formy vyrezávali pomocou rydiel hlavne počas dlhých zimných večerov z dobre vysušeného tvrdého hruškového dreva, menej sa používalo orechové alebo lipové. Ak chceli uspieť na budúcom jarmoku, museli stále vymýšľať nové a vypracovanejšie formy.

MEDOVNÍKY V SÚČASNOSTI

V druhej polovici 19. storočia nastal úpadok medovníkárskeho remesla. Dôvodom bolo budovanie cukrovarov a rozvoj výroby cukru z cukrovej repy. Na trh sa dostávali výrobky z cukrového cesta, o túto módnou novinku bol záujem, výroba sa podstatne zjednodušila. Drevené formy sa prestali používať i vyrábať, posledným rytcom na Slovensku bol Anton Spengel z Levoče. Medovníkové formy dnes možno obdivovať len v depozitároch národopisných múzeí. V bežnom živote ich nahradili jednoduché vykrajovačky najrozličnejších tvarov.

Upečené medovníky sa zdobia cukrovou polevou, nalepovaním malých obrázkov alebo zrkadielok. Tento trend pretrváva dodnes. V podstate z každého trhu či jarmoku si možno doniesť pestro vyzdobené medovníkové srdce, hlásajúce: „Lúbim Ťa“, „Pre mamičku“, „Z lásky“ a pod.

Medovníky, pripomínajúce vôňu dávnych čias, sa pečú na Vianoce. Je potešiteľné, že aj v dnešnej uponáhľanej dobe si v mnohých slovenských rodinách nájdú mamičky čas, aby s deťmi ozdobili tieto vlastnoručne upečené sladké miniatúry, aby si s nimi skrášili vianočný stromček alebo sviatočný stôl. Medovníky nepatria len k Vianociam, ale Vianoce bez medovníkov sú takmer nepredstaviteľné...■

V článku boli použité tieto pramene:
<http://www.uluv.sk/>
<http://www.lebkuchen.nuernberg.de/>

MARIAZELL

NAJZNÁMEJŠIE PÚTNICKÉ MIESTO RAKÚSKA

Fotografie: Jana Gregor

Dedinka Mariazell s dominujúcou bazilikou

Do Mariazellu putujú veriaci už 853 rokov. Presne toľko času uplynulo odvtedy, čo opát Otker z kláštora St. Lambrecht poslal benediktína Magnusa do oblasti dnešného Mariazellu, aby sa duchovne staral o tamojších ľudí. Na cestu si mohol vziať sošku Panny Márie z lipového dreva. Večer 21. decembra mu cestu zahatal balvan. Magnus prosil o pomoc Matku Božiu, na čo sa po jeho modlitbách balvan zázračne rozštíepil a uvoľnil cestu. Keď Magnus prišiel do cieľa, postavil sošku Panny Márie na peň stromu a začal jej z konárov stromov stavať prístrešok – celu (po nemecky Zelle), a tá dala meno dedinke Mariazell. Práve na tomto mieste vznikla neskôr kaplnka, chrám a napokon Bazilika Mariazell. To je jedna z legiend, ktoré miestni obyvatelia rozprávali svojim potomkom. Ako v skutočnosti vzniklo toto pútnické miesto, zostáva tajomstvom.

MAGNA MATER AUSTRIAE – VEĽKÁ MATKA RAKÚSKA

Soška Panny Márie sa však dodnes uctieva ako Magna Mater Austriae – Veľká Matka Rakúska. Od 16. storočia ju obliekajú do krásnych šiat podľa liturgického obdobia. Len raz v roku je soška bez oblečenia, odetá do modrého rúcha originálne vyrezaného majstrom rezbárom. Upúta hneď pri vstupe do Baziliky. Stojí na mieste pôvodnej románskej kaplnky postavenej v roku 1200, čo sa historici domnievajú podľa nápisu nad hlavným portálom. Prvá písomná zmienka o cele („Cell“ ako sa vtedy po nemecky písalo) pochádza z roku 1243. Už roku 1330 sa „Kirche unserer Lieben Frau zu Zell“ (Kostol našej milej Panej „v cele“) spomína ako veľmi navštevované pútnické miesto, o ďalších sto rokov dokonca medzinárodného významu. Pútnici z dnešného Bavorska, Čiech, Francúzska, Talianska, Chorvátska, Poľska, Nemecka, Švajčiarska, ale predovšetkým z Rakúska, Slovenska a Maďarska sa už vtedy utiekali o pomoc k mariazellskej Panne Márii.

V období protireformácie sa Habsburgovci, šľachtici, mešťania a celý ľud odovzdali do ochrany Mariazellu, ktorý sa stal akoby národnou svätyňou, čo si vyžadovalo rozšírenie kostola. Tak sa opát Benedikt Pierin zo St. Lambrechtu rozhodol pre barokovú prestavbu. Staršie časti zo 14. storočia, napríklad kamenný reliéf umeleckej školy parlerovcov s portrétmi zakladateľov gotickej kaplnky uhorského kráľa Ľudovíta I. a jeho manželky Alžbety, dal zabudovať do kaplnky so sochou Panny Márie integrovanej uprostred chrámu. Sochy Máriiných rodičov Joachima a Anny

od talianskeho umelca Lorenza Mattieliho korunujú kaplnku. Strieborné mreže – dar Márie Terézie a cisára Františka I. k 600. výročiu pútnického miesta – dekoratívne oddeľujú kaplnku od ostatného chrámového priestoru. Mária Terézia mala osobitný vzťah k Mariazellu, bola tam už ako dieťa na prvom svätom prijímaní.

Postupne sa celý chrám stal interiérom aj vonkajším výzorom zaujímavým zjednotením gotiky a baroka. V roku 1908 bol povýšený na baziliku. Posledná renovácia bola z väčšej časti ukončená k 850. jubileu v roku 2007, keď Mariazell navštívil terajší pápež Benedikt XVI.

MILIÓN PÚTNIKOV ROČNE

VMariazelli žije sotva 1600 obyvateľov, napriek tomu má štatút mesta. Toto privilégium dostala obec v roku 1948, pretože význam Mariazellu ako náboženského a kultúrneho centra dávno presiahol hranice Rakúska. Pápež Ján Pavol II. bol v Mariazelli v roku 1983 a stal sa jeho čestným občanom, kópiu mariazellskej Panny Márie mal vo svojej pracovni.

Dnes sa odhaduje ročne milión pútnikov, ktorí navštívia toto idylické miesto. Aj mnohí Slováci pravidelne putujú do Mariazellu, väčšina z nich autobusmi, autom, ale aj pešo alebo na bicykli. Veľkou udalosťou bola účasť Slovákov na Púti vďaka za slobodu v roku 1990. Na Púť národov v roku 2004 prišlo zo Slovenska takmer 20 000 pútnikov. Kardinál Schönborn bol dojatý zo svedectva pútnikov zo susedných krajín, ktorí si ani napriek nepriaznivému počasiu nedali pokaziť vnútornú radosť z púte, ako sám povedal. Vtedy to bola skutočne obeta, potvrdili mi to aj rodičia, ktorí sa brodili v daždi a blate na miesto svätej omše na lúke vzdialenej niekoľko kilometrov od baziliky. Slovenská mládež putovala do Mariazellu na pozvanie rakúskych biskupov na Jugendwallfahrt v roku 2007. Slováci nechýbali ani tento rok na Púti muzikantov a spevákov, ktorá sa koná každé štyri roky a schádzajú sa tu profesionálni aj amatérski muzikanti Rakúska, susedných a iných stredoeurópskych krajín. Dychovka z obce Dolná Krupá vystupuje ako zástupca Slovenska.

Milou tradíciou sa stalo požehňavanie automobilov každú nedeľu a sviatok od mája do októbra pred školou v Mariazelli.

Jana Gregor (vpravo) so spolupútnikmi na krížovej ceste

Benediktín Magnus prináša sošku Panny Márie Mariazellu

Predvianočná nálada pred bazilikou

NAJVÄČŠÍ VISIACI ADVENTNÝ VENIEC NA SVETE

Do tohto malebného miesta v nádhernom horskom prostredí na severe Štajerska priamo na hranici s Dolným Rakúskom sa oplatí putovať v každom čase, avšak v predvianočnom období má Mariazell osobitné čaro. Miestni obyvatelia sa už o šiestej ráno vyberú do baziliky na roráty (z latinského rorate: „rosu dajte“ – ranné mariánske pobožnosti v advente). V domoch doslova učupených pod snehom, ktorého je tu každú zimu neúrekom, pripravujú podľa takmer 200-ročného receptu „Mariazeller Magenlikör“ (mariazellský žalúdočný likér) alebo peču „Mariazeller Lebkuchen“ (mariazellský medovník) podľa nezmeneného receptu z roku 1655 a potom ich predávajú v stánkoch rozostavaných pod najväčším visiacim adventným vencom na svete, ako hrdo hovoria. Anjelská pošta a päť metrov vysoká medovníková chalúpka z vyše tony pravého medovníkového cesta dotvárajú rozprávkovú atmosféru, živé jasle pripomínajú zmysel Vianoc. Mariazell pôsobí ako spomienka na minulosť, balzam na dušu, prestávka od rýchleho tempa, ktoré žijeme vo veľkomeste. ■

V sobotu 17. septembra 2011 o 12.00 hod. sa v Mariazelli uskutoční 3. ročník púte zo Slovenska, ktorá nadväzuje na historické púte medzi Bratislavou a Mariazellom. Svätú omšu bude celebrovať ThDr. Marián Červený, PhD. - farár Dómu sv. Martina v Bratislave.

*Použitá literatúra:
„Mariazeller Land“, Torismusverband Mariazell
www.basilika-mariazell.at*

Slávnostné otvorenie Life Ballu pred Radnicou vo Viedni detským orchestrom.
Copyright (c) Life Ball / Andreas Tischler

Helena Steiner

LIFE BALL 2010

V sobotu 17. júla 2010 sa uskutočnil vo viedenskom parlamente, na radnici a v divadle-Burgtheater LIFE BALL 2010. Ide o najväčšie charitatívne podujatie na svete, ktorého cieľom je boj proti AIDS a oslava života.

Life Ball bol zároveň aj úvodným podujatím Svetovej konferencie o AIDS, ktorá privítala takmer 30 000 účastníkov z celého sveta.

Výťažok z tejto akcie – niekoľko miliónov eur – sa aj tentoraz použil na boj proti smrteľnej chorobe AIDS.

Minuloročný Life Ball sa konal pod jednoduchým mottom „Zem“. Téma „Zem“ sa mala vyjadrovať nielen jednu zo základných podmienok života, ale predovšetkým synonymum medzinárodného spojenia ako spoločnej planéty všetkých národov. To demonštrovali medzinárodné detské ľudové kapely, ktoré si organizátor vybral a začlenil do otváracieho ceremoniálu na Radničnom námestí. Vytvoril tak United Children`s Orchestra, v ktorom vystúpili detské súbory s tradičnými hudobnými nástrojmi z rôznych krajín sveta: z Indie, Kambodže, Ruska, Južnej Afriky, z Ukrajiny a slovenský detský folklórny súbor Rozmarín z Viedne s fujarou a pastierskymi píšťalkami.

Na otvorení zaznela téma z Beethovenovej 9. symfónie v podaní unikátneho slovenského hudobného nástroja fujary, ku ktorej sa pridali pastierske píšťalky a ľudové nástroje z ostatných krajín.

Na charitatívnom koncerte sa zúčastnilo množstvo prominentov a významných hostí, boli medzi nimi bývalý americký prezident Bill Clinton, nórška princezná Mette Marit, rakúsky prezident Heinz Fischer, americké herečky Whoopi Goldberg, Nastassia Kinski, tenista Boris Becker, huslista David Garrett, speváčka Patti LaBelle, prezident medzinárodnej spoločnosti AIDS.

Poslaním 18. ročníka Life Ballu bolo poukázať na nebezpečenstvo AIDS, upozorniť na postavenie postihnutých, ktorí sú vylúčení zo spoločnosti, pretože okolie ich nechce s týmto ochorením akceptovať, a na potrebu uvedomiť si, že táto nevyliciteľná choroba zasiahla už celý svet, a to nielen dospelých, ale obeťami sú predovšetkým deti. ■

Deti z Rozmarínu po interview so známou moderátorkou ORF Claudiou Stöckl

Foto: Helena Steiner

PETER LIPA POKRSTIL NOVÉ CD LÍSTKAMI LIPOVÉHO ČAJU

24. november 2010, chladný deň neskorej jesene, keď dobre padne punč, varené víno, ale aj dúšok lipového čaju, bol dňom krstu CD Peter Lipa so záznamom koncertu v kúpeľnom meste Bad Ischl z roku 2008. CD s názvom Peter Lipa: Live in Bad Ischl popredný jazzman pokrstil originálne sušenými lístkami lipy potom keď nemecky hovoriacim divákom vo Viedni vysvetlil

Lipové lístky tentoraz určené nie na prípravu čaju...

Riaditeľka Slovenského inštitútu Dr. Viera Polakovičová a Peter Lipa krstia CD

význam svojho mena. Krstnou mamou sa stala hostiteľka, riaditeľka Slovenského inštitútu Dr. Viera Polakovičová.

Peter Lipa si zaspomínal na začiatky svojej umeleckej kariéry v dobe socializmu, keď počúval a sledoval vysielania ORF, a tak sa naučil po nemecky. Prvú LP-platňu vydal ako 40-ročný, poslal ju pánovi Polanskému do ORF a ten ju uviedol vo svojom programe. To bol splnený sen a bezhraničná radosť – za železnou oponou počuť svoj hlas! Za vydanie nového CD vďačí znova najlepšiemu priateľovi – z ORF, osobitne Herbertovi Uhlírovi, s ktorým spoločne organizoval Jazzové

večery v Bratislave. Herbert Uhlír sa vyznal prítomným, že sa cíti ako polovičný Slovák, tak často sa zdržiava v Bratislave.

Peter Lipa zaspieval po anglicko-slovensky dve skladby, na klavíri ho sprevádzal jeho syn Peter a gitarista Michal Šimko. Ešte pred Vianocami koncertuje vo Vancouvri a v Chicagu. Hoci na koncerty tohto popredného slovenského umelca to Viedňania do Bratislavy nemajú ďaleko, v budúcnosti sa chystá pripraviť jazzový večer aj vo Viedni. ■

Džezová legenda Peter Lipa

Fotografie: Jana Gregor

Pozorné publikum

Milé zlaté detičky,

ako prežívate lyžovačky a podobné zimné radovánky? Snehu nám táto zima veľa nedožičila, ale všetky dobré svahy v Rakúsku už zasnežujú, čiže riziko je takmer nulové a lyžovačka alebo snowboardovačka musia klapnúť. Keď si spomínam, aký lyžiarsky výstroj som mala asi tak osemročná, musím sa pousmiať. A to sme sa prehánali po takých svahoch, ako sa vy prehánate dnes, pričom tie svahy vôbec neboli také upravované ako dnes, samý bubon a skala, keď bol trochu odmäk...

Ale nechajme spomienky spomienkami... ešte sú aj iné zimné radovánky. Korčuľovanie, stávanie snehuliaka, guľovačka a odhrňanie snehu... Ó pardón, to mi nejako vykĺzlo, to je skôr pliaga ako radovánka. Spomínam si, ako nás mama budievala skoro ráno, keď napadol sneh a bolo treba odhrňať chodník. Nemali sme to veľmi radi. No vidíte, zase som sa zaspomínala. To bude asi tým, že človek je počas zimných mesiacov nejaký melancholický – viete vlastne, čo to znamená? Slovo melanchólia je odvodené z gréckeho pojmu melancholia (niečo také ako „čierna žlč“ – bíf) – označuje ťažkomyselnosť a smútok, ktorý ale nemá nejaký konkrétny dôvod. Tak myslíte, prosím vás, hneď, keď vás v zime pochyťí melanchólia, na to, že, sú tu ešte zimné radovánky...

a že iste zachvíľu zaklope na vaše dvere jar

Vaša Ina

Pred 135 rokmi zomrel Hans Christian Andersen (1805 – 1875), dánsky spisovateľ, na celom svete známy vynikajúci rozprávkar. Pripomeňme si jeho nádhernú rozprávku:

SNEHOVÁ KRÁĽOVNÁ

Kedysi dávno, keď bol diabol ešte veľmi mladý a namyslený, urobil si čarovné zrkadlo. Čokoľvek pekné sa odrazilo v jeho skle, hneď sa stalo škaredé a zlé a, naopak, všetko zlé sa stávalo pekným.

– Som teraz najmocnejší na svete! – tešil sa diabol. Lietal so svojím zrkadlom sem i tam a prinášal smútok a nešťastie.

– Len čo pozrieš do zrkadla, má ťa v moci moja kliatba. Svet zahalí čierna noc, taká je dnes moja moc! – tešil sa.

Až mu raz skrsla v hlave naozaj diabolská myšlienka.

– Zanesiem zrkadlo vysoko do neba, aby sa doň pozrel sám Boh. Schmatol zrkadlo a zamieril hore. Čím bol však vyššie, tým bolo zrkadlo ťažšie. Vypadlo mu z rúk a pri páde sa rozbilo na milión kúskov. Niektoré boli také veľké, že si ich ľudia vkladali do okenných rámov a sklá ukazovali zlý a krutý svet. Niektoré boli drobné – keď sa dostali do oka, človek videl namiesto dobra a šťastia len zlo a nešťastie. Niektoré boli ešte menšie – vrývali sa rovno do srdca a premenili ho na cencúľ ľadu.

Tu sa začína náš príbeh. V jednom z mnohých miest, na jednej z mnohých uličiek býval chlapec a dievčatko: Kay a Gerda. Neboli síce súrodenci, ale mali sa radi ako brat a sestra. Bývali v podkroví domov, ktoré boli spolu takmer spojené strechami. Ich rodičia pripevnili kvetináče na obe okná, takže ruže, ktoré v nich boli zasadené, tvorili záhradku. Deti sa hrali s ružovými pukmi a počúvali starkú, ktorá im raz porozprávala o Snehovej kráľovnej:

– Celá je z ľadu a inovati. Jej príchod zvestujú obrovské snehové vločky, ktoré pomaly padajú na zem. Niekedy nazrie do okien. Tie vtedy zamrzajú do čarovných vzorov. – Môže Snehová kráľovná vojsť dnu? – spýtala sa Gerda. – Radšej nech to neskúša! – povedal chlapec. – Posadil by som ju na rozohriatu pec a nič by z nej neostalo!

Ako sa pozná skutočná zima

+ 18°C	Obyvatelia Havaja si berú na noc dve prikrývky.
+ 10°C	Obyvatelia helsinských činžakov vypínajú kúrenie, Rusi pestujú kvety.
+ 2°C	Talianske autá sa nedajú naštartovať.
0°C	Mrzne destilovaná voda.
- 1°C	Dych sa stáva viditeľným. Rusi jedia zmrzlinu a popíjajú studené pivo.
- 4°C	Pes sa vám snaží vopchať do postele.
- 10°C	Francúzske autá prestávajú štartovať.
- 12°C	Politici začínajú hovoriť o bezdomovcoch.
- 15°C	Americké autá sa nedajú naštartovať.
- 18°C	Helsinskí nájomníci zapínajú kúrenie. Obyvatelia Havaja už zmrzli.
- 20°C	Dych sa stáva počuteľným.
- 24°C	Nemecké autá sa nedajú naštartovať.
- 29°C	Pes skúša vliezť vám pod pyžamo. Japonské autá prestávajú štartovať.
- 30°C	Žiadne normálne, ani ruské auto sa už nedá naštartovať.
- 39°C	Vriaca atmosféra v parlamente zamrzne. Rusi si zapínajú vrchné gombíky na košeli.
- 40°C	Auto sa vám snaží vopchať do postele.
- 50°C	Obyvatelia Helsínk zmrzli. Tulene opúšťajú Grónsko a sťahujú sa na juh.
- 70°C	Zamrzlo peklo. Univerzita v Kuznecku organizuje cezpoľný orientačný beh na zahriatie.
- 75°C	Mikuláš opúšťa polárny kruh.
- 120°C	Alkohol zamrzol. Rus je preto nahnevaný.
- 268°C	Hélium skvapalnelo.
- 273,15°C	Absolútna nula. Zastavuje sa pohyb elementárnych častíc. Rus, prežívajúci zamrznutú vodku, pripúšťa: „No, myslím, že je kosa.“

Večer, pred spánkom si Kay stal pred okno. Práve napadol prvý sneh. Biele vločky pomaly vírili vo vzduchu. Odrazu sa jedna z nich zachytila o okenný rám. Rástla a rástla, kým sa nepremenila na snehobielu paniu.

- Snehová kráľovná... - šepol chlapec. Zdalo sa mu, že veľký vták preletel popri okne. Žena sa stratila.

Prešla zima, prišla jar a po nej leto. Raz, keď hodiny na veži odbili piatu, chlapec zvolal: - Ach, čosi ma bodlo do srdca! A teraz mi čosi padlo do oka!

- Boli to úlomky diablovho zrkadla. Všetko, čo bolo dobré, sa mu zrazu zdalo hlúpe a smiešne, a to čo bolo zlé, ho privádzalo do nadšenia. - Aké hrozné sú tieto ruže! - vravel. - A ty si odporne dievčisko! - zvriskol na Gerdu. Posmieval sa starkej a už si nechcel prezerat' albumy s obrázkami. Čítal veľa múdrych kníh a na všetko mal rýchlu odpoveď. Čoraz zriedkavejšie sa hral s Gerdou a keď prišla zima, behal s chlapcami po mestských uliciach. V jeden mrazivý deň príbehol na veľkú plošinu, kde si najodvážnejšie deti priviazali sánky k veľkým saniam dospelých. V tom Kay zbadal nádherné biele sane, ktoré viedol svalnatý kočiš. Sedela v nich žena zababušená v kožušinách. Biely záprah uháňa do diaľav. O krátky čas opustil hranice mesta. Kay sa trochu naľakal. Pokúšal sa odriekať modlitbu, ale nedokázal si spomenúť na jej slová. Dookola vírili mäkučké snehové vločky a kočiš poháňal svoje soby. Napokon sane zastali a chlapec jasne uvidel paniu, čo sa v nich viezla.

- Snehová kráľovná... - šepol.

Pobozkala ho na čelo a Kayovi prestalo byť zima. Potom ho pobozkala ešte raz a vtedy zabudol na Gerdu, starkú, na ruže aj na domov.- Nepobozkám ťa tretí raz, lebo by si mohol umrieť! - povedala. Vzala ho do saní, zababušila do kožušín a uháňali rovno do tmavej noci. Vietor zavýjal po stopách jej saní. Kočiš šibol bičom a ľudia si mysleli, že to praská mráz. Dych bielych saní sa premenil na ťažké zimné mraky. Zatiaľ dievčatko sklúčene očakávalo Kayov návrat. Keď prešli týždne a on sa stále nevracal, dospelí vraveli, že sa musel utopiť v rieke. Gerda sa rozhodla ísť ho hľadať.

Bola skorá jar. Rieka sa vyliala z brehov. - Videla si Kaya? - spýtala sa Gerda. - Ak mi ho vrátiš, dám ti nové topánočky. A hodila ich do vody. Ale rieka nechcela tento dar. Veď dievčatku nemohla pomôcť. Gerda si však pomyslela, že hodila topánky veľmi blízko brehu. Preto vošla do loďky, ktorá bola priviazaná neďaleko a odtláčala topánky ďalej. Loďka sa zachvela a začala plávať s prúdom. Naľakaná Gerda plakala, ale nik ju nepočul. Kým prišla k brehu, prešlo veľa hodín. Keď vystúpila na breh, ocitla sa v krásnej záhrade. Patrila istej starej žene, ktorá sa pri pohľade na Gerdu veľmi potešila.

Dievčatko jej porozprávalo svoj príbeh. Starenka jej začala česať vlasy a pri každom potiahnutí hrebeňom Gerda zabúdala na Kaya. Žena totiž vedela čarovať. Vošla do záhrady a začarovala všetky ružové kríky pod zem. Nechcela, aby čokoľvek pripomínalo dievčatku minulosť. Zabudla však odstrániť ružu, ktorú mala namaľovanú na svojom klobúku a raz, keď sa na ňu Gerda zadívala, spomenula si na všetko. Rozbehla sa do záhrady a začala plakať. Slzy jej padali na zem na mieste, kde kedysi rástli ruže, a kúzlo zapôsobilo.

- Neplač, Kay neumrel! - utešovali dievča ružové kvety. - Boli sme pod zemou, kde sú všetci mŕtvi a nevideli sme ho. Gerda opustila čarovnú záhradu.

Za bránkou uvidela, že už je jeseň. Kráčala a kráčala, až prišla zima. Premrznuté dievčatko si sadlo do snehu oddýchnuť si. Popri nej preletela veľká vrana. – Krrá, krrá! Dobrrý, dobrrý – povedala, lebo trochu vedela ľudskú reč. Gerda je porozprávala o sebe. – Verru, verru, – zakrákala vrana. – Azda mám dobrrú novinu. Azda som videla tvojho Kaya. Azda sa rraz stane krráľom. Neďaleko odtiaľto je zámok krrásnej princeznej. Nedávno sa rozhodla vydať, ale pod podmienkou, že sa nájde mládenec, ktorý by bol taký múdrry ako ona. A ona je veľmi múdrra. Prichádzali princovia a učenci, ale všetci pôsobili pri nej ako hlupáci. Napokon sa našiel chudobný mládenec, ktorý nestratil rreč pri pohľade na nádherru paláca. Rozprával sa s princeznou ako rrovný s rrovným: o literatúrre aj hudbe, o matematike aj planétach. – To je iste Kay! Je veľmi múdrry.

Vrana zaviedla Gerdu až k spálni kráľovského páru. – To je Kay! – Zvolalo dievča, keď uvidelo tmavé princove kučery. Ale keď sa mládenec obrátil, uvidela, že sa mýlila. Nebol to Kay.

Princ s princeznou boli veľmi milí. Pozorne si vypočuli Gerdino rozprávanie. Potom jej dali teplé topánky, kabát, rukávnik a zlatý koč. Dievča sa vybralo na ďalšiu cestu.

– Prrr! Prrr! – ozvali sa strašné výkriky, keď nádherný koč trielil cez les. Obstali ho zbojníci. Ich vodkyňou bola tučná žena, ktorá by bola Gerdu zabila, keby jej roztopašná dcéra nebola zrazu zvolala. – Nechaj ju! Je taká pekná! Bude mojou priateľkou a keď ma bude nudiť, zabijem ju sama. Gerda sa bála malej zbojníčky, ktorá sa ustavične hrala s ostrým nožom, ale porozprávala jej svoj príbeh. Počuli ju holuby, čo driemali pod strechou zbojníckeho zámku a jeden z nich povedal: – Vrkú, vrkú. Videl som Kaya. Bol v saniach Snehovej kráľovnej. Zbojníčka, ktorá ešte nikdy nepočula takéto vzrušujúce rozprávanie, sa rozhodla Gerde pomôcť. – Dám ti svojho soba a trochu zásob, – povedala – ale nedám... nedám ti rukávnik. Priveľmi sa mi páči. Za to dostaneš rukavice mojej matky. A vychystala Gerdu na ďalšiu cestu. Sob uháňal ako na krídlach. Zastal až pred Laponkinou chalúpkou. Gerde v nej bolo tak horúco, že si hned' stiahla topánky, kabát a rukavice. – Poznáš cestu do paláca Snehovej kráľovnej? – spýtala sa soba. Zviera prikývlo. – Zavezieš dievčatko na hranice panstva tej panej! Ďalej si bude musieť poradiť sama. Gerda vyskočila na sobí chrbát a zamierila na sever. Bola už ďaleko od Laponkinho domčeka, keď si uvedomila, že zabudla na teplé topánky, kabát a rukavice.

Sob ju nechal pri kríku obsypanom červenými plodmi. Dievčatko vykročilo. – Huu, huu, – hučali okolo nej veľké snehové vločky. Dostávali prekvapujúci tvar, ale Gerda opakovala slová modlitby a odvážne kráčala po ľadových chodbách. V najväčšej sieni, kde na krištáľovom tróne zvyčajne sedávala Snehová kráľovná, keď bola práve doma, našla Kaya. Pokúšal sa z kúskov ľadu zložiť slovo VEČNOSŤ. Keby sa mu to podarilo, stal by sa pánom celého sveta. – Drahý Kay! – zvolala Gerda a hodila sa chlapcovi okolo krku. Ale on na ňu pozrel prázdny pohľadom. Tak zaplakala, až sa jej horúce slzy dostali do jeho srdca, a to sa začalo roztápať. – Gerda... – šepol Kay so slzami v očiach. Keď plakal, vyplavil sa mu úlomok zrkadla z oka a kúsky ľadu začali od radosti tancovať. Samy sa uložili do slova VEČNOSŤ.

Teraz Snehová kráľovná nemohla urobiť deťom nič zlé. Kay bol mocnejší ako ona. Chlapec a dievčatko sa chytili za ruky a vyšli z bieleho paláca. Vrátili sa domov, kde ich privítala starká – oveľa staršia ako vtedy, keď ju opustili. Kay a Gerda pozreli na kvitnúce ruže a pozreli si do očí. Aj oni boli starší, ale nikdy nezabudli na svoje detstvo. ■

PERLIČKY ZO SLOVENSKEHO JAZYKA

Ako nám pred očami miznú slová a sú nahradzované novými. Používajú sa v starých pôvodných formách alebo v nových, často aj nesprávnych...

PROZATÉR verzus PROZAIK

Význam slova „prozatér“ v Slovníku slovenského jazyka:

prozatér, -a, mn. č. -i, muž. r., lit.
prozaik: Nie je pravda, že by Timrava bola nejaký prozatér natus. (A. Mat.);

prozatérka, -y, -rok, žen. r.;

prozatérsky, príd. m.: p-e umenie, p. talent, p-a technika; p-a metóda (Karv.)

CORPORATE verzus KORPORÁTNY verzus KORPORATÍVNY

Na stránke <http://centrumturizmu.sk/2010/08/korporatny-wellness-program/>
Korporátne wellness programy sú veľmi citlivou témou, pretože, ak majú byť úspešné a priniesť žiadané výsledky, musia byť nastavené veľmi

presne pre každého zamestnanca, alebo pre oddelenie v podniku.

Na stránke <http://www.cvtisr.sk/itlib/itlib093/ondriasova.htm>
Corporate identity (ďalej CI) je medzinárodne platné označenie „súboru významov, pomocou ktorých sa organizácia chce prezentovať okoliu a ktoré umožňujú ľuďom opísať ju, zapamätať si ju a vytvoriť si s ňou vzťah“ (Melewar, Navalekar 2002). Zjednodušene povedané – ide o fyzickú manifestáciu obchodnej značky. Podľa niektorých odborníkov pod CI patrí korporatívny dizajn, komunikácia a správanie, iní zase k CI zaraďujú aj kultúru, trhové podmienky, stratégie, produkty a služby organizácie.

Slovenský slovník cudzích slov - výsledky hľadania:
korporatívny
spoločný, hromadný; stavovský

...a takto sa rakúske detičky pokúšajú zvládnuť slovenčinu

Pribúda čoraz viac záujemcov o výučbu slovenčiny ako cudzieho jazyka, z čoho sa samozrejme tešíme a nad prvými chybičkami rakúskych detí sa neraz musíme aj pousmiať. Všetkým, ktorí zvládajú neľahké úskalia slovenského jazyka želáme veľa úspechov.

ZIMA

Zima je môj najradšej ročný obdobie. Zima je od dvadsadprvého decembra do dvadsadprvého februari. Má tri mesiace. Sú december, január a február. Zima je medzi jeseňu a jára. Je najchladnejší ročný obdobie. Počasie je veľmi chladno. Občas je oblačno a hmlisto. Mám rada keď sneží vonku. Deti môžu budovať snehuliak. Môže lyžovať, sankovať a spazirovať v snehu.

Typické potraviny v zime sú čaj, káva, kakao, koláč a koláčiki. Vianočka je typický, vianočný koláč.

Na sestého decembra je sviatok pre Svätého Mikuláša. Svätý Mikuláš dá jablko a orechy a dobré deti. Nedaj nič a zlé deti.

Ženy a muži pijú horúcu vínu a likér (Punsch?).

Vianoce je najkrajší čas v roki. Štedrý večer je na dvadsadštyriho decembri. Študenti má prázdniny. Stretnúme s našou rodinou. Dám darčeky a naši

prítelia a rodiny. Každá rodina má jeden vianočný stromček v izbe. Rodina spieva vianočné piesne pri vianočnom stromčeku. Na jaslíčku (Krippe?) leží Ježiško a stoja Maria a Jozef. Pri jaslíčku sú pastieri, jeden vól, jeden somár a Traja Králi. Veľa ľudí ideme do kostolí. Potom veľa ľudí ideme do cintorín a zažajú kandelu pre neživotné ľudí. Každý pozdraví každý veselý Vianoce´.

Na tridsadprvého decembra je Silvester. O dvanástej vo večer končí starý rok a zača nový rok. Je ohňostroj. Veľa ľudí oslávia. Pituju šumivé víno. Nespia nič celú noc. Šťastné symboly sú podkova, ďatelina a ošípaná. Každý pozdraví každý `pekný, šťastný nový rok´.

Na šestého januára je sviatok pre Traja Králi. Deti ako Traja Králi idú od dom do dom a spievajú pre ľudí a zbierajú pre chudobnú ľudí.

-Red-

Viedenská univerzita si vychová učiteľov slovenčiny

Viedenská univerzita si bude vychovávať učiteľov slovenčiny. Od 1. októbra im schválil senát výučbu slovenčiny aj ako pedagogickú aprobáciu na Inštitúte slavistiky. „Je to veľký krok dopredu, kolegovia za to dlho bojovali,“ vyhlásila pre agentúru SITA jedna z pedagogičiek Olga Škvareninová. Ako odbor je slovenský jazyk obľúbený, v uplynulom akademickom roku ho študovalo 64 poslucháčov. Slovenské veľvyslanectvo v Rakúsku by chcelo rozšíriť výučbu aj o odbor tlmočníctva.

Odbor slovenčina vyštudovalo už celkovo deväť študentov, z toho dvaja Rakúšania, zvyšok Slovenky a čiastočne manželky Rakúšanov. „Všetci písali diplomovú prácu v nemčine okrem jednej študentky, ktorá ju napísala po slovensky. Tento študijný rok očakávame ešte tri absolventky podľa starého diplomového plánu, prvú absolventku podľa nového masterského študijného plánu, a dokonca prvú absolventku doktorandského štúdia slovenčiny,“ povedal pre SITA ďalší z pedagógov Stefan Michael Newerkla. Ako prvá absolventka odboru promovala v roku 2007 viedenská učiteľka slovenčiny a autorka učebnice slovenčiny pre nemecky hovoriacich Yvonne Tomenendal-Wollner.

Na Viedenskej univerzite sa slovakistike venuje päť pedagógov. Slovenčinu tu možno študovať v rámci bakalárskeho, magisterského i doktorandského stupňa. „V mojich kurzoch sú poslucháči zo Slovenska, Rakúska, Čiech, Poľska, Ukrajiny, Nemecka, Srbska, Talianska. Najviac mám Slovákov, ale to hovorím len za svoje kurzy,“ povedala pre SITA O. Škvareninová.

Prvýkrát sa slovakistika začala na Viedenskej univerzite učiť v rámci bohemistiky už v roku 1775. Po zriadení Inštitútu slavistiky Viedenskej univerzity v roku 1849 ďalej slovakistika patrila pod bohemistiku, od roku 1932 sa konajú na inštitúte pravidelné kurzy slovenčiny, od roku 1956 aj prednášky o slovenskej literatúre. V roku 1974 zriadili slovenský lektorát, prvými lektormi boli Karol Rajnoch a Mária Feichtner, prvou hosťujúcou lektorkou zo Slovenska Jana Pekarovičová z Univerzity Komenského v roku 1990. Od roku 2002 sa slovenčina dá študovať ako päťročný odbor, od roku 2008 existuje na Inštitúte slavistiky Viedenskej univerzity.

zdroj: Sme.sk

Iveta Gregor

SPIEVANKA A ZA

Známe umelecké duo Spievanku (Mária Podhradská) a Zahrajka (Richard Čanáky) pozná hádam každá mamička alebo otecko malých detí. Slovenské Uspávanky v ich interpretácii kupujú rodičia už pre svoje bábätká. Mária Podhradská a Richard Čanáky naspievali niekoľko albumov detských rytmických a melodických pesničiek, priam nákazlivých na spievanie, a to nielen pre deti. Oživilo staré známe slovenské detské pesničky, ktoré sme už pozabudli, a doplnili ich novými veselými rytmickými detskými piesňami.

„Spievanka a Zahrajko sú zakaždým synonymom dobrej nálady, spevu, hry a tanca. Ani tentoraz nesklamali“

Najmä pre rodičov žijúcich v zahraničí, ktorí chcú podporovať rozvoj slovenčiny u svojich detí, je spievanie slovenských piesní nevyhnutnou pomôckou. Piesne pomáhajú osvojiť si jazyk so správnou melódiou a rytmikou.

V rámci pravidelných stretnutí slovenských mamičiek a oteckov s deťmi v rakúsko-slovenskom kultúrnom spolku

na Otto-Bauer-Gasse spievame a počúvame práve ich pesničky a pre naše deti vo Viedni sú Spievanka a Zahrajko súčasťou ich života. Preto sme sa rozhodli pozvať ich osobne k nám, aby si s našimi detičkami zaspievali naživo. Viacerí ich poznali aj z najnovšieho DVD Spievankovo, ktoré pre niektoré deti patrí k neodmysliteľným rituálom.

Priestory doslova praskali, každé dieťa chcelo vidieť Spievanku a Zahrajku na vlastné oči, počuť na vlastné uši. A nezostali sklamané. Spievanka vo chvíli strhla takmer všetky deti. Spolupracovali pri speve do mikrofónu, ale aj pri tancovaní a pohybových cvičeniach.

HRAJKO VO VIEDNI

V plnom rytme

Spolkové priestory praskali vo švíkoch

Tancovali deti i mamičky

Spievanka a Zahrajko prišli z ďalekej krajiny Spievankova, kde sa stále spieva, až k nám do Viedne. S ťažkým kufrom plným záhadných vecí, ako ovocie a zelenina, ktoré sa nedajú jesť, ale hrkajú a robia muziku. Nájdu sa v ňom aj Rafael Stonožka alebo spievajúci had.

Umelecké duo Podhradská a Čanáky nie sú len speváci. Sú to dobrí herci, zabávači a pedagógovia a vidno, že ich práca baví a prináša im potešenie.

Rodičia s deťmi odchádzali domov plní dojmov a zážitkov a každý si mohol zakúpiť CD s ich pesničkami, aby si doma mohli ďalej spievať ich pesničky a mať dobrú náladu. ■

Ahoj od Spievanky a Zahrajka!

Cecília Kersch

PRÁZDNINOVÉ NÁVRATY

Zažil to už každý z nás. Túžbu vrátiť sa znova po nejakom čase na miesto, kde sme kedysi žili, ktoré sme kedysi navštívili. Radi sa vraciame tam, kde nám bolo dobre. Niekedy kvôli miestu samému, inokedy kvôli ľuďom, ktorých sme tam stretli, s ktorými sme sa zoznámili.

Takmer do roka a do dňa sa skupinka detí zo Školského spolku Sova vrátila do Tatier – do penziónu Erika v Tatranskej Lesnej. Na týždeň sa tak „vystaňovali“ z obyčajného, monotónneho školského života a veľkonočné prázdniny (28. marec – 2. apríl) prežili v kontakte s prírodou a s kamarátmi zo SOVY.

Fotografie: Cecília Kersch

K Reinerovej chate sme sa dostali až na druhý pokus. Keďže turistický chodník medzi Bílikovou chatou a Studenovodskými vodopádmi bol príliš zľadovatený a šmyklavý, museli sme sa vrátiť na Hrebienok a použiť turistickú trasu pre vozíčkarov. Pred chatou pózujú Jasminka, Valika, Jacqueline, Laura, Marko a Thomas (zľava)

Už tradične môžu návštevníci Tatier v tomto období vidieť aj symboly Veľkej noci – obrovské veľkonočné vajička zo snehu. Aj keď slniečko už pomaly roztápalo bielu pokrývku naokolo, takú haldu snehu predsa len tak jednoducho nezdoľá. A tak sme sa mohli potešiť pohľadom hneď na niekoľko vajičok.

Chodníkom od Reinerovej chaty k Obrovskému vodopádu sme mnohí kráčali v turisticko-tanečnom rytme krok–šmyk–krok. Vpredu Jakob, Philip, Martinka, Natalia, Nadia.

Pekné prostredie v blízkosti penziónu Erika s ihriskom, jazierkom, preliezačkami i takýmto krásnym altánkom s ohniskom vyvoláva chuť vrátiť sa sem opäť niekedy v lete. Na obrázku Katrin a Katarína.

Malá výtvarníčka Jasminka nad spoločnou prácou mladších detí, ktoré prekresľovali a skladali mozaiku ilustrácie Ľudovíta Fullu. Poznámka: Veríme, že sa nám tieto dielka podarí vystaviť v RSKS.

Už druhý rok sme navštívili Základnú umeleckú školu v Poprade. Pracovali sme na spoločnom diele. Každý z nás dostal do ruky jednu časť z rozstrihanej ilustrácie nejakého výtvarného diela a mal za úlohu prekresliť to na niekoľkonásobne väčšiu plochu. Nikto netušil, čo z toho bude... A nakoniec? Takmer dokonalá reprodukcia diela Gustava Klimta. Nad svojimi prácami vidíme Katarínu a Nadiu.

Stretnutia v izbách – zábava, rozhovory a šepoty dlho do noci, žolíky, spev pesničiek, pocity voľnosti, dobrodružstva, romantiky – možno nakoniec práve v tom tkvie tajomstvo prázdninového času.

Martinka a Nadia pri nácviaku tanečnej choreografie. Škoda len, že nám ju aj nezatancovali. Snáď nabudúce ...

Večerné zábavné programy a hry patrili k obľúbeným činnostiam v tábore.

V Múzeu Tatranského národného parku v Tatranskej Lomnici. Adam, Paul a diviacia rodinka.

Max a Katka
– pár akordov a pesnička na dobrú noc...

Skalnaté Pleso, kde sme sa mohli pokochať pohľadom na končiare i do tatranských dolín.

Vážené redakcie
slovenských médií,
Matice slovenské,
sekretariáty slovenských
spolkov
a združení SVET

ZASADAL VÝBOR MATICE SLOVENSKEJ

Po Valnom zhromaždení Matice slovenskej (MS) 19.-20. novembra 2010 v Martine sa 11. decembra 2010 stretol v Martine na prvom rokovaní v 8. volebnom období novozvolený Výbor MS (predseda MS + 38 členov). Novozvolený predseda MS Ing. Marián Tkáč, PhD., prevzal štafetu vedenia MS od bývalého predsedu MS v r. 1990-2010 Ing. Jozefa Markuša, DrSc. Výbor si na návrh predsedu zvolil odborné komisie pre novelu Stanov MS, nový program MS do roku 2013, významné celoslovenské podujatia na Slovensku, ako i II. európsky kongres Matíc slovanských národov v r. 2011. Súčasne prerokoval viac aktuálnych otázok súvisiacich s najbližšími úlohami Matice. Vznikla komisia na riešenie problémov súvisiacich s matičnými i nematičnými subjektmi a ich aktivitami v PDSI, ktoré získali najmä v ostatnom čase mediálny ohlas. Predseda M. Tkáč menoval za správcu MS doterajšieho správcu MS Jána Eštoka. Výbor MS si bude voliť nové predsedníctvo MS v januári 2011. Výbor súčasne prijal vyhlásenie k novému smerovaniu MS, ako i pomníkovej a pamätníkovej politike štátnych a samosprávnych orgánov v Bratislave i na celom území Slovenska v r. 2011 a. n. Bližšie k vyhláseniu MS na www.matica.sk.

*Ing. Marián Tkáč, PhD., v.r.
predseda Matice slovenskej*

NA FAŠÍRKY MI NESIAHAJ

**„Ani komédia, ani dráma,
ani tragédia, ani muzikál, ale
rozhovory. To je to najbežnejšie,
s čím sa v živote stretávame.
Potreba rozprávať sa s niekým.
Vymieňať si názory. Alebo sa
iba utvrdzovať vo vlastnom
presvedčení. Alebo mudrovať v
presvedčení, že pred nami na to
ešte nikto neprišiel.“**

Milan Lasica

Večer na začiatku leta patrilo vo Viedni opäť slovenskému divadlu. Ako hovorí autor hry Milan Lasica – vlastne rozhovoru. Odohráva sa medzi dvomi mužmi, ktorí prišli do veku, keď je o čom hovoriť, je sa k čomu vracáť aj do minulosti. Keď je kopa dôvodov nechápať dnešnú dobu a lamentovať nad životom, ale zároveň aj kopa dôvodov, vážiť si človeka, ktorý vás počúva...

Dialóg Milana Kňazka a Milana Lasicu je nevysloveným pokračovaním dialógov Lasicu s Julom Satinským. Spoznali sme známe zvraty a vety, ktoré medzitým zľudoveli. Július Satinský tu bol všadeprítomný, aj ako spoluautor dialógu Telefón. A keď sa k tomu pridá spomienka na Jara Filipa – je trojica Lasica-Satinský-Filip úplná.

Chytila ma taká nedefinovateľná clivota... clivota za tým, čo bolo, možno aj nad tým, čo nás ešte čaká, a keď zaznela melódia Jara Filipa, do očí sa mi tlačili slzy. Možno nad jeho skorým odchodom, nad skorým odchodom Jula Satinského

a iných, ktorí ovplyvnili slovenskú kultúru mojej a nielen mojej generácie.

Milan Lasica: „Tá inšpirácia je možno náhodná, využil som to a povedal si, že by nebolo zlé trochu sa vrátiť do minulosti, do čias divadla, ktoré som robil s Júliusom Satinským. Samozrejme, tento partner, Milan Kňazko, nechce nahrádzať Júliusa Satinského a ani z mojej strany to nie je pokus o vytvorenie takejto dvojice, ale je to skôr pokus o návrat k vlastnému autorskému divadlu a k témam, ktoré sa dajú uplatniť v rozhovoroch, ako znie podtitul tejto hry.“

Hra mala premiéru 5. decembra 2009 na doskách Divadla L+S a otázka „Čo robíš, ako sa máš?“ odpoveď „Zaváram čerešne“ opäť rozosmiali divadelné publikum. Pri mojej následnej rešerši na internete som si istá, že ešte sa na tom budú smiať ďalšie a ďalšie generácie, „vygúglite si“ napríklad <http://www.youtube.com/watch?v=j6GS8WafZQg>. Dobrú zábavu! ■

Ingrid Konrad

Použitie prameň:

<http://www.studios.sk>

<http://dnes.atlas.sk/kultura/divadlo>

VYŠLA HVIEZDA NAD BETLEHEMOM ALEBO SLOVENSKÉ VIANOCE

Theater Brett vo Viedni patril zimnú novembrovú nedeľu slovenskému adventu a Vianociam. „Koľko dolín prejdeš, tolko verzií betlehemcov nájdeš,“ hovoria tvorcovia divadelného predstavenia – členovia bratislavského Divadla LUDUS. Veľa zvykov a obyčají vychádza z jedného prameňa – z biblie. Biblické príbehy sa dostali z kostolov a spred oltárov na naves, do rodín, medzi deti. Získali ľudový charakter.

Inscenácia Divadla LUDUS Vyšla hviezda nad Betlehemom je inšpirovaná

vianočnými hrami tradičného ľudového divadla, ako sú chodenie s Betlehemom, betlehemska hra, vianočná pastierska hra, chodenie s hviezdou alebo hra trojkráľová. Vo Viedni odzneli koledy a piesne, ktoré slovenským deťom priblížili čaro a atmosféru slovenských Vianoc. V stretnutí drevených bábok a živých hercov na javisku spočíva emotívna sila divadla LUDUS a aj v tomto prípade sa preniesla na divákov.

V postavách krásnych drevených bábok sa v divadelnej hre objavili pastier, dobrý a zlý anjel, Herodes, traja kráľi Gašpar, Baltazar a Melichar a aj Jozef a Mária s malým Ježiškom v jasličkách.

Po predstavení deti i rodičov predvianočne doladil detský folklórny súbor Hviezdička z Hriňovej pod vedením Mag. Milana Obrtala. ■

LUDUS z latinského ludus: hra, škola, ihrisko

Hra ako základné umelecko-pedagogické východisko
Hra ako krídla slobodného človeka
Hra ako krídla fantázie
Hra oslobodzujúca od všednosti, konvencie a nepravdy

Hra ako kľúč k svetu a životu
Hra ako prapodstata umeleckého prejavu a tvorby vôbec

Bratislavské Divadlo LUDUS vzniklo v roku 1970 na neprofesionálnej báze a takto pôsobilo až do roku 1990. Ich projekty pre deti a mládež, napríklad Brechtova Malomeštiakova svadba alebo spracovanie Ajtmatovovej hry Biela loď, patrili do kultúrnej ponuky Bratislavy a nie je to inak ani dnes, keď divadlo patrí medzi profesionálne scény, a to od roku 1991. Do repertoáru si zaradili hry Svadobčania z Eiffelovky (1996) od francúzskeho autora Jeana Cocteaua alebo Lov na krysy (2000) od Rakúšana Petra Turriniho. ■

HĽADÁ SA MIKULÁŠ

Rovnomenné divadelné predstavenie prispelo k výbornej atmosfére Mikuláša 2010, ktorého pravidelne spoločne pozývajú obidva spolky, Rakúsko-slovenský kultúrny spolok a školský spolok Sova, aby sa našim deťom prihovril po slovensky.

Vďaka výbornému hereckému výkonu hercov z Divadla Jozefa Gregora Tajovského zo Zvolena sa Mikuláš nakoniec aj našiel a tešilo sa tomu nielen do deväťdesiat detí, ktoré sa zišli v Theater Brett vo Viedni, ale aj ich rodičia. ■

Babyklub

Kto u nás už dávno nebol, nevie. Kto nás pravidelne navštevuje, vie. Spolkové priestory na Otto-Bauer-Gasse sa odievajú do nového šatu. Maľujeme, natierame, meníme nábytok a chystáme sa obnoviť aj parketovú podlahu. Tešíme sa z tohto nového vývoja a veľa pre to aj robíme, aby sa všetci u nás cítili fajn. Zasadujeme sa aj za vymaľovanie vstupu do domu – dajte sa prekvapiť.

Ďakujem všetkým, ktorí v rámci svojho voľného času nezištne pomohli a ešte pomôžu. Je to povzbudivé a inšpiratívne aj pre slovenskú kultúru vo Viedni, pretože kultúra je aj o ľuďoch.

Ingrid Konrad

MILÍ ČLENOVIA A PRIATELIA RAKÚSKO-SLOVENSKEHO KULTÚRNEHO SPOLKU,

Ďakujeme za vašu priazeň a dovoľujeme si vám pripomenúť, že aj aj vďaka vašej podpore môže časopis vychádzať, či už formou členského alebo dobrovoľného príspevku, podporte naše aktivity, aby ste aj v budúcnosti našli náš časopis vo vašej schránke.

ĎAKUJEME!

Riadny člen: ..... 1 rok / € 23,-
2 roky / € 42,-
Študent: ..... 1 rok / € 7,-
2 roky / € 12,-
Podporujúci člen: ..... 1 rok / € 50,-

PSK 60000 Kontonummer 92040212

www.slovaci.at

Zmena programu vyhradená!
Programmänderungen vorbehalten!

IMPRESSUM

Pohlady, redakcia:

adresa, telefón a fax ako pri vydavateľovi.

Vydavateľ: Rakúsko-slovenský kultúrny spolok -

Österreichisch-slowakischer Kulturverein

Otto-Bauer-Gasse 23/11, 1060 Wien,

Tel.: 00431/596 13 15, Fax: 00431/595 57 99

Šéfredaktorka: Ingrid Konrad

Redakčná rada: Zuzana Lettner, Vlado Mlynár, Jozef

Macura, Martina Víglašská Jana Gregor, Ingrid Žalneva

Lektorka: Marta Bábiková

Grafická úprava: Gabriel Štrba

Články podpísané menom alebo skratkou autora nemusia vyjadrovať mienku redakcie.

Redakcia si vyhradzuje právo príspevkov krátiť a upravovať.

Tlač: Tlačiareň Dóša, s.r.o. Bratislava

Tento časopis vychádza vďaka finančnej podpore Úradu rakúskeho spolkového kancelára.

Die Herausgabe dieser Zeitschrift wird vom Bundeskanzleramt der Österreichischen Republik finanziert.

Fitness Urlaub im 4* Wellness Hotel Patince in der Slowakei www.wellnesspatince.sk
03. - 07.05.2011 zum Preis von € 469,-

im Preis inkludiert:

- Busfahrt von Wien nach Patince und zurück
- Unterbringung im 4* Wellness Hotel Patince mit Vollpension im DZ
- Fitnessprogramm und Betreuung vor Ort
- Besuch des Thermalbades, der Saunawelten und des Fitnessraums

Einzelzimmerzuschlag: € 69,-

Anmeldungen sind ab sofort bis spätestens 1. April 2011 möglich.

Anzahlung bei Anmeldung: € 200,-

Anmeldung und Information:

Zuzana Klembarova

Handy: +43 (0) 699 1065 3437

Email: klembar@gmx.at

Web: www.fitandmove.net

Bankverbindung: UniCredit Bank Austria AG
Bankleitzahl: 12000
Kontonummer: 50599287100

FIT & MOVE

Training, Massage, Entspannung

FIT & MOVE

Training, Massage, Entspannung

Fitness Urlaub
in der Slowakei

03. - 07.05.2011
Wellness Hotel Patince****

€ 469,-

(all inclusive)

Die ausgebildete Trainerin mit langjähriger didaktischen Erfahrung bietet Slowakisch-Unterricht für Anfänger und Fortgeschrittene an.

Info: Tel. 01/5961315 oder 0650/4588549

Milí priatelia!

Kultúrne podujatia Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku a Slovenského školského spolku Sova sa u vás stretávajú s veľkou odozvou. Ich bohatá návštevnosť nás inšpiruje. Aj my ideme s dobou a naše **pozvánky budete dostávať internetovou poštou**. Ak máte naďalej o naše podujatia záujem, pošlite nám svoju mailovú adresu na: rsks@slovaci.at.

Ak nemáte mailovú adresu a trváte na posielaní pozvánok poštou, prosíme, aby ste nám to oznámili osobne, telefonicky alebo keď nás nezastihnete, nechajte nám odkaz na našom odkazovači.

Ďakujeme Vám za pochopenie a tešíme sa na stretnutie s Vami na našich ďalších podujatiach.

Výbor Rakúsko-slovenského kultúrneho spolku vo Viedni

POZNÁTE HISTÓRIU MESTA, V KTOROM ŽIJETE?

Chceli by ste svojim priateľom a známym ukázať Viedeň? Chceli by ste darovať prehliadku mesta? Ak máte záujem o prechádzky po imperiálnej Viedni, zastrčených dvoroch a uličkách, či prehliadku zámku Schönbrunn s odborným výkladom v slovenčine, češtine alebo nemčine, ozvite sa!

Kontakt: Ing. Jana Gregor - certifikovaná viedenská sprievodkyňa
T 0676/9713113 E-mail: j.gregor@rogler.com

REDAKČNÁ UZÁVIERKA DVOJČÍSLA 1/2011 JE 30. 6. 2011

Sekretariát RSKS

Otto Bauer Gasse 23/11, 1060 Wien

Úradné hodiny: utorok: 09.00 – 10.30

štvrtok: 18.00 – 19.30

T 0043(0)1/596 13 15

F 0043(0)1/595 57 99

rsks@slovaci.at, sova@slovaci.at

Rímskokatolícke bohoslužby v slovenskom jazyku

Každú nedeľu a vo sviatok o 18.00 hod.

Pfarre an der Muttergotteskirche,

Jacquingasse 53, 1030 Wien

Bei Nichtzustellung bitte zurück an ÖSKV,
A-1060 Wien, Otto Bauer Gasse 23/11.

Österreichische Post AG,

Info. Mail Entgelt barbezahlt

INZERCIA/ ANZEIGEN

pre členov a dobrovoľných prispievateľov zdarma/ für die

Vereinsmitglieder und Förderer kostenlos. Ceny/ Preise:

do 50 slov bez obrázku/ bis 50 Wörter ohne Bild € 5,-

do 50 slov s obrázkom/ bis 50 Wörter mit Bild € 7,-

S obrázkom alebo bez obrázku/ mit oder ohne Bild

• 1/8 A4 € 10,-

• 1/4 A4 strany € 15,-

• 1/2 A4 strany € 20,-

• A4 strana € 40,-